

UNIwersytet Wrocławski
Biblioteka Wydziału Prawa

7833

A. A. Allepand

PRAWO
O NOTARIJACIE

PRAWO O NOTARJACIE.

PRAWO O NOTARJACIE

OPRACOWAŁ

Dr. MAURZYCY ALLERHAND

PROFESOR UNIWERSYTETU J. K. WE LWOWIE I ADWOKAT
CZŁONEK KOMISJI KODYFIKACYJNEJ

L W Ó W

KODEKS" SPÓŁKA WYDAWNICZA Z OGR. ODP.

7833

OD WYDAWNICTWA.

W dniu 1. stycznia b. r. weszło w życie — w miejsce trzech odrębnych ustaw dzielnicowych — obowiązujące na całym obszarze Rzeczypospolitej Prawo o notaryacie (Rozporządzenie Prezydenta Rz. P. z dnia 27. października 1933 r. Nr. 84 Dz. U. R. P. poz. 609).

Prawo to ma bardzo doniosłe znaczenie, zwłaszcza że przymus aktów notarialnych został na mocy przepisów Prawa o notaryacie, Kodeksu zobowiązań i Kodeksu handlowego znacznie rozszerzony, a właściwość sądów na obszarze Małopolski i Ziem Zachodnich do dokonywania legalizacji podpisów na aktach prywatnych i uwierzytelniania odpisów, jakoteż do przyjmowania oświadczeń ostatniej woli w zupełności uchylono.

Stosowanie nowego prawa nie będzie łatwe. Po szczególne jego postanowienia będą wymagały niewątpliwie odpowiedniej interpretacji, tem trudniejszej, że niejednokrotnie wypadnie zerwać z pojęciami prawnymi, które w praktyce dotychczasowej głęboko się zakorzeniły. Zwłaszcza w mniejszych ośrodkach, gdzie wymiana poglądów nie jest możliwa i gdzie każdy notariusz będzie musiał na własną rękę szukać — i to natychmiast — rozwiązania zawilych kwestyj prawnych, trudności te będą w początkach bardzo poważne.

Opracowanie niniejsze, w którym wszystkie niemal postanowienia Prawa o notaryacie zostały wszechstronnie omówione i wyjaśnione, stanowić ma niezbędną pomoc przy interpretowaniu nowych norm prawnych; pracę tę ułatwią liczne przepisy związkowe, podane w uwagach w tych wszystkich wypadkach, w któ-

rych prawo o notariacie łączy się bezpośrednio lub pośrednio z innymi ustawami, ogólnopanstwowymi lub dzielnicowymi, — jakoteż dokładny skorowidz alfabetyczny, umożliwiający szybkie odnalezienie danego przepisu. W „Dodatku“ znajdzie czytelnik wyciąg z ustawy o opłatach stemplowych i z rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy (przy uwzględnieniu wszystkich nowel), zawierające postanowienia o współudziale notariuszów przy wymiarze opłat stemplowych, a we „Wstępie“ zarys historyczny instytucji notariatu i zestawienie odnośnej literatury.

Skróty, użyte w komentarzu, mają następujące znaczenie:

k. c. Król. Polsk. — Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego,

k. c. fr. — Kodeks Napoleona,

k. c. niem. — Kodeks Cywilny Niemiecki,

k. c. austr. — Kodeks Cywilny Austriacki,

k. h. — Kodeks handlowy (Rozporządzenie Prez. R. P. z 27/10 1933 r. Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 600),

k. zob. — Kodeks zobowiązań (Rozp. Prez. R. P. z 27/10 1933 r. Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 598),

k. k. — Kodeks Karny (Rozp. Prez. R. P. z 11/7 1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 571),

k. p. c. — Kodeks Postępowania Cywilnego (tekst jednolity Dz. U. R. P. Nr. 112, poz. 934 z r. 1932).

Artykuły, przytoczone bez bliższego określenia, oznaczają artykuły Prawa o notariacie.

Liczby z dwiema przedziałkami, podane w uwagach obok przepisów ustawowych, oznaczają: pierwsza — liczbę dziennika ustaw R. P., druga — pozycję tegoż dziennika, a trzecia — rocznik.

Lwów, w styczniu 1934 r.

SPIS RZECZY.

WSTĘP	1
PRAWO O NOTARJACIE	
Cz ę ś ć p i e r w s z a. Ustrój notarjatu	13
Rozdział I. Postanowienia ogólne	13
Rozdział II. Objęcie i zmiana stanowiska notarjusza	23
Rozdział III. Obowiązki i prawa notarju- juszów	36
Rozdział IV. Izby notarjalne	53
Rozdział V. Nadzór nad notarjatem. Od- powiedzialność notarjuszów za szkody	66
Rozdział VI. Odpowiedzialność dyscypli- narna	75
Rozdział VII. Aplikanci i asesory notar- jalni	85
C z ę ś ć d r u g a. Czynności notarjalne	95
Rozdział I. Postanowienia ogólne	95
Rozdział II. Akty notarjalne	122
Rozdział III. Wypisy i odpisy	135
Rozdział IV. Poświadczenia	139
Rozdział V. Doręczanie oświadczeń	146
Rozdział VI. Protokóły	149
Rozdział VII. Protesty	151

Rozdział VIII.	Przyjmowanie dokumentów, pieniędzy lub papierów wartościowych na przechowanie	152
Rozdział IX.	Przechowywanie akt	158
Rozdział X.	Księgi notariusza	161
C z ę ś ć t r z e c i a.	Przepisy wprowadzające	166
Rozdział I.	Przepisy ogólne	166
Rozdział II.	Przepisy szczególne dla okręgów Sądów Apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie	174
Rozdział III.	Przepisy szczególne dla okręgów Sądów Apelacyjnych w Krakowie i Lwowie oraz Sądu Okręgowego w Cieszynie	179
Rozdział IV.	Przepisy szczególne dla okręgów Sądów Apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz Sądu Okręgowego w Katowicach	185
Rozdział V.	Zmiany w ustawie o opłatach stemplowych	189
Rozdział VI.	Przepisy końcowe	192
DODATEK.	Przepisy stemplowe	194
SKOROWIDZ ALFABETYCZNY	. . . . .	211

W S T Ę P

Już w dawnych czasach istniały osoby, które zawodowo sporządzały dokumenty prawne, i istniały też przepisy, że aktom, przez takie osoby spiswanym, nadaje się moc dokumentów publicznych. (Najlepszym dziełem o historji notarjatu jest Oerteley'a, *Das deutsche Notariat*, t. I. 1842, krótkie historyczne uwagi podaje Niemirowski, *Bibliografia powszechna notarjatu*, 1884, str. 3 i nast. i Rietsch, *Handbuch der Urkundwissenschaft*, 2 wyd. 1904, str. 222 i nast.). Z takimi osobami, które często były funkcjonarjuszami publicznymi, spotykamy się u Greków, a także w Egipcie za czasów ptolemejskich (Ivo Pfaff, *Tabellio und Tabularius*, 1905 str. 48 i nast.), dalej w Rzymie, chociaż wątpliwem jest, czy *tabellio*, którego czynności polegały na sporządzaniu dokumentów, był funkcjonarjuszem publicznym (co przyjmuje Savigny, *Geschichte des römischen Rechtes im Mittelalter*, 2 wyd. T. I. 1834 str. 71 i nast.), czy też poniekąd koncesjonowanym przemysłowcem (Bethman-Hollweg, *Der Ci-*

vilprocess des gemeinen Rechts in geschichtlicher Entwicklung, t. III. 1866 str. 168 i nast.); faktem jest jednak, że funkcje wykonywał pod nadzorem publicznym i że nie wolno mu było spisywać dokumentów co do niedozwolonych czynności. Głównie jednak rozwinął się notarjat w Lombardji, gdzie kwitła ars dictandi, tak dalece, że na wyższej uczelni w Bolonji istnieli w dwunastym wieku profesowie artis notariae. Pisarze dokumentów, zwani notarjuszami dlatego, że spisywali notitiam, a później nazywani także iudices chartularii z powodu, że spisywali dokumenty, mające moc orzeczeń sądowych, nie posiadali zrazu monopolu sporządzania dokumentów (Brunner, Zur Rechtsgeschichte der römischen und germanischen Urkunde, 1880 str. 24 uw. 1), później jednak i monopol ten osiągnęli.

Notarjat, powstały w Lombardji, szybko się rozszerzył na inne kraje i już w wieku trzynastym spotyka się go we Włoszech i w Niemczech, przy czem wykazać można oparcie się na wzorze lombardzkim (Koehling, Untersuchungen über die Anfänge des öffentlichen Notariats in Deutschland, 1925 str. 12 i nast.), zaś w wieku czternastym staje on się instytucją powszechną, osoby zaś, które urząd piastują, cieszą się znacznem poważaniem.

Po okresie rozwoju dochodzi jednak do rychłego upadku głównie z powodu niedostatecznego wykształcenia, i to dało powód do zarządzeń usta-

wodawczych, zwłaszcza w państwie niemieckiem (por. Ott, *Geschichte und Grundlehren des oestr. Rechtsfürsorgeverfahrens*, 1906 str. 32), chodziło bowiem o to, aby dokumenty, którym przyznawano wiarę publiczną, należycie były układane i aby nie spisywały ich osoby, które nie zasługują na zaufanie.

Z osobami urzędowymi, których zadaniem było spisywanie aktów, spotykamy się także w krajach słowiańskich i to już w trzynastym wieku (Ruber, *Die Beurkundungspersonen nach mährischem Land- und Stadtrecht*, 1884 str. 5 i nast.) a i w Polsce nie brak ich (o najdawniejszych aktach dobrej woli por. Drzewiecki, *Zarys dziejów notariatu w Polsce*, 1927 str. 19 i nast.).

Wiekі późniejsze, jakkolwiek zajmowały się instytucją notariatu, nie przyczyniły się do jej reformy. Notariusz był osobą publicznego zaufania, która spisywała dokumenty, i tym dokumentom przyznawano pełną moc dowodową, a nawet dopuszczano na ich podstawie natychmiastową egzekucję albo tylko uproszczone postępowanie. Ze względu na to notariusz pozostawał pod ścisłą kontrolą sądu, ale notariuszów uważano tylko za pisarzy i dlatego nie osiągali wielkiego znaczenia, tak w szczególności w Austrii (por. Schimkowsky, *Handbuch des oesterreichischen Notariats*, 1871 str. 61 i nast.), do czego nie mało przyczyniło się

to, że nie wymagano wyższego wykształcenia prawniczego.

Wielkiej zmiany w instytucji notarjatu dokonała ustawa francuska z dnia 25 ventos'a r. XI, czyli 16. marca 1803. Wprowadza ona mianowanie notarjuszów przez zwierzchnika państwa i wymaga, aby osoba, która ma zostać notarjuszem, wykazała się aplikacją notarjalną, co stanowi znaczny postęp. Ustawa poszła jednak dalej i przyznała notarjuszom wyłączne prawo sporządzania aktów, dalej wprowadziła izby notarjalne, które wykonują nadzór nad notarjuszami, nadała więc notarjuszom samorząd zawodowy. W ten sposób notarjat zyskał ra znaczeniu a jeszcze większe osiągnął, gdy ustawą z dnia 20. maja 1876 postanowiono, że notarjusz musi posiadać wyższe wykształcenie prawnicze i złożyć egzamin notarjalny.

Ustawa francuska była wzorem dla innych krajów. W szczególności oparła się na niej organizacja w Księstwie Warszawskim, gdzie notarjat wprowadzono w roku 1808 i gdzie w tej postaci istniał on do roku 1876 (por. Niemirowski, Wykład notarjatu, 1876, który uwzględnia głównie prawo francuskie, ale także historję notarjatu i stosunki w innych krajach), gdzie go też związane z ustrojem hipotecznym (por. Drzewiecki, Studja i materiały do dziejów notarjatu w Polsce, r. 1928, str.

7 i nast., gdzie podana jest geneza rejenta i pisarza hipotecznego).

Na wzorze francuskim polega też organizacja notariatu w Austrii z roku 1850 (Chorinsky, *Das Notariat und die Verlassenschaftsabhandlung in Oesterreich*, 1877 str. 244 i nast.) a w zasadzie także ustawa austriacka z dnia 25. lipca 1871.

Instytucja notariatu z natury rzeczy istniała także w Niemczech, bo z recepcją prawa rzymsk. w tej postaci, jak je pojmowali glosatorowie, przejęto również i notariat. W krajach niemieckich był jednak notariat rozmaicie zorganizowany i to przetrwało aż do najnowszych czasów, niektóre zaś z państw niemieckich wcale nie posiadają notariatu. I tak istnieje notariat, który może być połączony z adwokaturą, jak w Prusiech, dalej istnieją notariusze, którzy nie mogą się oddawać innym zajęciom, a wreszcie istnieje także notariat sądowy, który polega na tem, że notariusze sprawują czynności niesporne, zresztą przekazane sądom, jak w Wirtembergji i Badenji (o ustroju notariatu w państwach niemieckich por. Kockerols, *Die Notariats-einrichtungen in Deutschland und Oesterreich*, 1897; Oberneck, *Das Notariatsrecht der deutschen Länder, insbesondere Preussens*, 8—10 wydanie, 1929 str. 50 i nast.).

W Rosji notariat nie posiadał samorządu i podlegał kontroli sądów, notariusz nie mógł jednak

sprawować żadnego urzędu i nie mógł być adwokatem. Tej zasady trzyma się ustawa notarialna z dnia 14. kwietnia 1866, wprowadzona w b. Królestwie Kongresowem z dniem 1. lipca 1876, gdzie atoli nie istniała instytucja starszego notariusza, znana prawu rosyjskiemu i gdzie notariusze byli ustanowieni przy wydziałach hipotecznych.

Także w innych państwach istnieje notarjat (por. Dębicki, Notarjat kilku państw w Europie, Stanach Zjedn. Ameryki Półn. i Japonji, 1928; Glass, Ustrój notarjatu w kilku ważniejszych państwach, Przegląd notarialny, rocznik XII, 1933 Nr. 2 i nast., gdzie w Nr. 6 mowa jest o notarjacie w państwie sowieckim, a w Nr. 7 o rozmaitych projektach; Pappafava, Le notariat en Egypte, 1911 str. 47 i nast., gdzie mowa o stosunku do trybunałów mieszanych), a znany jest także w małej republice włoskiej San Marino (Pappafava, Das Notariat in San Marino, 1916 str. 10 i nast.). W nowszych czasach wydano w Jugosławji dnia 11 września 1930 ustawę o notarjacie, opartą na wzorze austriackim (Ilić, Zakon o javnim beležnicima notarima, 1931).

Z odrodzeniem Państwa Polskiego powstało zagadnienie unifikacji notarjatu. Było ono tem konieczniejsze, że na ziemiach polskich obowiązywały trzy ustawy, przyczem oprócz tego stan na ziemiach wschodnich i w b. Król. Kongresowem nie był

jednakowy. Wprowadzono też pewne zmiany, ale tylko dla poszczególnych dzielnic, jak dla ziem zachodnich (podaje je Zajęczkowski, Ustawy w sprawach sądownictwa niespornego, obowiązujące na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej, 1925 str. 217 i nast.) i dla b. Król. Kongr. oraz ziem wschodnich (po części podaje je Miszewski, Ustawa notarialna, obowiązująca w okręgach sądów apelacyjnych warszawskiego, lubelskiego i Ziem wschodnich, 1922). Ale ujednostajnienie ustroju nastąpiło dość późno. Wprawdzie małopolskie izby notarialne wypracowały projekt ustawy (omówił go Jaworski, Reforma notariatu, 1929, który ze swojej strony wypracował odrębny projekt, por. str. 170 i nast.), ale ten był tylko pracą prywatną i nie był wzięty za podstawę obrad. Sprawą zajęła się bowiem Komisja Kodyfikacyjna Rzp. Pol. i w roku 1928 uchwaliła podkomisja przygotowawcza sekcji postępowania cywilnego główne zasady ustawy notarialnej, a następnie na ich podstawie opracował referent projekt, który ogłoszono w roku 1931 (Komisja Kodyfikacyjna Rzp. Polskiej, Sekcja Postęp. cywilnego T. I. zeszyt 7, Projekt ustawy notarialnej, opracowany przez referenta, członka Komisji Kodyfikacyjnej, Jakuba Glassa 1931). Projekt ten uznaje notariusza za urzędnika publicznego, urząd jego jako nieodwołalny, uznaje nominację notariusza przez Ministra Sprawiedliwo-

ści, jednak po rozpisaniu konkursu na opróżnione stanowisko, wyklucza łączenie notariatu z adwokaturą, uchyla kaucję notarialną, znaną prawu austriackiemu i rosyjskiemu, wprowadza samorząd, ale bez naczelnej rady notarialnej, którą proponował referent, wprowadza nadzór tak organów samorządu notarialnego, jak i władzy państwowej, dopuszcza udział notariuszów w sądownictwie dyscyplinarnem, w którym jednak większość składa się z sędziów państwowych, a w rozdziale o czynnościach notarialnych opiera się przeważnie na ustawie austriackiej. Projekt referenta stanowił podstawę obrad Komisji Kodyfikacyjnej, których wynikiem był projekt komisyjny (Komisja Kodyfikacyjna, Podkomisja notarialna, zeszyt I, Projekt ustawy notarialnej, uchwalony w pierwszym czytaniu przez podkomisję notarialną Kom. Kod. 1933), w zasadzie odpowiadający projektowi referenta.

Dalszej pracy zaniechała Komisja Kodyfikacyjna, bo rząd objął sam wypracowanie ustawy notarialnej. Wynikiem tej pracy jest Rozp. Prezyd. Rzp. z dnia 27. października 1933, zawierające prawo o notariacie (Dz. U. R. P. Nr. 84 poz. 609).

Prawo o notariacie odbiega od projektu Komisji Kodyfikacyjnej, bo notariusza uważa za funkcjonariusza publicznego a nie za urzędnika publicznego (por. o tem Jaworski, str. 31 i nast., 76; Glass,

Niektóre zagadnienia przyszłej polskiej ustawy notarialnej, 1930 str. 7 i nast.), wprowadza mianowanie przez Ministra Sprawiedliwości bez rozpisania konkursu na opróżnione miejsce (za wolnością notariatu oświadczył się swego czasu Weisler, Reform der vorbeugenden bürgerlichen Rechtspflege in Oesterreich, 1900 str. 73 i nast.) i zezwala na przeniesienie notariusza, choć tylko dla dobra służby, dopuszcza do notariatu osoby, które nie pracują w zawodzie notarialnym, a wyjątkowo nawet nie w zawodzie sądowym lub adwokackim, nadaje notariuszom monopol sporządzania dokumentów publicznych, a także uwierzytelnienia, bo odbiera sądom te czynności, jakie na obszarach poaustriackim i popruskim mogły spełniać obok notariuszów, uznaje samorząd notarialny, ale i daleko idący nadzór, dopuszcza udział notariuszów w sądownictwie dyscyplinarnem, a w pierwszej instancji przyznaje im przewagę w obsadzie sądu dyscyplinarnego, zna tylko czysty notariat, a więc nie dopuszcza łączenia go z adwokaturą (o tej kwestji por. Prischl, Advokatur und Anwaltschaft, 1888 str. 353, który oświadcza się przeciw łączeniu) i uchyla kaucję notarialną, co do czynności zaś opiera się na projekcie Komisji Kodyfikacyjnej, a więc pośrednio na ustawie austriackiej, a nie na przepisach zawartych w niemiec-

kiej ustawie z dnia 17. maja 1898 o aktach dobrej woli.

Przepisów o wynagrodzeniu nie zawiera ustawa, lecz pozostawia to Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, które oprzeć się powinno na taksie maksymalnej, a umowę dopuścić może tylko w wyjątkowych przypadkach (o tej kwestji por. Glass, Taksa notarialna, str. 4 i nast.), jeżeli bowiem istnieje monopol sporządzania dokumentów publicznych, to nie podobna dopuścić do swobodnej umowy, lecz należy ustanowić stałe wynagrodzenie.

Ustawa nie rozszerzyła zakresu działania notariuszów, w szczególności nie poszła za głosami, które chciałyby notarjuszom powierzyć czynności sądownictwa niespornego, w szczególności w sprawach spadkowych (por. o tem Paris, Zur Reform des oestr. Gerichtscommissariates und Notariates, 1896 str. 12 i nast. i Ott, który na str. 107 występuje przeciw rozszerzeniu uprawnień notarjuszów poza solemniczają i weryfikacją), przeciw czemu wystąpił także projekt austriacki z roku 1911 (por. Nr. 1045 der Beilagen zu den stenogr. Protokollen des Abgeordnetenhauses XXI. Session 1911 str. 91 i nast.). Tylko na obszarze poaustriackim notarjusze będą nadal sprawować pewne czynności sądownictwa niespornego, a na obszarze porosyjskim spełniać mogą dalej czynności, dotyczące nieruchomości (por. o tej działalności notarjatu Flachs-

---

man, Anregungen für das neue Zürcherische Notariatsgesetz, 1898 str. 8 i nast.).

Zaznaczyć należy, że w odrodzonej Polsce nie żądano ani upaństwowienia notariatu, ani też jego zniesienia, chociaż w b. Galicji często odzywały się głosy przeciw notariatowi, które żądały zniesienia tej instytucji (por. Jaworski, Reforma notariatu w Austrii, 1904 str. 39 i nast.).

**ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ**

z dnia 27 października 1933 r.

(Dz. U. R. P. z d. 29/10 1933 r. Nr. 84, poz. 609)

Prawo o notariacie.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 25 marca 1933 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 249) postanawiam co następuje:

CZĘŚĆ PIERWSZA.

USTRÓJ NOTARJATU.

R o z d z i a ł I.

Postanowienia ogólne.

Art. 1.

Notariusz jest funkcjonariuszem publicznym¹⁾2), powołanym do sporządzania aktów i do-

kumentów³⁾, którym strony obowiązane są⁴⁾ lub pragną nadać znamię wiary publicznej⁵⁾⁶⁾⁷⁾, oraz do spełniania innych czynności, zleconych mu przez prawo. ⁸⁾⁹⁾¹⁰⁾¹¹⁾

1) Notariusz jest funkcjonariuszem publicznym a raczej osobą zaufania publicznego (art. 223 § 1 k. p. c.) ale nie jest urzędnikiem państwowym, chociaż według art. 23 przy wykonywaniu swych czynności korzysta z ochrony prawnej, przysługującej urzędnikom państwowym i z tego powodu odnośnie notariusza nie wchodzi w zastosowanie przepisy art. 134 i 135 k. k., gdy udzielono lub przyrzeczono udzielić korzyści majątkowej lub osobistej, aby skłonić notariusza do naruszenia obowiązku albo udzielono wymienionej korzyści za naruszenie przez notariusza obowiązku, dalej nie można do notariuszów stosować przepisów art. 286 do 293 k. k., według których pewne czyny, popełnione podczas urzędowania, stanowią przestępstwo, nie można wreszcie z powodu zniesławienia notariusza ścigać na wniosek przełożonej władzy a raczej organu, który sprawuje nadzór (art. 37 i 38), co odnośnie urzędnika jest możliwe po myśli art. 255 § 5 k. k., nie można też stosować art. 136 i 137 k. k., gdy ktoś, przywłaszczając sobie uprawnienia notariusza, wykonywa tegoż czynności albo używa podstępnych zabiegów celem uzyskania stanowiska lub uprawnienia do wykonywania czynności notarialnych, co w razie, gdyby notariusz był urzędnikiem, podlegałoby karze według wymienionych przepisów.

2) Ze względu na to, że notariusz nie jest urzędnikiem, nie można do jego czynności oraz do ich zaniedbania stosować tych przepisów, jakie się odnoszą

do urzędników, notariusz odpowiada więc bezwzględnie za wyrządzoną w wykonywaniu swoich czynności szkodę a nie zachodzi potrzeba usiłowania uprzedniego poszukiwania jej u innej osoby (art. 43) i można też odszkodowania dochodzić przeciw notariuszowi w drodze sądowej, zaś państwo nie jest za nią odpowiedzialne.

³⁾ Przez akty rozumieć należy akty notarialne (art. 81), przez dokumenty inne dokumenty, wymienione w art. 63, w szczególności protokoły (art. 100 i 105), poświadczenia (art. 94) i protesty (art. 106).

⁴⁾ Poszczególne ustawy stanowią, kiedy akt pod sankcją nieważności musi być zawarty w formie notarialnej a wtedy strony nie mogą go skutecznie zawrzeć w formie innej.

⁵⁾ W wielu przypadkach strony mogą zawrzeć akt w formie ustnej albo muszą go zawrzeć w formie pisemnej, czy to pod sankcją nieważności, czy też w celach dowodowych, ale w tych przypadkach wolno im także zawrzeć akt w formie notarialnej, aby mu nadać cechę publiczną, albo też osiągnąć korzyści, jakie ustawa przypisuje do aktu notarialnego, jak w razie zbycia przedsiębiorstwa (art. 43 § 1 k. h.) albo też aby umożliwić sobie egzekucję (art. 527 L. 5 k. p. c.).

⁶⁾ Z tego, że notariusz według ustawy notarialnej powołany jest do sporządzania aktów i dokumentów, które mają uzyskać znamię wiary publicznej, nie wynika, by notariuszowi nie wolno było sporządzać dokumentu prywatnego, jeżeli bowiem jego działalność polega na sporządzaniu dokumentów, to wolno mu w przypadkach, w których prawo nie wymaga innej formy, ułożyć dokument, nie posiadający znamion wiary publicznej, niewątpliwie zaś jest to dopuszczalne

wtedy, gdy notariusz ma stwierdzić własnoręczność podpisu, bo wtedy ma dokonać czynności, o której mowa w art. 94 L. 1, 69 § 2, przepis ustawy oznacza więc to tylko, że notariuszowi przysługuje monopol sporządzania dokumentów, posiadających wiarę publiczną, takich dokumentów bowiem nie może sporządzać ani osoba prywatna, ani też sąd (por. art. 142 i 146).

7) Dokumentowi prywatnemu strony nie mogą nadać znamienia wiary publicznej przez to, że notariusz umieszczony na nim podpis uwierzytelnia (art. 96 § 2), bo w tym przypadku znamię wiary publicznej posiada tylko poświadczenie notariusza, ale nie dokument.

8) Według art. 15 L. 1 i 18 Rozp. Pr. Rzp. z dnia 27. października 1932 r. 44/812/1932 o uprawnieniach niektórych towarzystw kredytowych ziemskich i miejskich oraz banków hipotecznych przy przeprowadzaniu egzekucji z nieruchomości przeprowadza notariusz licytację nieruchomości; według kodeksu handlowego notariusz może przeprowadzić sprzedaż rzeczy ruchomych lub papierów wartościowych w razie, gdy zastaw jest handlowym (art. 170 § 1 k. h.), dalej sprzedaż towaru na rachunek kupującego (art. 206 § 1 k. h.) lub towaru, którego kupujący nie zatrzymuje a sprzedający nie odbiera (art. 213 § 2 zdanie 2 k. h.) albo na żądanie komisanta (art. 235 k. h.) lub przewoźnika (art. 273 § 2 k. h.), według art. 483 § 2 k. p. c. można przez notariusza wystosować zawiadomienie o wyznaczeniu sędziego polubownego i wezwanie o tegoż wyznaczenie.

9) Na obszarze sądów apelacyjnych w Krakowie i Lwowie oraz sądu okręgowego w Cieszynie spełnia

notarjusz czynności komisarza sądowego podług rozdziału XIII ustawy notarjalnej z dnia 21 maja 1855 (dz. u. p. austr. Nr. 94), utrzymanego w mocy art. 137.

¹⁰⁾ Notarjuszowi nie wolno zastępować stron w postępowaniu sądowym, czy to procesowym, czy też niespornym, egzekucyjnym, upadłościowym i t. d., wolno mu jednak tam, gdzie w związku z czynnością jego wnieść należy prośbę do sądu, jak np. o wpis do księgi gruntowej lub do rejestru handlowego, ułożyć podanie i wnieść je do sądu.

¹¹⁾ Notarjusz jako „funkcjonarjusz publiczny” ma obowiązek spisania dokumentu, któremu strony obowiązane są lub pragną nadać znamię wiary publicznej (art. 81 i nast.), ma też na żądanie obowiązek dokonać innej czynności (art. 94 i nast., 101 i nast., 103 i nast., 106, 107 i nast.), a tylko wyjątkowo może odmówić udziału; ten obowiązek notarjusza jest publiczno-prawnym, ale z tego obowiązku może powstać roszczenie prywatno-prawne, jak o odszkodowanie w razie, gdy notarjusz odmawia czynności lub za późno jej dokonuje, dalej może się wyłonić stosunek prywatno-prawny w chwili, gdy notarjusz podjął się czynności, bo wtedy ma prawo prywatne do wynagrodzenia (art. 24 § 1, 79), ale także odpowiada za szkodę w razie, gdy ponosi winę (art. 43 § 1).

Art. 2.

Liczbę notarjuszów oraz ich siedziby w okręgu każdego sądu okręgowego oznacza Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzeń.¹⁾

¹⁾ Por. Rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 31. października 1933 r. 88/685/1933 o ustaleniu ilości

stanowisk notariuszów i ich siedzib urzędowych oraz obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24. listopada 1933 r. 93/718/1933, zawierające sprostowanie błędu.

Art. 3.

§ 1. Notariusz pełni swe czynności w okręgu sądu okręgowego, w którym ma siedzibę¹⁾ ²⁾ ³⁾, bez względu na miejsce zamieszkania osób i położenie miejscowości, których dana czynność dotyczy.⁴⁾

§ 2. Czynność, zdziałana przez notariusza poza okręgiem sądu okręgowego, nie ma mocy czynności notarialnej.⁵⁾ ⁶⁾ ⁷⁾

¹⁾ Notariusza mianuje się dla okręgu sądu okręgowego, ale z pewną siedzibą, która mieści się tam, gdzie się znajduje sąd okręgowy albo sąd grodzki; można mu jednak oznaczyć siedzibę także poza miejscowością, w której znajduje się sąd grodzki; notariusz może skutecznie dokonać czynności nietylko w swojej siedzibie i nietylko w obrębie sądu grodzkiego, w którego okręgu znajduje się jego siedziba, lecz także w innej miejscowości, byle tylko nie znajdowała się ona poza obrębem sądu okręgowego, w którego obrębie ma siedzibę.

²⁾ Z przepisu, że zdziałana poza siedzibą, ale w obrębie sądu okręgowego, czynność notarialna jest skuteczna, nie podobna wnosić, że notariuszowi wolno jej dokonywać poza obrębem sądu grodzkiego, w którego okręgu znajduje się jego siedziba; przyjęcie tego nie można wobec przepisu art. 19, który notariuszowi nakazuje sprawować czynności w kancelarii, a w miarę potrzeby poza kancelarją, zaś w przypadkach

niecierpiących zwłoki także w godzinach pozaurzędowych, z czego wynika, że działalność poza siedzibą sądu grodzkiego jest niedozwolona, chociaż ważna. Tylko wtedy uznać należy, że notariusz może zdziałać czynności poza obrębem sądu grodzkiego, w którego okręgu ma siedzibę, jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo w zwłoce, jak w przypadku, gdy do sporządzenia aktu przez niebezpiecznie chorego, w szczególności do spisania rozporządzenia ostatniej woli, wzywa się notariusza, w godzinach pozaurzędowych bawiącego poza siedzibą z powodu, że wezwanie innego notariusza jest utrudnione, a zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

³⁾ Czynność, zdziałana przez notariusza poza okręgiem sądu okręgowego, jest nieważna, jeżeli według ustawy do jej ważności wymagany jest akt notarialny; w innych przypadkach dokument ma charakter dokumentu prywatnego, ale przyjąć należy, że data, umieszczona na takim dokumencie, ma być uważana za pewną, chociaż stwierdził ją notariusz nieuprawniony do działania.

⁴⁾ Notariusz, mający siedzibę w miejscowości nad morzem, ma prawo sporządzania aktów także na okrętach handlowych polskich lub obcych, o ile nie znajdują się na morzu otwartem, lecz w pasie przybrzeżnym, graniczącym z obszarem sądu okręgowego, w obrębie którego znajduje się jego siedziba; może też działać w budynku zastępstwa dyplomatycznego obcego państwa, o ile reprezentant tegoż na to zezwala, bo tego budynku nie można uważać za terytorjum obce, chociaż przyznane mu są pewne przywileje.

⁵⁾ Ze względu na trudność stwierdzenia miejsca działania, notariusz nie powinien dokonywać czynności w wagonie kolejowym lub na statku śródlądowym,

znajdującym się w ruchu, albo na statku powietrznym, akt zdziałany będzie miał jednak znaczenie czynności notarialnej, jeżeli stwierdzi się ponad wszelką wątpliwość, że pociąg kolejowy lub statek znajdował się na obszarze sądu okręgowego, w obrębie którego notariusz ma swoją siedzibę albo w słupie powietrznym, znajdującym się nad tymże obszarem.

6) Notariusz nie może w swojej kancelarii uwierzytelnić podpisu, który umieszczono lub uznano wobec niego poza obrębem sądu okręgowego, w którym ma siedzibę, 'w szczególności zagranicą, nie podobna bowiem przyjąć, że w razie uwierzytelnienia dokonuje się aktu w obrębie sądu okręgowego, gdyż akt polega nie tylko na uwierzytelnieniu, lecz także na położeniu lub uznaniu podpisu; natomiast akt, zdziałany przez notariusza w obrębie sądu okręgowego, nie jest pozbawiony mocy czynności notarialnej dlatego, że notariusz otrzymał informację poza obrębem sądu okręgowego lub też że tamże badał stan rzeczy, jak księgę gruntową, rejestr handlowy i t. p.

7) Notariusz, który mimo zamianowania nie objął jeszcze stanowiska (art. 9 §§ 1 i 2), albo został zawieszony w urzędowaniu lub zwolniony ze stanowiska, bądź to wskutek przeniesienia do okręgu innego sądu okręgowego (art. 9 § 2), bądź z powodu utraty stanowiska (art. 13 § 1), nie może skutecznie dokonać czynności, bo albo jeszcze albo już nie jest notariuszem, uprawnionym do działania w obrębie danego sądu okręgowego, natomiast notariusz, który otrzymał urlop (art. 15 § 2, 20 § 2), ma prawo dokonywać czynności, a tak samo notariusz, któremu wyznaczono zastępcę z powodu, że jest nieobecny lub chory (art. 20 § 3), bo taki notariusz wprawdzie nie wykonuje czynności, ale jest do niej uprawniony, zaczem

pod każdym względem skutecznym jest akt, zdziałany przez notariusza w czasie jego urlopu i w czasie, kiedy go zresztą zastępuje wyznaczony do zastępstwa asesor notarialny; osoba, która nie ma prawa działać w miejscu dokonania czynności, nie odpowiada jak notariusz (art. 43 §§ 1 i 2), ale odpowiada jak każda trzecia osoba, która wyrządziła szkodę.

Art. 4.

§ 1. Językiem urzędowania notariatu jest język polski.¹⁾

§ 2. Używanie innych języków określają przepisy szczególne.^{2) 3) 4)}

1) Por. art. 68 §§ 1 i 2, 73.

2) Według art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 31. lipca 1924 r. 78/757/1924 o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu, notariuszowi wolno, na żądanie, sporządzić akty prawne między żyjącymi i na wypadek śmierci w języku macierzystym strony, o ile ona jest uprawniona do używania tego języka w sądach pierwszej instancji, położonych na obszarze, gdzie notariusz ma swoją siedzibę i akt sporządza; według art. 3 cyt. ust. uprawnieni są obywatele polscy narodowości ruskiej do używania języka ruskiego (rusińskiego) w sądach mających siedzibę w okręgu sądu apelacyjnego lwowskiego oraz w województwach wołyńskim i poleskim, obywatele polscy narodowości białoruskiej do używania języka białoruskiego w sądach na obszarze województw poleskiego, nowogrodzkiego i wileńskiego oraz powiatów grodzieńskiego i wołkowyskiego w województwie białostockim, obywatele polscy narodowości litewskiej używać

mogą języka litewskiego w sądach, mających siedzibę na obszarach powiatu święciańskiego i gmin z większością litewską dawnego powiatu tróckiego; według art. 2 ustawy z dnia 31 marca 1925 r. 32/226/1925 o języku urzędowym sądów, urzędów prokuratorskich i notariuszy w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu wolno obywatelom polskim, a według art. 14 także obywatelom Wolnego Miasta Gdańska, na obszarze sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz w górnośląskiej części sądu apelacyjnego w Katowicach używać wobec notariuszów języka niemieckiego.

³⁾ Akt, sporządzony w języku innym, niż polskim, dopuszczonym w sądzie siedziby notariusza, jest oryginałem, zaczem nie można stosować przepisów art. 68 § 1 zdanie 2 i § 2 oraz art. 73, tłumaczenie na język polski uznać więc wypada jako zbędne; jeżeli notariusz nie zna języka stron, akt powinien spisać w języku polskim, a w razie, gdy strona nie zna tego języka, ma przybrać tłumacza (art. 73).

⁴⁾ Jeżeli notariusz ma sporządzić akt między osobą, której wolno się posługiwać innym językiem, dopuszczonym w sądzie jego siedziby, a osobą, której to prawo nie przysługuje, akt należy sporządzić w języku polskim, a jeżeli strona nie zna języka polskiego, należy postąpić po myśli art. 68 § 2 i art. 73.

Art. 5.

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości określa¹⁾):

1) wzór pieczęci z godłem państwowem, jakiej używać mają notariusze i organa izb notarialnych²⁾³⁾);

2) wynagrodzenie notariuszów za wykonywanie poszczególnych czynności.

¹⁾ Ze względu na to, że pozostawia się rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości określenie wzoru pieczęci notariuszy i izb notarialnych oraz wynagrodzenia, można wydane rozporządzenie ministerialne później zmienić tym samym trybem.

²⁾ Pieczęć urzędowa musi być dla każdego notariusza i dla każdej izby jednakowa.

³⁾ Por. Rozp. Ministra Sprawiedliwości z 31. października 1933 r. 88/686/1933 o pieczęciach notariusza i organów izb notarialnych.

R o z d z i a ł II.

Objęcie i zmiana stanowiska notariusza.

Art. 6.

Notariuszów mianuje Minister Sprawiedliwości.¹⁾²⁾³⁾

¹⁾ Na opróżnione stanowisko notariusza nie rozpisuje się konkursu.

²⁾ Przed mianowaniem notariusza Minister Sprawiedliwości nie ma obowiązku zasięgać opinii prezesa sądu apelacyjnego lub sądów okręgowych oraz opinii rady notarialnej co do osoby, którą ma się mianować; może to jednak uczynić i postanowić, że podania o nadanie stanowiska notariusza mają być złożone, czy to radzie notarialnej, czy prezesowi sądu okręgowego lub apelacyjnego.

³⁾ Notariusza mianuje się na czas jego życia, nie jest więc dopuszczalne zamianowanie na pewien okres,

jak np. na rok, dwa lub pięć lat, a zobowiązanie się notariusza, że po upływie tego okresu zwolni swoje stanowisko (art. 12 § 1 L. 1), jest pozbawione mocy prawnej.

Art. 7.

Na stanowisko notariusza może być mianowany ten, kto¹⁾:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich²⁾;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru³⁾;
- 3) ma trzydzieści lat ukończonych;
- 4) włada językiem polskim w słowie i piśmie;
- 5) ukończył uniwersyteckie studia prawnicze z przepisaniem w Polsce egzaminami⁴⁾;
- 6) odbył aplikację notarialną⁵⁾;
- 7) złożył egzamin notarialny.^{6) 7)}

¹⁾ Art. 7 zawiera zasady, odpowiadające art. 82 Rozp. Prez. Rzp. z dnia 6. lutego 1928 r. 12/93/1928 o ustroju sądów powszechnych i art. 9 Rozp. Pr. Rzp. z dnia 7. października 1932 r. 86/733/1932 o ustroju adwokatury.

²⁾ Przez zamianowanie notariuszem nie nabywa się obywatelstwa polskiego, bo notariusz nie jest urzędnikiem, nie można więc stosować art. 4 L. 5 ustawy z dnia 20. stycznia 1920 r. 7/44/1920 o obywatelstwie Państwa Polskiego.

³⁾ Nie zachodzi nieskazitelnosc charakteru, jeżeli dana osoba dopuściła się czynu nieetycznego i wskutek tego nie zasługuje na zaufanie; nie można zaś tego przyjąć, jeżeli na stanowisku, jakie poprzód zajmo-

wała, zaniedbywała swoje obowiązki, bo wprawdzie w tym przypadku nie powinno się jej powierzyć czynności notariusza, ale nie podobna uznać ją jako nie posiadającą nieskazitelnego charakteru.

⁴⁾ Uniwersyteckie studia prawnicze nie muszą być w Polsce ukończone a tak samo egzaminy nie muszą być w Polsce złożone, wystarcza nostryfikacja zagranicznych świadectw (§ 5 Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 3. kwietnia 1924 r. 9/84/1924 w przedmiocie nostryfikacji zagranicznych dyplomów naukowych).

⁵⁾ Por. art. 58.

⁶⁾ Por. art. 59.

⁷⁾ Zamianowanie notariusza mimo braku wymogów, wymienionych w art. 7 lub 8 §§ 1 i 2 jest ważne, bo nominacja pokrywa braki, a notariusza można usunąć tylko w drodze karnej lub dyscyplinarnej; czynności, dokonane przez notariusza, którego zamianowano mimo braku wymogów ustawowych, są ważne, bo o tem, czy jest notariuszem, rozstrzyga wyłącznie nominacja.

Art. 8.

§ 1. Od aplikacji i egzaminu notarialnego wolne są osoby, które pozostawały co najmniej pięć lat¹⁾ na stanowiskach sędziów i prokuratorów.²⁾

§ 2. W przypadkach wyjątkowych może być mianowany na stanowisko notariusza ten, kto ze względu na kwalifikacje osobiste³⁾ i działalność w służbie publicznej daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków notariusza⁴⁾; osoba taka

powinna złożyć uprzednio⁵⁾ egzamin notarialny⁶⁾, a przed jej mianowaniem należy nadto uzyskać zgodę Prezesa Rady Ministrów.⁷⁾

¹⁾ Uwzględnia się tylko czas, przez który dana osoba pozostawała na czynnym stanowisku sędziego lub prokuratora, czy to w sądzie cywilnym, czy też wojskowym, nie zaś czas, przez który była w stanie nieczynnym, bo wtedy nie zajmowała stanowiska, o którym w ustawie mowa, zaczem sędzia lub prokurator, który wykazuje wprawdzie conajmniej pięć lat służby, ale z tego mniejszy okres służby czynnej, nie jest wolny od aplikacji i egzaminu notarialnego; wynika to z istoty rzeczy, bo ustawa uznaje aplikację i egzamin za zbędne tylko wtedy, gdy dana osoba przez pewien czas rzeczywiście wykonywała funkcje prawnicze i wskutek tego ma odpowiednie doświadczenie.

²⁾ Nie wlicza się w pięciolecie czasu, przez który osoba była asesorem sądowym po myśli art. 260 § 1 pr. o ustr. sąd. pow. w brzmieniu ustawy z dnia 4. marca 1929 r. 5/43/1929, chociażby jej powierzono pełnienie czynności sędziowskich.

³⁾ Wobec tego, że w ustawie mowa o rękojmi należytego wykonywania obowiązków, przyjąć należy, że pojęciem kwalifikacyj osobistych objęte jest tak odpowiednie wykształcenie prawnicze, jak i nieskazitelność charakteru (art. 7 § 2 i 5), niepodobna zaś przyjąć, by osoba, która nie posiada studjów prawniczych i nie złożyła przepisanych egzaminów, mogła być zamianowana notariuszem.

⁴⁾ Warunki, o których mowa w art. 7 L. 1, 3 i 4, muszą zachodzić także w przypadku art. 8 § 2, wskutek czego ułatwienie dotyczy tylko zwolnienia od aplikacji notarialnej.

⁵⁾ Ze słowa „upřednio“ nie można wnosić, by osoba, o której mowa w art. 8 § 2, złożyć miała egzamin przed zamianowaniem, bo według art. 59 § 1 egzamin notarialny składa się po odbyciu aplikacji, zaczem rada notarialna nie może do egzaminu dopuścić tego, kto nie posiada przepisanych w art. 7 L. 1—6 kwalifikacyj; przyjąć więc należy, że najpierw następuje zamianowanie a dopiero potem złożenie egzaminu, przeciw czemu nie przemawia słowo „nadto“, bo to wskazuje jedynie na to, że o zamianowaniu nie decyduje jeszcze sam Minister Sprawiedliwości, ale nie dowodzi, by przed zamianowaniem należało złożyć egzamin notarialny. Kto zajmie stanowisko, że egzamin należy złożyć przed zamianowaniem, powinien przyjąć, że Minister Sprawiedliwości dopuszcza osobę, wymienioną w art. 8 § 2 do egzaminu notarialnego i że rada notarialna musi przeprowadzić egzamin, poczem dopiero ma być uzyskana zgoda Prezesa Rady Ministrów na zamianowanie i następuje nominacja, chociaż nie musi ona nastąpić, wskutek czego w tym przypadku ten, kto złożył egzamin notarialny, nie ma być uważany za asesora notarialnego (art. 60 § 1) i nie może być uprawniony do zastępowania notariusza (art. 60 § 2).

⁶⁾ Egzamin notarialny powinien złożyć także były sędzia lub prokurator, jeżeli przez pięć lat nie pozostawał na stanowisku, dalej osoba, która złożyła egzamin adwokacki lub wykazuje się służbą referendarską w Generalnej Prokuratorji Rzp. P., wreszcie docent lub profesor prawa w szkole akademickiej, chociaż może zostać sędzią bez aplikacji sądowej i egzaminu sędziowskiego (art. 83 lit. a pr. o ustr. sąd. pow.) i adwokatem bez aplikacji i egzaminu adwokackiego (art. 11 L. 1 pr. o ustr. adw.) a zwyczajny profesor

prawa nawet sędzią Sądu Najwyższego (art. 89 lit. a pr. o ustr. sąd. pow.).

7) Przepis art. 8 § 2 ost. zdanie jest porządkowym, zatem nominacja bez zgody Prezesa Rady Ministrów jest ważną i nie można badać po nominacji, czy zgodę uzyskano, co jest doniosłe w przypadkach, które nasuwają wątpliwości co do tego, czy zachodzą wszelkie warunki z art. 7, 13, 137, 139 § 2 i 145.

Art. 9.

§ 1. Notarjusz powinien zgłosić się¹⁾ w celu objęcia stanowiska do prezesa właściwego sądu okręgowego w ciągu dni czternastu od dnia otrzymania urzędowego zawiadomienia o mianowaniu.²⁾

§ 2. Notarjusz, który przechodzi z jednego stanowiska notarjalnego na drugie, tudzież osoba, która przechodzi z innego stanowiska w służbie państwowej na stanowisko notariusza, powinni zgłosić się celem objęcia nowego stanowiska w ciągu dni czternastu od dnia zwolnienia od obowiązków poprzednich.³⁾⁴⁾

§ 3. Nieusprawiedliwione niezgłoszenie się⁵⁾ w terminie daje Ministrowi Sprawiedliwości prawo do unieważnienia nominacji.⁶⁾⁷⁾

1) Osoba, którą zamianowano, nie może żądać wyznaczenia jej terminu do namysłu, czy ma objąć stanowisko notariusza wogóle, lub tylko w danej miejscowości; może ona tylko prosić o odroczenie terminu do zgłoszenia się u prezesa sądu okręgowego, przy czem ma podać przyczyny zwłoki.

2) Także osoba, zamianowana notariuszem po myśli art. 8 § 2, ma się zgłosić w przeciągu dni czterech od otrzymania urzędowego zawiadomienia o zamianowaniu u prezesa sądu okręgowego a zarazem w tym samym czasie do egzaminu notarialnego, po złożeniu zaś egzaminu znowu u prezesa sądu okręgowego; przyjąć należy, że w razie, gdyby zamianowany nie zgłosił się do egzaminu notarialnego albo egzamin jego, wypadł niepomysłnie (art. 59 § 4), Minister Sprawiedliwości ma prawo unieważnić nominację (art. 9 § 3).

3) Zgłoszenie się ma na celu zawiadomienie o objęciu urzędowania, zgłoszenie przed zwolnieniem z obowiązków poprzednich jest więc bez znaczenia.

4) W razie przejścia z jednego stanowiska na drugie należy się zgłosić u prezesa sądu okręgowego, w obrębie którego znajduje się nowa siedziba notariusza; zgłoszenie jest potrzebne nawet wtedy, gdy tak poprzednia, jak i nowa siedziba znajduje się w obrębie tego samego sądu okręgowego.

5) Usprawiedliwionem jest niezgłoszenie się w razie choroby zamianowanego albo konieczności załatwienia spraw osobistych lub rodzinnych.

6) Z art. 9 § 2 wynika, że Minister Sprawiedliwości może odroczyć termin zgłoszenia, nie może zaś tego uczynić prezes sądu okręgowego; jest to doniosłe zwłaszcza u osób, wymienionych w art. 8 § 2, bo te mają wprzód złożyć egzamin notarialny.

7) Samo zgłoszenie się notariusza nie wystarcza, lecz ponadto ma on rozpocząć urzędowanie, zaczem także w razie, gdyby tego nie uczynił, Minister Sprawiedliwości może unieważnić nominację, nie m'żna więc przyjąć, by w tym przypadku notariusz za uchy-

bienie służbowe odpowiadał tylko dyscyplinarnie (art. 44).

Art. 10.

§ 1. Obejmując stanowisko, notariusz składa wobec prezesa sądu okręgowego przysięgę według roty następującej:

„Pomny dobra Państwa i godności powierzono mi stanowiska, przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że obowiązki notariusza spełniać będę zgodnie z prawem i słusznością, władzom przełożonym okazywać będę posłuch i poszanowanie, a w postępowaniu swem kierować się będę zasadami honoru i uczciwości“.¹⁾²⁾

§ 2. Notariusz, przechodzący z jednego stanowiska notarialnego na drugie, ponownej przysięgi nie składa.

¹⁾ Przysięga notariusza jest co do treści równa ślubowaniu adwokata (art. 12 Rozp. Pr. Rzp. z dnia 7. października 1932 r. 86/733/1932 prawa o ustroju adwokatury), ale w tem ostatniem brak słowa „posłuch”.

²⁾ Przysięgę składa się w formie religijnej, przyczem także należy odpowiednio stosować przepisy art. 299 §§ 2 i 3 k. p. c. oraz Rozp. Pr. Rzp. z dnia 25. czerwca 1929 r. 47/383/1929, które dotyczy przyięci osób wyznania innego, niż chrześcijańskie oraz mojżeszowe.

Art. 11.

§ 1. W razie zwinięcia stanowiska notariusza w określonej miejscowości Minister Sprawiedliwości przenosi do innej miejscowości notariusza, który zajmował to stanowisko.¹⁾

§ 2. W razie zmniejszenia liczby stanowisk notariuszów w określonej miejscowości Minister Sprawiedliwości przenosi na inne miejsce ilość notariuszów, przekraczającą normę ustalonych dla danej miejscowości stanowisk notarialnych.²⁾

¹⁾ Zwinięcie sądu lub przeniesienie tegoż siedziby nie powoduje jeszcze samo przez się zwinięcia stanowiska notariusza a przeniesienie siedziby sądu i połączone z tem zwinięcie stanowiska notariusza w miejscowości, w której znajduje się siedziba sądu, nie nadaje jeszcze notariuszowi prawa do objęcia stanowiska w nowej siedzibie sądowej.

²⁾ W przypadkach, wymienionych w art. 11 §§ 1 i 2, notariusz ma prawo do nadania mu stanowiska w innej miejscowości, nie można go więc całkowicie zwolnić ze stanowiska notariusza.

Art. 12.

§ 1. Minister Sprawiedliwości zwalnia notariusza ze stanowiska:

- 1) na własne żądanie¹⁾);
- 2) gdy z powodu ułomności cielesnej albo z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych stał się trwale niezdolny do służby³⁾);

3) w razie utraty z mocy wyroku sądowego praw cywilnych lub obywatelskich, albo ograniczenia w korzystaniu z tych praw⁴⁾;

4) wskutek wyroku dyscyplinarnego.⁵⁾

§ 2. Tryb postępowania przy zwalnianiu notariusza w przypadkach, wymienionych w § 1 pkt. 2), określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.⁶⁾

§ 3. Minister Sprawiedliwości może dla dobra służby⁷⁾ przenieść notariusza na inne miejsce na wniosek rady notarialnej lub na wniosek prezesa sądu apelacyjnego.⁸⁾ Przed wydaniem zarządzenia o przeniesieniu należy dać notariuszowi możliwość złożenia wyjaśnień.⁹⁾¹⁰⁾¹¹⁾

¹⁾ Samo oświadczenie notariusza, że składa swój urząd, nie powoduje jeszcze utraty stanowiska, notariusz ma więc pełnić swoje obowiązki dopóty, dopóki go nie zwolniono, zaczem w razie, gdyby tego nie uczynił, odpowiada dyscyplinarnie a stronom majątkowo.

²⁾ Zrzeczenie się stanowiska po wszczęciu postępowania dyscyplinarnego nie ma wpływu na dalszy tok tego postępowania (art. 52), w tym więc przypadku Minister Sprawiedliwości nie może notariusza zwolnić ze stanowiska przed ukończeniem postępowania.

³⁾ Przejściowa niezdolność do służby nie uzasadnia zwolnienia notariusza, lecz tylko udzielenie mu urlopu i wyznaczenie zastępcy (art. 20 § 2 i 3).

⁴⁾ Por. art. 47 §§ 1 i 2 k. k.

⁵⁾ Por. art. 45 lit. d., 46 § 4.

⁶⁾ Rozp. Min. Sprawiedliwości z dnia 28. gru-

dnia 1933 r. 103/803/1933 o trybie postępowania przy zwalnianiu notariuszów trwale niezdolnych do służby, stanowi, że postępowanie w sprawie zwolnienia notariusza ze stanowiska z powodu ułomności cielesnej lub z powodu upadku sił fizycznych lub umysłowych prezes sądu apelacyjnego wszczyna z inicjatywy własnej albo na wniosek prezesa właściwego sądu okręgowego lub rady notarialnej; wniosek i postanowienie prezesa sądu apelacyjnego powinny zawierać uzasadnienie, wyjaśniające okoliczności, dla których notariusza należy zwolnić ze stanowiska, a o wszczęciu postępowania należy zawiadomić Ministra Sprawiedliwości, właściwego prezesa sądu okręgowego i radę notarialną, odpis zaś postanowienia należy doręczyć notariuszowi. Na skutek postanowienia prezesa sądu apelacyjnego, przeprowadza się postępowanie przygotowawcze przez wyznaczonego przez prezesa sądu apelacyjnego sędziego sądu apelacyjnego lub właściwego sądu okręgowego, a celem tego postępowania jest stwierdzenie, czy zachodzą warunki zwolnienia notariusza. Jeżeli powodem uznania notariusza za niezdolnego do służby jest upadek sił umysłowych, przed rozpoczęciem postępowania przygotowawczego należy wyznaczyć mu z grona notariuszów lub adwokatów obrońcę z urzędu, aż do czasu ustanowienia przezeń obrońcy z wyboru; jakkolwiek o tem postanowienie nie wspomina, to jednak przyjąć należy, że notariusz może wybrać obrońcę także w przypadku, gdy powodem wdrożenia postępowania jest ułomność cielesna lub upadek sił fizycznych. Sędzia, prowadzący postępowanie przygotowawcze, wzywa notariusza do stawienia się przed wojewódzką komisją lekarską celem poddania się badaniu; badanie przeprowadza komisja pierwszej instancji, a gdy orzeczenie jej nie jest

jednomyślne lub budzi wątpliwości, należy powołać do stwierdzenia trwałej niezdolności do służby wojewódzką komisję drugiej instancji. Jeżeli notariusz nie stawia się przed komisją lekarską, zawiadomi o tem sędzia prezesa sądu apelacyjnego celem wszczęcia przeciw niemu postępowania dyscyplinarnego. Postępowanie umarza prezes sądu apelacyjnego, jeżeli postępowanie przygotowawcze nie stwierdziło warunków zwolnienia notariusza, i o tem uwiadamia te osoby, które należy uwiadomić o wszczęciu postępowania, w razie zaś stwierdzenia warunków do zwolnienia notariusza prezes sądu apelacyjnego zarządza przedstawienie wyników postępowania przygotowawczego notariuszowi lub jego obrońcy, pozostawiając mu zarazem termin dwutygodniowy do złożenia podania o zrzeczenie się stanowiska; jeżeli w tym terminie notariusz nie złoży podania, prezes sądu apelacyjnego prześle akta postępowania ze swą opinią Ministrowi Sprawiedliwości. Rozporządzenie nic nie wspomina o tem, co w razie wdrożenia postępowania dyscyplinarnego ma się stać z dalszem postępowaniem, prowadzonym w celu stwierdzenia niezdolności notariusza; przyjęć należy, że narazie to postępowanie nie ma być prowadzone, a zatem ma ulec zawieszeniu. Jeżeli sąd dyscyplinarny skarże notariusza na pozbawienie stanowiska, dalsze prowadzenie postępowania w celu stwierdzenia niezdolności jest zbędne i dlatego nie ma być podjęte, lecz umorzone. Jeżeli jednak sąd dyscyplinarny nie pozbawi notariusza stanowiska z powodu odmowy jawienia się przed komisją lekarską i orzeknie inną karę, wymienioną w art. 45, powstaje pytanie, co ma nastąpić w postępowaniu, które wdrożono w celu stwierdzenia niezdolności, a to tembardziej, że sąd dy-

scyplinarny nie może badać, czy notariusz jest trwale niezdolny do służby i nie może co do tego wydać orzeczenia, zachodzi więc luka w rozporządzeniu, a celem jej wypełnienia należy przyjąć, że po ukończeniu postępowania dyscyplinarnego podejmuje się postępowanie w celu stwierdzenia niezdolności do służby i że Minister Sprawiedliwości orzeka według uznania, czy zachodzi niezdolność, czy więc notariusza należy pozbawić stanowiska.

7) Przez dobro służby rozumieć należy moment obiektywny a nie subiektywny, przeniesienie nie jest więc dopuszczalne ze względu na osobę notariusza, jak np. z powodu jego narodowości, wyznania, poglądów politycznych lub społecznych i t. p.; z tej zasady wynika, że kwestję, czy dobro służby wymaga przeniesienia notariusza, ocenia Minister Sprawiedliwości swobodnie, nie może jednak przyjąć względu na dobro służby, jeżeli zachodzą tylko okoliczności osobistej natury.

8) Bez wniosku nie może Minister Sprawiedliwości przenieść notariusza, nie może więc wezwać Rady notarialnej lub prezesa sądu apelacyjnego do zgłoszenia wniosku.

9) Wyjaśnień ma żądać od notariusza Minister Sprawiedliwości, a nie rada notarialna lub prezes sądu apelacyjnego przed zgłoszeniem wniosku o przeniesienie; w wezwaniu należy dokładnie podać okoliczności, dla których przeniesienie ma być zarządzone.

10) Wyjaśnień udziela notariusz pisemnie, a nie ustnie.

¹¹⁾ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości, wydane po myśli art. 12 § 3, jest administracyjnem, i dlatego ze względu na brak przepisu podobnego do mieszczącego się w art. 41 § 2 i 42 § 4, należy przyjąć, że można się odwołać do Najw. Trybunału Administracyjnego z powodu, że nie dano notariuszowi możliwości złożenia wyjaśnień, że więc postępowanie jest niedokładne, lub też z powodu, że przeniesienie nastąpiło nie „dla dobra służby”, lecz z przyczyn osobistych, przyczem jednak nie podobna kwestjonować swobodnej oceny Min. Sprawiedliwości (art. 6 L. 2 Rōzp. Prez. Rzp. z dnia 27. października 1932 r. 94/806/1932 o Najwyższym Trybunale Administracyjnym).

R o z d z i a ł III.

Obowiązki i prawa notariuszów.

Art. 13.

Notariusz powinien spełniać swe obowiązki zgodnie z prawem¹⁾ i sumieniem, oraz strzec powagi i godności swego stanowiska.²⁾

¹⁾ Jeżeli wskutek niespełnienia lub nienależytego spełnienia obowiązków wynikła szkoda, notariusz odpowiada majątkowo (art. 43); odpowiada więc, jeżeli nie dokonuje potrzebnego aktu, jak np. gdy nie zakłada potrzebnego protestu wekslowego albo nie sporządza aktu notarialnego w przypadku, w którym tego ustawa pod nieważnością wymaga, gdy przy dokonaniu czynności, jak np. spisaniu aktu notarialnego lub

założeniu protestu, nie zachowuje przepisanych formalności albo czynności dokonuje za późno i wskutek tego strona narażona jest na szkodę, gdy wskutek niebalstwa notariusza ginie pewien akt, np. weksel lub czek, wskutek czego amortyzacja jest konieczną i t. p.

²⁾ Por. art. 44.

Art. 14.

§ 1. Notariusz obowiązany jest zachować w tajemnicy okoliczności, o których powziął wiadomość ze względu na swoje stanowisko.¹⁾²⁾

§ 2. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje w przypadkach prawem przewidzianych, oraz gdy notariusz składa zeznania jako świadek przed sądem.³⁾

¹⁾ Notariuszowi nie wolno wyjawić ani treści czynności, przez niego dokonanej, ani też okoliczności, że czynność działośo (art. 69).

²⁾ Z tego, że notariusz ma zachować w tajemnicy okoliczności, o których powziłośo wiadomość ze względu na swoje stanowisko, wynika, że nie wolno mu tych okoliczności wyjawić nawet wówczas, gdy do aktu nie doszło bądź dlatego, że odmówił działośania czynności, bądź też dlatego, że strona zaniechała zamiaru jej dokonania.

³⁾ Jako świadek nie może notariusz odmówić zeznań z powołaniem się na art. 285 § 1 kpc. i art. 103 k. p. k.

Art. 15.

§ 1. Notarjuszowi nie wolno obok piastowanego stanowiska zajmować żadnego urzędu państwowego¹⁾, z wyjątkiem stanowisk: profesora, docenta lub lektora w szkołach akademickich²⁾³⁾⁴⁾, jeżeli zajmowanie takiego stanowiska nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków urzędowych.⁵⁾⁶⁾

§ 2. Notarjusz, wybrany na posła do Sejmu Rzeczypospolitej lub członka Senatu, otrzymuje od prezesa sądu apelacyjnego urlop na czas trwania mandatu⁷⁾ oraz upoważnienie dla jednego z asesorów notarjalnych okręgu sądu apelacyjnego do zastępowania go w tym czasie.⁸⁾

1) Notarjusz z chwilą, gdy obejmuje urząd państwowy, traci swoje stanowisko, traci je więc także, gdy zostaje ministrem lub podsekretarzem stanu, jednak objęcie stanowiska profesora w szkole akademickiej samo przez się nie powoduje utraty notarjatu.

2) Notarjusz może być nie tylko profesorem, docentem lub lektorem, lecz także nauczycielem nieakademickim w szkole akademickiej lub zastępcą profesora, może też objąć wykłady zleczone (art. 28 ustęp 1 lit. b i 87 ustawy z dnia 15. marca 1933 r. 29/247/1933 o szkołach akademickich) a wreszcie może objąć stanowisko asystenta.

3) Notarjusz nie musi być zajęty w nauce prawa, lecz może być w szkole akademickiej zatrudniony także w dziale innym, nawet z prawem nic wspólnego nie mającym, jak np. w naukach przyrodniczych, matematyce, geografji, lingwistyce, literaturze i t. p.

⁴⁾ Notariusz może zajmować stanowisko nietylko w państwowej szkole akademickiej (art. 2 ust. o szk. akad.), choćby nawet na studjum specjalnem (art. 21 ust. o szk. akad.), lecz także w prywatnej szkole akademickiej (art. 54 ust. o szkoł. akad.), może też zajmować stanowisko w szkole innej, w szczególności w średniej, ale tylko wtedy, gdy to licuje z powagą i godnością jego stanowiska (art. 16 zd. 1).

⁵⁾ Jeżeliby zajmowanie stanowiska w szkole akademickiej przeszkadzało notariuszowi w pełnieniu obowiązków, nie może go przyjąć a w razie przyjęcia powinien je złożyć, gdyż inaczej można przeciw notariuszowi wystąpić po myśli art. 44; o tem, czy zachodzi przeszkoda, rozstrzyga prezes sądu okręgowego (anal. art. 17), który jednak nie może przyjąć przeszkody, gdy nauczanie ma się odbywać w godzinach pozaurzędowych notariusza.

⁶⁾ Wobec przepisu art. 15 § 1, art. 16 zdanie 1 i art. 17 przyjąć należy, że prezes sądu okręgowego nie może uznać, iż nie licuje z powagą lub godnością stanowiska notariusza jego zajęcie w szkole akademickiej, wymienione w art. 15 § 1 a może tylko przyjąć, że szkoła nie jest akademicką lub że jest wprawdzie akademicką, ale zajęcie w niej nie odpowiada wymienionemu w art. 15 § 1, albo w razie, gdy zajęcie podpada pod przepis art. 15 § 1, przeszkadza w pełnieniu obowiązków notarialnych.

⁷⁾ Urlop musi być notariuszowi udzielony i to nietylko na czas sesji, lecz na cały czas trwania mandatu; niepodobna jednak przyjąć, że przez cały ten czas notariusz nie może wykonywać czynności notarialnych i musi wskazać asesora do zastępstwa, bo brak dla tego wszelkiej racji, zaczem w czasie, gdy się nie

odbywają posiedzenia, notariusz może sam urzędować, o czym jednak ma uwiadomić prezesa sądu okręgowego.

⁸⁾ Asesora powinien przedstawić notariusz (art. 20 § 2), a jeżeliby tego nie uczynił, ma go wyznaczyć prezes sądu apelacyjnego (art. 21 § 1).

Art. 16.

Notariuszowi nie wolno oddawać się zajęciom ubocznym¹⁾, któreby przeszkadzały w pełnieniu jego obowiązków urzędowych²⁾ albo nie licowały z powagą lub godnością jego stanowiska. Nie wolno mu w szczególności zajmować się handlem, przemysłem i pośredniczyć w interesach.^{3) 4) 5)}

¹⁾ Zajęciem ubocznem jest także stanowisko radcy prawnego w instytucji państwowej lub samorządowej albo też przemysłowej lub handlowej, dalej stanowisko przełożonego ciała samorządowego, czy to terytorjalnego, czy też wyznaniowego, bo ono wymaga trwałego urzędowania, nie jest zaś niem stanowisko członka zarządu gminy, instytucji ubezpieczenia społecznego i t. p., prezesa stowarzyszenia naukowego literackiego, towarzyskiego i t. p.

²⁾ Notariusz nie może być równocześnie ani adwokatem ani aplikantem adwokackim, a tym nie może być nawet w czasie swego urlopu, bo urlop jest dopuszczalny tylko w razie, gdy notariusz nie może pełnić swoich obowiązków, a pozatem jedynie w przypadku art. 15 § 2, zaś aplikant adwokacki powinien oddawać się czynnościom adwokackim (art. 105 pr. o ustr. adw.), jeżeli więc notariusz może te czynności spełniać, to może też wykonywać obowiązki notarialne.

3) Notarjuszowi bezwarunkowo nie wolno zajmować się handlem, przemysłem lub pośredniczyć w interesach, choćby to nawet nie przeszkadzało mu w pełnieniu jego obowiązków, bo to samo przez się nie licuje ani z powagą, ani z godnością jego stanowiska; nie można przyjąć, by notarjusz oddawał się handlowi lub przemysłowi, jeżeli jest właścicielem albo tylko współwłaścicielem przedsiębiorstwa na tej podstawie, że je oddziedziczył, jeżeli go tylko nie prowadzi, a bezwarunkowo nie można przyjąć zajmowania się handlem lub przemysłem, gdy posiada udziały w spółce z ogr. odp. albo też akcje spółki akcyjnej, dalej, jeżeli zajmuje stanowisko w zarządzie lub radzie nadzorczej instytucji, lub spółki, za czem przemawia też brzmienie art. 65 § 1 lit. e. i odmienne brzmienie art. 125 § 2 pr. o ustr. sąd. pow.

4) Por. art. 17.

5) Notarjusz powinien czuwać nad tem, aby zajęte u niego osoby, choćby nie były aplikantami lub asesoramii notarjalnymi, nie zajmowały się pośrednictwem w interesach, bo to może wywrzeć niekorzystny wpływ na działalność notarjusza, zwłaszcza wtedy, gdy ma spisać akt, odnoszący się do interesu, w którym pośredniczyła osoba, u niego zajęta.

Art. 17.

O zamiarze oddania się zajęciu ubocznemu notarjusz obowiązany jest zawiadomić prezesa sądu okręgowego¹⁾, który, po zasięgnięciu opinii rady notarjalnej²⁾, rozstrzyga³⁾ ostatecznie⁴⁾, czy dane zajęcie podpada pod zakaz art. 15 lub 16.

¹⁾ Notarjusz ma o każdym swoim zajęciu ubocz-

nem donieść prezesowi sądu okręgowego, choćby nawet był zdania, że jest ono dopuszczalne i nie przeszkadza mu w pełnieniu obowiązków; stanowisko w szkole akademickiej, o którym mowa w art. 15 § 1, nie jest w ustawie uważane za zajęcie uboczne, a wynika to z zestawienia art. 15 § 1 i art. 16, bo tylko ten ostatni wspomina o zajęciu ubocznym, zaczem o tem, że objął stanowisko w szkole akademickiej, notariusz nie potrzebuje uwiadamiać prezesa sądu okręgowego.

²⁾ Prezes sądu okręgowego ma zasięgnąć opinii rady notarialnej tylko co do tego, czy zajęcie, o którym mowa w art. 15 § 1 i art. 16 zdanie 1, przeszkadza notariuszowi w wykonywaniu obowiązków, dalej, czy licuje z powagą lub godnością jego stanowiska; natomiast rada notarialna nie ma się oświadczyć co do tego, czy szkoła jest akademicką oraz, czy stanowisko, jakie notariusz ma w niej zająć, podpada pod przepis art. 15 § 1.

³⁾ Jakkolwiek prezesa sądu okręgowego nie należy zawiadomić o objęciu stanowiska w szkole akademickiej, to jednak może on z własnej inicjatywy badać i rozstrzygnąć o tem, czy szkoła jest akademicką, dalej, czy stanowisko w szkole akademickiej odpowiada przepisowi art. 15 § 1, a wreszcie, gdy na obydwie pytania odpowie twierdząco, czy objęcie stanowiska przeszkadza w pełnieniu obowiązków notarialnych, prezes sądu okręgowego nie może jednak orzec, że notariuszowi nie wolno objąć stanowiska w szkole, którą uznaje jako akademicką, i jeżeli to stanowisko odpowiada art. 15 § 1, nie może też odmówić zezwolenia, jeżeli zajęcie w innej szkole nie akademickiej albo inne zajęcie w szkole akademickiej, nie podpadające pod przepis art. 15 § 1, licuje z powagą i godnością stano-

wiska notariusza, atoli bezwarunkowo nie może zezwolić na zajmowanie się handlem, przemysłem lub pośrednictwem (art. 16 zdanie 1), choćby nawet przyjął, że to zajęcie nie sprzeciwia się powadze lub godności stanowiska notariusza; prezes sądu okręgowego ma zabronić notariuszowi zajęcia, choćby ono podpadało pod przepis art. 15 § 1, albo też, jeżeli jest inne, licowało z powagą lub godnością stanowiska notariusza, jeżeli przeszkadza w pełnieniu obowiązków notarialnych.

⁴⁾ Prezes sądu okręgowego orzeka ostatecznie tak w kwestji, o której mowa w art. 15, jak i o tej, o której wspomina art. 16 § 1. Od orzeczenia prezesa sądu okręgowego nie można się więc odwołać do Najw. Tryb. Adm., chociaż zarządzenie jest administracyjnem, i to nawet co do kwestji, czy szkoła jest akademicką i czy objęte w niej zajęcie podpada pod wymienione w art. 15 § 1, a tembardziej nie można odwołać się z powodu, że prezes sądu przyjął, iż zajęcie uboczne przeszkadza w wykonywaniu czynności notarialnych albo nie licuje z powagą lub godnością stanowiska, bo te okoliczności ocenia się według swobodnego uznania.

Art. 18.

§ 1. Notariusz może mieć jedną kancelarję i tylko w swej siedzibie urzędowej.¹⁾

§ 2. Prezes sądu okręgowego może w razie potrzeby zarządzić, aby notariusz w dni oznaczone pełnił czynności w określonej miejscowości, położonej poza jego siedzibą urzędową.²⁾³⁾ Przed wy-

daniem zarządzenia prezes zasięgnie opinii rady notarialnej.⁴⁾

¹⁾ Notarjusz może mieszkać poza swoją siedzibą urzędową i tylko do niej dojeżdżać w celu urzędowania; zamieszkanie notariusza może się więc znajdować poza obrębem sądu grodzkiego a nawet okręgowego, w którego okręgu ma swoją siedzibę, przepis art. 123 § 1 pr. o ustr. sąd. pow. nie ma bowiem zastosowania do notariusza; tylko prezes i wiceprezes rady notarialnej muszą mieszkać w siedzibie izby (art. 32 § 1 zdanie 2).

²⁾ Prezes sądu okręgowego może wydać zarządzenie pełnienia czynności poza siedzibą tak na wniosek notariusza, jak i z urzędu.

³⁾ Notarjusz, w razie, gdy w dni oznaczone ma pełnić czynności w innej miejscowości, położonej poza jego siedzibą urzędową, może w tej miejscowości utrzymywać biuro i mieć personal a temu wolno w nieobecności notariusza dokonywać czynności przygotowawczych, w szczególności przygotowywania projektów aktów.

⁴⁾ Zasięgnięcie opinii rady notarialnej jest konieczne.

Art. 19.

§ 1. Notarjusz powinien być czynny w kancelarii w dni powszednie przynajmniej w ciągu 7 godzin, które dla całego okręgu sądu apelacyjnego oznaczy prezes sądu apelacyjnego, po wysłuchaniu opinii rady notarialnej.¹⁾²⁾

§ 2. W miarę potrzeby³⁾ notarjusz sprawuje

czynności w godzinach urzędowych poza kancelarią.⁴⁾ -

§ 3. W przypadkach nie cierpiących zwłoki notariusz może być czynny⁵⁾ także w godzinach pozaurzędowych oraz w dni niedzielne i świąteczne.⁶⁾

1) Godziny, w których notariusze mają być czynni, nie muszą być oznaczone jednakowo dla całego okręgu sądu apelacyjnego, można więc dla poszczególnych sądów rozmaicie je oznaczyć, a nawet dla notariuszów w tej samej miejscowości. Czas urzędowania może być jednorazowy lub też dwurazowy.

2) Uprzednie wysłuchanie opinii rady notarialnej przed oznaczeniem godzin urzędowania jest konieczne.

3) Potrzeba urzędowania poza kancelarią zachodzi w razie, gdy nie podobna dokonać czynności w kancelarii, jak np. przy założeniu protestu, dalej, gdy ze względu na osobę notariusz musi poza kancelarią sporządzić akt, jak np. w przypadku choroby strony.

4) Notariusz nie tylko może, lecz także musi sprawować czynności poza kancelarią, jeżeli zajdzie ku temu potrzeba.

5) Z art. 19 § 3 nie podobna wnosić, by w przypadkach normalnych notariusz nie mógł być czynnym w godzinach pozaurzędowych, bo tego nie można mu zabronić; przepis art. 19 § 3 należy więc tak tłumaczyć, że w godzinach pozaurzędowych notariusz ma obowiązek być czynnym, jeżeli zajdzie przypadek, niecierpiący zwłoki, że zaś zresztą wolno mu urzędować także w godzinach pozaurzędowych, że jednak w nie-

dziele i dnie świąteczne nie może spełniać czynności, jeżeli nie zachodzi przypadek niecierpiący zwłoki.

⁶⁾ Przez dnie świąteczne rozumieć należy święta powszechne (Rozp. Pr. Rzp. z dnia 15. listopada 1924 r. 101/928/1924 o dniach świątecznych i ustawa z 18. marca 1925 r. 34/234/1925). Przyjąć atoli należy, że notariusz nie ma obowiązku spełniać czynności w dniach, które według jego wyznania są świąteczne, chyba że zachodzi przypadek, niecierpiący zwłoki.

Art. 20.

§ 1. W przypadkach nagłych, jeżeli notariusz nie może pełnić swych obowiązków najdłużej w ciągu 3 dni, wyznacza sam zastępcę z pośród asesorów notarialnych okręgu sądu apelacyjnego¹⁾ i zawiadamia prezesa sądu okręgowego oraz radę notarialną o przerwie w pełnieniu obowiązków, o wyznaczonym zastępcy, a następnie o powrocie do zajęć.²⁾³⁾

§ 2. Na czas dłuższy aniżeli 3 dni notariusz powinien uzyskać urlop od prezesa sądu okręgowego i upoważnienie dla jednego z asesorów notarialnych okręgu apelacyjnego do zastępowania go w czasie nieobecności. Takie samo upoważnienie dla zastępcy powinien notariusz uzyskać w razie choroby, trwającej powyżej 3 dni.⁴⁾

§ 3. Jeżeli notariusz nie pozostawił w kancelarii zastępcy na czas swej nieobecności lub choroby, zastępcę wyznacza prezes sądu okręgowego⁵⁾

na koszt notariusza z pośród asesorów notarialnych okręgu apelacyjnego.⁶⁾⁷⁾⁸⁾

§ 4. Udzielenie notariuszowi urlopu na czas dłuższy ponad 3 miesiące w danym roku kalendarzowym wymaga zgody prezesa sądu apelacyjnego.⁹⁾¹⁰⁾

¹⁾ Osoba, która po myśli art. 20 §§ 1 i 3 ma notariusza zastąpić, musi być asesorem, nie może go więc zastąpić inny notariusz.

²⁾ Z art. 20 § 1 wynika, że w razie, gdy notariusz przewiduje przeszkodę dłuższą, niż trzydniową, powinien postąpić po myśli art. 20 § 2, dalej, że w razie, gdy przeszkoda, która zdaniem notariusza trwać miała najwyżej trzy dni, trwa dłużej, powinien postąpić po upływie trzech dni według art. 20 § 2; notariusza nie można więc pociągnąć do odpowiedzialności, jeżeli mógł przypuszczać, że przeszkoda potrwa najwyżej tylko trzy dni, i dlatego dopiero po upływie tego czasu zawiadomił prezesa sądu okręgowego.

³⁾ Nie ma mowy o przeszkodzie i konieczności ustanowienia zastępcy, jeżeli notariusz poza swoją kancelarią ma być zajęty przez czas pewien, choćby dłuższy, niż tygodniowy, w szczególności, gdy mu sąd zleca czynność po myśli art. 137.

⁴⁾ Nie służy środek odwoławczy na odmowę udzielenia urlopu przez prezesa sądu okręgowego, ale można wnieść zażalenie nadzorcze do prezesa sądu apelacyjnego, który mimo odmownego postanowienia prezesa sądu okręgowego może udzielić urlopu, jeżeli bowiem według art. 20 § 4 może wyrazić zgodę na udzielenie urlopu ponad trzy miesiące, to tem bardziej może udzielić urlopu krótszego.

5) O tem, czy choroba notariusza przeszkadza w urzędowaniu, rozstrzyga w pierwszym rzędzie notariusz (art. 20 § 2), w drugim rzędzie prezes sądu okręgowego (art. 20 § 3), możliwem jest bowiem. że nie podobna dopuścić do tego, aby notariusz, dotknięty chorobą, urzędował; ustanowienie zastępcy jest konieczne także wtedy, gdy w rodzinie notariusza panuje choroba zakaźna, nie można bowiem w tym przypadku zezwolić na urzędowanie i narażanie stron na zarażenie.

6) Na zarządzenie prezesa sądu okręgowego przysługuje tylko zażalenie nadzorcze, brak więc zwyczajnego środka odwoławczego; w razie uwzględnienia takiego zażalenia, wyznaczony do zastępstwa asesor jest samo przez się zwolniony i notariusz może albo sam urzędować, albo też ustanowić innego zastępcę.

7) Wynagrodzenia asesora nie oznacza prezes sądu okręgowego, lecz oznaczenie pozostawia się porozumieniu notariusza z asesorem, a w razie sporu ma je oznaczyć sąd; nie podobna przyjąć, że asesor ma pobierać wszelkie dochody, jakie się osiąga w czasie nieobecności lub choroby notariusza, przeciw czemu przemawia też art. 21 § 2.

8) Notariusz ma zapłacić wyznaczonemu asesorowi wynagrodzenie za czas, przez który urzędował, mimo że ma ustąpić wskutek zarządzenia władzy wyższej, zmieniającej postanowienie prezesa sądu okręgowego.

9) Przepis art. 20 § 4 należy stosować w każdym wypadku, gdy kilka urlopów w ciągu jednego roku przekracza okres trzech miesięcy, chociaż każdy z nich jest krótszy, wobec czego u prezesa sądu apelacyjnego należy uzyskać zgodę na udzielenie urlopu dalsze-

go, jeżeliby nawet ten dalszy miał trwać krócej, niż trzy miesiące.

¹⁰⁾ Prezes sądu apelacyjnego nie udziela wprost urlopu, lecz oświadcza zgodę na udzielenie tegoż przez prezesa sądu okręgowego.

Art. 21.

§ 1. W razie opróżnienia się stanowiska notariusza lub zawieszenia notariusza w czynnościach¹⁾ prezes sądu apelacyjnego wyznacza czasowo do pełnienia obowiązków notariusza zastępcę z pośród asesorów notarialnych okręgu apelacyjnego.²⁾³⁾⁴⁾

§ 2. Zastępca notariusza, wyznaczony czasowo na zasadzie § 1, wykonywa czynności na swój rachunek i używa własnej pieczęci.⁵⁾⁶⁾⁷⁾

¹⁾ Poza przepisem art. 21 § 1 nie ma mowy w ustawie o zawieszeniu notariuszów w urzędowaniu, ale na podstawie art. 55 przyjąć należy, że jest ono dopuszczalne (art. 182 i nast. ust. o ustr. sąd. pow.).

²⁾ Wyznaczyć należy zastępcę tylko z pośród asesorów, a nie z pośród innych notariuszów.

³⁾ Według art. 125 można w ciągu dziesięciu lat od wejścia w życie pr. o not. w razie opróżnienia się stanowiska notariusza delegować do pełnienia obowiązków notariusza sędziego lub prokuratora, nie można jednak tego uczynić w razie zawieszenia notariusza w czynnościach.

⁴⁾ Do zastępstwa po myśli art. 20 §§ 1, 2 i 3 oraz art. 21 § 1 są też uprawnione osoby, wymienione w art. 131 § 1 i 145 § 1.

⁵⁾ Notariusz w razie zawieszenia go w czynno-

ściach nie pobiera żadnego dochodu z kancelarji, bo ten przypada w całości zastępcy.

⁶⁾ Zastępca, pomimo że używa własnej pieczęci i wykonywa czynności na swój rachunek, prowadzi dalej kancelarję notarialną notariusza, zawieszono go w urzędowaniu, wobec czego nie może zmienić lokalu i nie może bezpodstawnie rozwiązać umów z personelem; inaczej ma się rzecz z zastępcą, którego się wynacza do czynności w razie opróżnienia się stanowiska, bo ten nie prowadzi cudzej kancelarji.

⁷⁾ Zastępca, ustanowiony po myśli art. 21 § 1, może być przez prezesa sądu apelacyjnego każdej chwili usunięty, a w tym przypadku można ustanowić innego zastępcę, jak długo jednak on urzęduje, stoi na równi z notariuszem, to też w razie gdy po jego stronie zajdzie przeszkoda, powinien postąpić po myśli art. 20 § 1, a w razie dłuższej przeszkody uzyskać urlop po myśli art. 20 §§ 2 i 4; zastępca z art. 21 § 1 jest też patronem tych aplikantów, którzy w chwili, gdy objął urząd, byli już zajęci u notariusza, którego kancelarję prowadzi, nie może zaś przyjąć nowych aplikantów.

Art. 22.

§ 1. Notariusze opłacają na potrzeby izby składki roczne¹⁾, a ponadto, stosownie do uchwał izby, inne jeszcze składki na fundusz zapomogowy oraz ubezpieczenia przymusowe.²⁾

§ 2. Notariusze, mający prawo do emerytury ze Skarbu Państwa, nie mają obowiązku należenia do organizacji ubezpieczeń przymusowych.^{3) 4)}

¹⁾ Por. art. 28 L. 3.

2) Por. art. 28 L. 4.

3) Wolnym od obowiązku należenia do organizacji ubezpieczeń przymusowych jest notariusz, mający prawo do emerytury, chociaż jej czasowo nie pobiera (art. 24 § 2).

4) Notariusz, mający prawo do emerytury, może należeć do organizacji ubezpieczeń przymusowych, nie można mu więc odmówić przynależności, jeżeli sobie tego życzy; w razie, gdy notariusz oświadczy gotowość należenia do organizacji ubezpieczeń przymusowych, musi opłacać składkę na ten cel przeznaczoną.

Art. 23.

Notariusz korzysta przy wykonywaniu swych czynności z ochrony prawnej, przysługującej urzędnikom państwowym.¹⁾²⁾

1) Por. art. 129, 130, 132, 133 § 1, 256 § 4 k. k.

2) Notariuszowi nie przysługują przywileje sędziów we własnym procesie, w którym obowiązuje przymus adwokacki; notariusz musi więc być zastąpiony przez adwokata, a tylko wtedy nie obowiązuje go zastępstwo adwokackie, jeżeli posiada kwalifikacje sędziowskie lub adwokackie (art. 87 k. p. c.).

Art. 24.

§ 1. Notariusz pobiera za wykonywanie poszczególnych czynności wynagrodzenie, określone przepisami.¹⁾²⁾³⁾⁴⁾⁵⁾⁶⁾

§ 2. Notariusz, mający prawo do uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa, pobiera połowę tego uposażenia do końca roku, w którym został

mianowany, oraz w następnym roku kalendarzowym⁷⁾, w latach późniejszych notariusz pobiera połowę uposażenia emerytalnego wtedy tylko, jeżeli czysty dochód, osiągnięty z notariatu w poprzedzającym roku kalendarzowym, nie przewyższa kwoty 10.000 złotych.⁸⁾

1) Por. art. 5 L. 2.

2) Notariusz może się umówić o wysokość swego wynagrodzenia, ale to nie może być wyższe od unormowanego rozporządzeniem ministerjalnym, może być natomiast niższe; taka umowa jest ważna, ale notariusz, który stale pobiera wynagrodzenie niższe od unormowanego, a nie tylko w pewnym przypadku, uzasadniającym obniżenie wynagrodzenia, bądź ze względu na osobę, bądź ze względu na przedmiot, obraża godność stanowiska (art. 44), jeżeli przez to stara się ściągnąć klientów do siebie a odciągnąć ich od innych notariuszów.

3) Dla strony niezamożnej ma notariusz dokonać czynności bez pobrania wynagrodzenia lub z obniżeniem jego wysokości (art. 34 L. 6).

4) Strony stawające odpowiadają notariuszowi solidarnie za przypadające mu wynagrodzenie (art. 79 § 3).

5) Przed uiszczeniem wynagrodzenia notariusz nie ma obowiązku wydać wypisu, odpisu lub dokumentu (art. 79 § 2).

6) Wynagrodzenia ma notariusz dochodzić w drodze zwykłego procesu; bez uprzedniego tytułu wykonawczego nie ściąga się należności notarialnej, nie mają też do wynagrodzenia notariusza zastosowania przepisy art. VII. przep. wpr. pr. o sąd. post. egz.

Roszczenie notariusza o wynagrodzenie przedawnia się z upływem lat pięciu (art. 282 L. 4 k. zob.).

⁷⁾ Por. art. 124 § 3.

⁸⁾ O dochodzie notariusza rozstrzyga księga przychodów i rozchodów (art. 116 lit. e); brak przepisu, kto ma sprawdzić czysty dochód i kto ma zarządzić wypłatę emerytury lub też jej wstrzymanie.

R o z d z i a ł IV.

Izby notarialne.

Art. 25.

§ 1. W siedzibie każdego sądu apelacyjnego istnieje izba notarialna, której terytorjalny zakres działania obejmuje okrąg sądu apelacyjnego.¹⁾

§ 2. Każda izba notarialna ma osobowość prawną.²⁾

¹⁾ W razie zwinięcia sądu apelacyjnego należy zwinąć izbę notarialną a w razie, gdy się tworzy sąd apelacyjny, należy utworzyć także izbę notarialną.

²⁾ Jako osoba prawna, może izba nabywać nieruchomości, ruchomości, wierzytelności i prawa, może też zaciągać zobowiązania, może pozywać i być pozywana.

Art. 26.

Organami izby są:

1) walne zgromadzenie notariuszów¹⁾;

2) rada notarialna.²⁾

¹⁾ Por. art. 27—30.

²⁾ Por. art. 31—35.

Art. 27.

§ 1. Walne zgromadzenie notariuszów odbywa się w siedzibie izby¹⁾ i bywa zwyczajne²⁾ lub nadzwyczajne.³⁾

§ 2. Zgromadzenie zwyczajne zbiera się każdego roku w miesiącu maju. Zgromadzenie nadzwyczajne zwołane będzie w ciągu miesiąca bądź z polecenia prezesa sądu apelacyjnego, bądź na podstawie uchwały rady notarialnej, bądź wreszcie na wniosek co najmniej piątej części notariuszów, wchodzących w skład izby.⁴⁾

§ 3. W walnych zgromadzeniach obowiązani są uczestniczyć wszyscy notariusze, wchodzący w skład izby⁵⁾ 6), przyczem o terminie i miejscu zgromadzenia należy zawczasu zawiadomić każdego z nich oddzielnie.⁷⁾ 8) 9)

§ 4. Nieprzybycie na walne zgromadzenie bez dostatecznego usprawiedliwienia się w ciągu 8 dni po terminie zgromadzenia pociąga za sobą karę porządkową w wysokości do 100 złotych.¹⁰⁾ 11)

1) Por. art. 25 § 1.

2) Por. art. 27 § 2 zdanie 1.

3) Por. art. 27 § 2 zdanie 2.

4) Piątej części nie oblicza się podług ilości obsadzonych stanowisk, lecz podług tej liczby notariuszów, jaka w danej izbie jest oznaczoną po myśli art. 2.

5) Obowiązek uczestniczenia ma także wtedy notariusz, gdy znajduje się na urlopie, chyba że zachodzi przeszkoda, nie dająca możliwości jawienia się; ja-

wić ma się także notariusz, któremu nie przysługuje prawo wybierania i wybieralności (art. 46 § 3), a tem bardziej ten, który jest pozbawiony tylko prawa wybieralności (art. 46 § 2).

⁶⁾ Nie ma ani obowiązku, ani prawa jawienia się na walnem zgromadzeniu notariusz, zawieszony w czynnościach (art. 21 § 1).

⁷⁾ O walnem zgromadzeniu nie zawiadamia się aplikantów i asesorów notarialnych, chociaż mogą być obecni na walnem zgromadzeniu (art. 61), a asesorów nie zawiadamia się nawet wówczas, gdy zastępują notariuszów (art. 20 §§ 2, 3 i 21 § 1); nie zawiadamia się też osób, delegowanych do zastępstwa notariusza po myśli art. 125.

⁸⁾ Zaniechanie zawiadomienia niektórych notariuszów nie powoduje nieważności uchwał walnego zgromadzenia.

⁹⁾ Z art. 28 L. 6 wnosić wypada, że walne zgromadzenie należy zwołać tak wcześnie, aby członkowie mogli zgłosić wnioski, zaczem doręczenie zawiadomienia powinno się odbyć na czas dłuższy, niż czternastodniowy przed terminem walnego zgromadzenia; oprócz tego przyjmając należy, że zawiadomienie powinno zawierać porządek dzienny.

¹⁰⁾ Usprawiedliwić swoją nieobecność może notariusz także przed tegoż odbyciem, jeżeli nie ulega wątpliwości, że nie będzie mógł się jawić.

¹¹⁾ Przyjąć należy, że karę porządkową może nałożyć tylko rada notarialna i że od jej nałożenia nie służy środek odwoławczy ani do władz nadzorczych, ani do walnego zgromadzenia.

Art. 28.

Do zakresu działania walnego zgromadzenia należą następujące sprawy:

- 1) wybór członków rady notarialnej¹⁾;
- 2) zatwierdzanie sprawozdania rocznego i zamknięcia rachunkowego, przedstawionego przez radę notarialną²⁾;
- 3) uchwalanie budżetu i wysokości składki rocznej na potrzeby izby³⁾;
- 4) tworzenie funduszu zapomogowego oraz ubezpieczenia przymusowego na wypadek śmierci lub niezdolności do pracy członków izby⁴⁾;
- 5) załatwianie innych spraw ogólnych z zakresu działania notariatu, które przedstawi zgromadzeniu rada notarialna⁵⁾;
- 6) załatwianie wniosków członków izby w sprawach ogólnych z zakresu działania notariatu, zgłoszonych co najmniej przez dziesięciu członków do rady notarialnej najpóźniej na dni 14 przed terminem zgromadzenia.^{6) 7)}

1) Por. art. 31.

2) Sprawozdanie roczne i zamknięcie rachunków przedkłada się prezesowi sądu apelacyjnego (art. 40).

3) Por. art. 22 § 1.

4) Por. art. 22 § 2.

5) Sprawy ogólne mogą dotyczyć nie tylko działania notariatu, lecz mogą się odnosić do zmiany tegoż ustroju.

6) Nie można wniosku postawić, jeżeli uchwała

walnego zgromadzenia może zapaść tylko na wniosek rady notarialnej (art. 30 § 2).

7) Z art. 28 L. 6 wynika, że na walnym zgromadzeniu zgłoszenie wniosków przez poszczególnych członków nie jest dopuszczalne, w następstwie czego należy podać porządek dzienny.

Art. 29.

§ 1. Uchwały walnego zgromadzenia są ważne bez względu na liczbę obecnych i zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.¹⁾

§ 2. To samo dotyczy wyborów, przyczem, w razie nieuzyskania zwyczajnej większości przez żadnego z kandydatów, nastąpi wybór ściślejszy pomiędzy kandydatami, którzy otrzymali największą ilość głosów.²⁾

§ 3. Wybory członków do rady notarialnej odbywają się w głosowaniu tajnym.

§ 4. Mandat członka rady notarialnej trwa 3 lata, przyczem corocznie ustępuje trzecia część składu według starszeństwa mandatów.³⁾ Ustępujący mogą być ponownie wybierani dopiero po upływie roku od chwili ustąpienia. Notariusz, wybrany na członka rady, nie może odmówić przyjęcia mandatu.^{4) 5) 6)}

1) W rozumieniu art. 29 § 1 „przewodniczącym” jest prezes rady notarialnej lub jego zastępca, jeżeli uchwałę powziąć należy przed wyborem przewodniczącego walnego zgromadzenia (art. 30 § 1),

zaś po dokonany wyborze jest nim przewodniczący walnego zgromadzenia lub wiceprzewodniczący, jeżeli w chwili, kiedy uchwała ma być powzięta, przewodniczy walnemu zgromadzeniu nie przewodniczący, lecz wiceprzewodniczący.

²⁾ W razie, gdy przy ponownym wyborze żaden kandydat nie osiąga większości, lecz zachodzi równa ilość głosów, los rozstrzyga o tem, kogo uważać należy za wybranego.

³⁾ Por. art. 126 § 4.

⁴⁾ Notariusz, który nie spełnia obowiązków członka rady, narusza swoje obowiązki (art. 44).

⁵⁾ Walne zgromadzenie może zwolnić notariusza od obowiązku przyjęcia mandatu, a wtedy należy dokonać wyboru uzupełniającego.

⁶⁾ Notariusz nie może także odmówić przyjęcia funkcji innych, jako to wykonania nadzoru (art. 38 § 1) i czynności egzaminatora (art. 59 § 2 L. 2), a tylko z ważnych przyczyn jest dopuszczalne uchylenie się od spełnienia wymienionych obowiązków.

Art. 30.

§ 1. Walne zgromadzenie otwiera prezes rady notarialnej lub jego zastępca, poczem następuje wybór przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz odpowiedniej ilości asesorów i sekretarzy.¹⁾

§ 2. Walne zgromadzenie uchwała dla siebie regulamin²⁾ na podstawie wniosku rady notarialnej.^{3) 4)}

¹⁾ Wybory, o których mowa w art. 30 § 1, mogą się odbyć w głosowaniu jawnem (arg. art. 29 § 3); obowiązuje przytem przepis art. 29 § 2, a w razie

równości głosów nie rozstrzyga głos przewodniczącego (art. 29 § 1 zdanie 2).

²⁾ Regulamin ma być uchwalony raz na zawsze, a nie dla każdego walnego zgromadzenia z osobna; zmiana jest możliwa na podstawie uchwały walnego zgromadzenia.

³⁾ Wniosek rady notarialnej jest konieczny i bez tego ani nie można uchwalić regulaminu walnego zgromadzenia, ani też nie można uchwalić tegoż zmiany, wobec czego kwestja uchwalenia regulaminu lub tegoż zmiany musi być postawiona na porządku dziennym walnego zgromadzenia.

⁴⁾ Z posiedzenia walnego zgromadzenia należy spisać protokół, który przedkłada się prezesowi sądu apelacyjnego (art. 40).

Art. 31.

Rada notarialna działa w siedzibie izby i składa się:

1) z 9 członków w izbach, liczących do 100 notarjuszów;

2) z 11 członków w izbach, liczących ponad 100 do 200 notarjuszów;

3) z 13 członków w izbach, liczących ponad 200 notarjuszów.¹⁾²⁾³⁾

¹⁾ Ilość członków rady nie może być mniejszą, ani większą od wymienionej w art. 31, jeżeli więc członek rady odpada wskutek śmierci, utraty stanowiska albo utraty wybieralności do rady notarialnej (art. 46 § 2), należy dokonać wyboru uzupełniającego albo na najbliższem zwyczajnem, albo też nadzwyczajnem walnem zgromadzeniu (art. 27 § 2); tak

samo ma się rzecz, jeżeli ilość notarjuszów zwiększa się po dokonanym wyborze.

²⁾ Jeżeliby wskutek zwinienia stanowisk (art. 11) zmniejszyła się ilość notarjuszów, ustępuje z upływem roku nie trzecia część składu (art. 29 § 4), lecz ilość stosunkowo większa.

³⁾ O ilości członków rady rozstrzyga nie czas, w którym ma się odbyć walne zgromadzenie, lecz czas, w którym się je zwołuje, bo na porządku dziennym należy umieścić wybór członków rady a więc także podać ich ilość.

Art. 32.

§ 1. Rada notarialna obejmuje swe czynności z dniem 1 czerwca każdego roku i na pierwszym posiedzeniu wybiera ze swego grona prezesa i wiceprezesa, sędziów i rzeczników dyscyplinarnych, oraz dokonywa podziału czynności pomiędzy innych swych członków. Prezes i wiceprezes powinni mieć zamieszkanie w siedzibie izby.¹⁾

§ 2. Rada notarialna niezwłocznie po ukonstytuowaniu się zawiadamia o swym składzie prezesa sądu apelacyjnego i prezesów sądów okręgowych danego okręgu apelacyjnego.

¹⁾ Prezes i wiceprezes powinni mieć nie tylko siedzibę tam, gdzie się znajduje siedziba izby, lecz powinni tamże mieć zamieszkanie, nie mogą więc mieć zamieszkania w innej, choćby pobliskiej gminie; z drugiej strony nie może być prezesem lub wiceprezesem rady notarjusz, który mieszka w jej siedzibie, ale urzęduje w innej miejscowości, do której dojeżdża, choćby

ta miejscowość była położona bardzo blisko siedziby izby.

Art. 33.

Przes reprezentuje radę notarialną, kieruje jej pracami, przewodniczy na posiedzeniach i wykonywa uchwały rady.¹⁾ Zastępcą prezesa jest wiceprezes rady.²⁾

1) Wszelkie pisma i akty prawne izby podpisuje wyłącznie prezes rady lub wiceprezes.

2) Wiceprezes może zastępować prezesa tylko wówczas, gdy po jego stronie zachodzi przeszkoda.

Art. 34.

Do zakresu działania rady notarialnej należą następujące sprawy:

1) czuwanie nad należytem wykonywaniem przez notariuszów¹⁾, asesorów i aplikantów notarialnych ich obowiązków²⁾ oraz nad przestrzeganiem przez nich powagi i godności stanowiska notarialnego;

2) udział w sądownictwie dyscyplinarnem³⁾;

3) ustalanie na żądanie stron i notariusza wysokości należnego według przepisów wynagrodzenia za daną czynność⁴⁾⁵⁾⁶⁾;

4) kierowanie wykształceniem zawodowem aplikantów notarialnych⁷⁾;

5) rozjemstwo polubowne pomiędzy notariuszami, asesorami i aplikantami notarialnymi na tle

wykonywania obowiązków urzędowych⁸⁾, jeżeli nie jest naruszony interes publiczny;

6) wyznaczanie stronie, która stwierdziła swą niezamożność, notariusza do załatwienia określonej czynności bez pobrania wynagrodzenia lub z obniżeniem jego wysokości⁹⁾¹⁰⁾¹¹⁾¹²⁾);

7) administracja izby i zarząd jej majątkiem;

8) zwoływanie zgromadzeń izby i wykonywanie uchwał walnego zgromadzenia¹³⁾);

9) prowadzenie listy notariuszów, asesorów¹⁴⁾ i aplikantów notarialnych¹⁵⁾);

10) uchwalanie regulaminu wewnętrznego urzędowania rady¹⁶⁾);

11) wykonywanie innych czynności prawem przepisanych.¹⁷⁾

¹⁾ Por. art. 13 i nast.

²⁾ Por. art. 58 §§ 1 i 2.

³⁾ Por. art. 47 § 1, 48 § 2.

⁴⁾ Ustalenia wysokości wynagrodzenia za czynności może dokonać rada notarialna tylko wtedy, gdy tak strona, jak i notariusz tego żądają, nie zaś jedynie na żądanie strony lub na żądanie notariusza; w ustawie nie jest przewidziane, że rada notarialna ma wydawać opinię o wysokości wynagrodzenia na żądanie sądu, ale mimo to sąd może się o to zwrócić do rady notarialnej.

⁵⁾ Notariusz nie ma obowiązku godzić się na wniosek strony, aby rada notarialna oznaczyła wysokość wynagrodzenia, nie można więc przyjąć, aby działał wbrew powadze stanowiska, jeżeli na wniosek taki się nie zgadza.

6) Ustalenie wysokości wynagrodzenia, dokonane przez radę notarialną, nie stanowi orzeczenia polubownego, nie jest więc potrzebny formalny zapis, który zresztą byłby pozbawiony znaczenia ze względu na to, że o wysokości nie ma orzec osoba fizyczna (art. 489 § 1 k. p. c.); ustalenie, dokonane przez radę, wiąże jednak tak stronę, jak i notariusza, bo radę notarialną należy uważać za rozjemcę (art. 59 § 2 k. zob.); nadto ustalenie dokonane przez radę notarialną może być obalone, gdyby było oczywiście krzywdzącem, jednak notariusz, który zgodził się na ustalenie wynagrodzenia przez radę notarialną, a nie trzyma się dokonanego oznaczenia, narusza powagę swego stanowiska. —

7) Por. art. 58 § 2.

8) W art. 34 L. 5 nie ma mowy o sądownictwie polubownem, lecz tylko o godzeniu stron; rozjemstwo stron dotyczy nieporozumień, jakie powstać mogą między notariuszami, dalej, jakie powstać mogą między notariuszem a jego pracownikiem, zwłaszcza asesorem, którego ustanawia się na koszt notariusza (art. 20 § 3), nie można też rady notarialnej uważać za rozjemcę, którego zadaniem nie jest rozstrzygnięcie sporu, lecz tylko oznaczenie wysokości roszczenia, to też rozjemstwo może dotyczyć także kwestyj materialnych, zawsze jednak musi się odnosić do czynności zawodowych, a nie innych, czy to osobistych, czy też majątkowych.

9) Rada notarialna nie może postanowić, że pewnego rodzaju spraw lub klientów pewnej kategorii notariusz nie może przyjmować i że musi pozostawić je innemu notariuszowi, może zaś orzec, że notariusz nie ma objąć czynności, których dla pewnej osoby fi-

zycznej lub prawnej dokonywał już inny notariusz i z tego czerpał dochody, jak np. z protestów, zakładanych dla banku i t. p.

¹⁰⁾ Można stronie wyznaczyć notariusza, który ma bez wynagrodzenia lub z obniżeniem jego wysokości działać nietylko wtedy, gdy jest ona ubogą, lecz także wtedy, gdy jest niezamożną, a więc nie może pokryć wynagrodzenia bez uszczerbku dla siebie i swojej rodziny.

¹¹⁾ Notariusz, którego rada notarialna wyznaczyła stronie, musi się zastosować do polecenia, nie ma więc prawa odmówić czynności z powołaniem się na zamożność strony, gdyż tę okoliczność bada wyłącznie rada notarialna.

¹²⁾ Rada ma także wyznaczyć notariusza stronie zamożnej, jeżeli notariusze powołują się na pewne stosunki osobiste i nie chcą dokonać czynności, a te przychyny są ważne tak, że zażalenie nie ma widoków powodzenia (art. 66 § 2), nie można bowiem strony pozostawić bez ochrony.

¹³⁾ Por. art. 27 i nast.

¹⁴⁾ Por. art. 60.

¹⁵⁾ Por. art. 56 i nast.

¹⁶⁾ Regulamin wewnętrzny przedkłada się prezesowi sądu apelacyjnego (art. 40).

¹⁷⁾ Rada zgłasza też wniosek co do powzięcia uchwały o regulaminie walnego zgromadzenia (art. 30 § 2).

Art. 35.

§ 1. Do ważności uchwał rady notarialnej potrzebna jest obecność przynajmniej połowy członków.¹⁾

§ 2. Uchwały rady zapadają zwyczajną większością głosów²⁾, przyczem w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.³⁾⁴⁾

1) Por. art. 31.

2) Uchwała zapada większością obecnych, a nie większością wszystkich członków rady.

3) W razie równości głosów przeważa głos tego, kto przewodniczy, jeżeli więc przewodniczy nie prezes, lecz wiceprezes, ale prezes głosuje, rozstrzyga głos wiceprezesa.

4) Z posiedzeń rady spisuje się protokoły, które przedkłada się prezesowi sądu apelacyjnego (art. 40).

Art. 36.

§ 1. Rada notarialna przedstawia z początkiem każdego roku prezesowi sądu apelacyjnego i prezesom sądów okręgowych listę asesorów¹⁾ i aplikantów notarialnych okręgu apelacyjnego.²⁾

§ 2. Ponadto rada zawiadamia prezesów o wszelkich zmianach, zachodzących w liście asesorów i aplikantów notarialnych w ciągu roku.³⁾

1) Por. art. 60.

2) Por. art. 56 i nast.

3) Rada zawiadamia prezesów sądu okręgowego i prezesa sądu apelacyjnego o każdym wpisie na listę aplikantów i asesorów i o każdym skreśleniu z listy, nie zawiadamia zaś o zmianie zaszej co do osoby patrona.

R o z d z i a ł V.

Nadzór nad notariuszem.

Odpowiedzialność notariuszów za szkody.

Art. 37.

§ 1. Prawo nadzoru nad działalnością notariuszów danego okręgu sądowego służy prezesowi sądu okręgowego. To samo prawo służy ponadto prezesowi sądu apelacyjnego w stosunku do notariuszów okręgu sądu apelacyjnego.¹⁾

§ 2. Nadzór ten wykonywają prezesi osobiście lub przez delegowanych sędziów.²⁾³⁾⁴⁾

¹⁾ Prezes sądu okręgowego lub apelacyjnego może także zwrócić się do rady notarialnej, aby ta przeprowadziła nadzór po myśli art. 38 §§ 1 i 2.

²⁾ Prezes sądu apelacyjnego może delegować bądź sędziego sądu apelacyjnego, bądź też innego sędziego, i to nawet z innego sądu okręgowego, niż ten, w obrębie którego notariusz ma swoją siedzibę, a prezes sądu okręgowego może delegować bądź członka sądu okręgowego, bądź też sądu grodzkiego, nie koniecznie tego, w którego okręgu notariusz ma siedzibę.

³⁾ Delegować można sędziego stale a nie tylko od wypadku do wypadku.

⁴⁾ Dla wykonywania nadzoru prezes sądu nie może delegować notariusza, może zaś to uczynić rada notarialna (art. 38 § 1).

Art. 38.

§ 1. Rada notarialna wykonywa nadzór nad

notarjuszami okręgu izby bądź przez swych członków, bądź też przez wyznaczonych w tym celu notarjuszów, nie będących członkami rady.^{1) 2)}

§ 2. Nadzór rady wykonywany będzie perjodycznie w ten sposób, aby w ciągu 3 lat wszystkie kancelarje notarjalne w okręgu izby podległy co najmniej raz gruntownej rewizji.³⁾ Ponadto rada może zarządzać rewizje nadzwyczajne.^{4) 5)}

§ 3. Z każdej rewizji należy sporządzić dokładny protokół. Rada notarjalna przedstawi w ciągu 2 miesięcy od rewizji odpis protokołu prezesowi sądu okręgowego, zawiadamiając go równocześnie o środkach zastosowanych lub zamierzonych celem usunięcia zauważonych uchybień.^{6) 7)}

¹⁾ Do wykonywania nadzoru wyznaczyć można także notarjusza, posiadającego siedzibę w innej miejscowości, a nie tam, gdzie ma siedzibę ten notarjusz, u którego należy przeprowadzić kontrolę; nadzór, w szczególności rewizję (art. 38 § 2) można wykonać bądź przez jedną osobę, bądź też przez kilka osób łącznie.

²⁾ Do wykonywania nadzoru nie można wyznaczyć asesora notarjalnego, a można go tylko delegować do odebrania aktów i depozytów po ustaniu urzędowania notarjusza (art. 112 zdanie 2).

³⁾ Rewizję zwyczajną zarządza się kolejno u wszystkich notarjuszów, niekoniecznie raz na trzy lata, lecz tylko co najmniej raz jeden w ciągu wymienionego okresu.

⁴⁾ Nadzwyczajną jest rewizja, którą się zarządza u pewnego lub pewnych tylko notarjuszów, można ją

zarządzić z urzędu w razie zachodzących podejrzeń co do prawidłowości urzędowania, albo też na żądanie notariusza, przeciw któremu podniesiono zarzuty.

⁵⁾ Brak przepisu co do rewizji u członków rady notarialnej, a zwłaszcza u jej prezesa, przyjąć należy, że także u nich należy ją przeprowadzać.

⁶⁾ Z art. 38 § 3 i 39 wynika, że osoba, przeprowadzająca rewizję, może natychmiast wydać zarządzenie w celu usunięcia zauważonych uchybień i że do tego zarządzenia powinien się notariusz zastosować; może on jednak żalić się u rady notarialnej, względnie u prezesa sądu, który zarządził wykonanie nadzoru, a rada lub prezes sądu orzekają, czy zarządzenie delegata ma być utrzymane, czy też uchylone.

⁷⁾ Rewizji stałej, o której mowa w art. 38 § 2, nie może przeprowadzić prezes sądu okręgowego lub apelacyjnego, może jednak u notariusza przeprowadzić rewizję nadzwyczajną, bo do tego upoważnia go wykonywanie nadzoru, co zresztą wynika także z brzmienia art. 39.

Art. 39.

Osoby powołane do nadzoru mają prawo dokonywania rewizji w kancelarii notariusza, żądania wyjaśnień i usuwania zauważonych uchybień^{1) 2)}; z powodu dostrzeżonych przewinień mogą prezesi sądów i rada notarialna kierować sprawę do postępowania dyscyplinarnego.^{3) 4)}

¹⁾ W razie wątpliwości co do tego, czy zachodzi uchybienie, delegat sam nie może wydać żadnego zarządzenia, lecz musi sprawę przedstawić temu organowi, który zarządził wykonanie nadzoru, a więc radzie

notarjalnej lub prezesowi sądu okręgowego albo apelacyjnego (art. 38 § 3).

²⁾ Do zawieszenia notariusza w urzędowaniu nie jest uprawniona osoba, która przeprowadza nadzór, bo to uprawnienie służy tylko sądowi dyscyplinarnemu (art. 180 pr. o ustr. sąd. pow.).

³⁾ Por. art. 44 i nast.

⁴⁾ Za zaniedbanie nadzoru nie odpowiada ani poństwo, ani rada notarjalna, ani osoby w tym celu wyznaczone, jeżeliby więc pewna osoba poniosła szkodę wskutek działalności notariusza, który okazał się niezdolnym, niedbałym lub nieuczciwym, nie można oprzeć żądania wynagrodzenia szkody na tem, że w razie wykonania należytego nadzoru usunięto by notariusza, a tem samem zapobieżono szkodzie; takie żądanie byłoby tylko wtedy uzasadnione, gdyby w konkretnym przypadku przyjąć można zaniedbanie, nie zaś wówczas, gdy ono zachodzi odnośnie całej działalności notariusza.

Art. 40.

Rada notarjalna przedstawia prezesowi sądu apelacyjnego protokoły walnego zgromadzenia¹⁾ oraz posiedzeń rady²⁾, sprawozdania roczne wraz z zamknięciami rachunków³⁾⁴⁾, tudzież regulamin wewnętrzny.⁵⁾

¹⁾ Por. art. 27 i nast.

²⁾ Por. art. 31 i nast.

³⁾ Por. art. 28 L. 2.

⁴⁾ Sprawozdanie roczne i zamknięcie rachunkowe powinno się przedłożyć dopiero po zatwierdzeniu przez walne zgromadzenie (art. 28 L. 2).

⁵⁾ Por. art. 34 L. 10.

Art. 41.

§ 1. Jeżeli prezes sądu apelacyjnego dostrzeże, iż dany organ izby notarialnej¹⁾ wykracza przeciw ustawie lub nie wykonywa swych obowiązków, natenczas przedstawi sprawę kolegium administracyjnemu, które władne jest uchylić sprzeczną z prawem uchwałę, jak również przedsięwziąć środki zaradcze celem przywrócenia porządku prawnego.²⁾³⁾

§ 2. Rada notarialna może w ciągu miesiąca od doręczenia odwołać się od uchwały kolegium administracyjnego do Ministra Sprawiedliwości.⁴⁾ Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości są prawomocne i nie podlegają zaskarżeniu.

§ 3. Odwołanie nie wstrzymuje wykonania uchwały kolegium.⁵⁾

¹⁾ Przez organ rozumie się radę notarialną lub walne zgromadzenie notarjuszów (art. 26), a nie osoby, wyznaczone do wykonywania nadzoru (art. 38 § 1).

²⁾ Kolegium administracyjne może w szczególności uchylić uchwałę rady, jeżeli uchwała ta aplikanta lub osoby, wymienionej w art. 8 § 2, nie dopuszcza do egzaminu notarialnego (art. 59 § 1), albo próśby wcale nie załatwia.

³⁾ Przepis art. 41 § 1 nie odnosi się do przypadków, w których unormowany jest inny tryb postępowania, jak np. odnośnie wpisu na listę aplikantów (art. 57 §§ 2 i 3).

⁴⁾ Odwołanie wniesć należy do sądu apelacyjnego.

go, a ten przedkłada je Ministrowi Sprawiedliwości; rada notarialna nie może wnieść odwołania tam, gdzie kolegium administracyjne występuje jako wyższa instancja, jak w przypadku art. 57 § 2, bo instancji niższej nie przysługuje środek odwoławczy na postanowienie, wydane w toku instancji.

⁵⁾ Kolegium administracyjne może zarządzić wstrzymanie wykonania uchwały aż do czasu, kiedy zapadnie decyzja Ministra Sprawiedliwości.

Art. 42.

§ 1. Naczelnym nadzór nad notariuszami oraz organami izb notarialnych sprawuje Minister Sprawiedliwości.¹⁾

§ 2. Poza uprawnieniami nadzorczymi, Minister Sprawiedliwości władny jest nadto w przypadkach rażących uchybień²⁾ rozwiązać radę notarialną.

§ 3. W razie rozwiązania rady notarialnej czynności jej spełnia czasowo kolegium administracyjne sądu apelacyjnego. Nowe wybory do rady należy zarządzić najpóźniej przed upływem 3 miesięcy od daty rozwiązania, przyczem walne zgromadzenie otwiera w tym przypadku jeden z członków kolegium administracyjnego.^{3) 4)}

§ 4. Zarządzenia nadzorcze Ministra Sprawiedliwości są prawomocne i nie podlegają skarżeniu.

¹⁾ Minister Sprawiedliwości może wykonać nadzór w sposób, jaki uzna za stosowny, w szczególności

może u notariusza przeprowadzić rewizję (art. 38 § 2), bądź sam, bądź przez delegowanego sędziego.

²⁾ Uchybienia nie uzasadniają jeszcze rozwiązania rady notarialnej, lecz muszą to być uchybienia rażące, a więc stałe nieodpowiednie działanie lub też zaniedbanie obowiązków.

³⁾ Członek, który ma otworzyć walne zgromadzenie, wyznacza Kolegium administracyjne.

⁴⁾ Członek Kolegium administracyjnego, który otwiera walne zgromadzenie, ustępuje po dokonaniu wyboru przewodniczącego, a nie dopiero po dokonaniu wszelkich wyborów, o których mowa w art. 30 § 1; w głosowaniu nie bierze on udziału, zczem w razie równości głosów jego głos nie rozstrzyga (art. 29 § 1).

Art. 43.

§ 1. Oprócz¹⁾ osób, biorących udział w akcie, notariusz ponosi wyłączną²⁾ odpowiedzialność za szkody, wyrządzone przy pełnieniu obowiązków urzędowych wskutek winy, zaniedbania³⁾ albo nieumiejętności własnej⁴⁾, swego zastępcy⁵⁾ i personelu kancelaryjnego.^{6) 7) 8) 9) 10)}

§ 2. Taką samą odpowiedzialność ponoszą zastępcy notariuszów, jeżeli wyznaczeni zostali do zastępstwa bez zgody notariusza.^{11) 12)}

§ 3. Roszczenie przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, w którym poszkodowany powziął wiadomość o wyrządzonej mu szkodzie.¹³⁾

¹⁾ Słowo „oprócz” jest mylnie użyte i widocznie powinno być umieszczone słowo „wobec”, nie podobna bowiem przyjąć, by chodziło tylko o szkodę, jaką

przez akt wyrządzono osobom trzecim, i by ustawa stanowiła, że tym poszkodowanym są odpowiedzialne osoby, biorące udział w akcie, a ponadto notariusz; przeciw temu przemawia też brzmienie art. 43 § 1, w którym mowa o tem, że notariusz ponosi „wyłączną” odpowiedzialność, co byłoby niezrozumiałem, gdyby odpowiadał „oprócz” innych osób.

²⁾ Słowo „wyłącznie” oznacza, że osoby, biorące udział w akcie, nie mogą podnosić roszczeń bezpośrednio do tych osób, które szkodę spowodowały, lecz tylko do notariusza.

³⁾ Wina zachodzi, gdy notariusz rozmyślnie lub przez niedbalstwo wyrządza szkodę, wina obejmuje więc także zaniedbanie; za szkodę odpowiada notariusz nie tylko stronom, które u niego czynność zawarły, lecz także osobom trzecim, jak w przypadku, gdy akt zdziałano ze szkodą dla wierzycieli, a notariusz ponosi winę.

⁴⁾ O nieumiejętności mówić można tylko wtedy, gdy notariusz okazuje brak znajomości jasnego i niewątpliwego przepisu prawa, a nie, gdy mylnie interpretuje postanowienie ustawy, co do którego rozmaite istnieją zapatrywania prawne, notariusz nie powinien jednak odstępować od powszechnie w praktyce uznawanego zdania.

⁵⁾ Notariusz odpowiada za nieumiejętność swego zastępcy, choćby nie ponosił winy w wyborze (art. 144 § 1 k. zob.), co zresztą wypływa z art. 145 k. zob.; odpowiada on nie tylko za wybranego zastępcę (art. 20 §§ 1 i 2), lecz także za zastępcę, którego na jego koszt wyznaczono (art. 20 § 3), nie odpowiada jednak za zastępcę, wyznaczonego w razie zawieszenia, bo ten jest samodzielnym (art. 21 § 2).

⁶⁾ Do personelu kancelaryjnego zaliczyć należy

osoby zajęte nietylko przy przepisywaniu, manipulacji, kasowości i t. p., ale także służbę, która zajmuje się odnoszeniem dokumentów, nadawaniem listów i t. p.

⁷⁾ Jakkolwiek zastępcy i członkowie personelu kancelarii notariusza nie odpowiadają wprost stronie, to jednak są odpowiedzialni notariuszowi, i ten może w drodze regresu domagać się zwrotu tego, co musiał tytułem odszkodowania uiścić (art. 147 k. zob.).

⁸⁾ Za członka swego personelu odpowiada notariusz także wtedy, gdyby bez jego wiedzy w kancelarii notarialnej sporządził akt, używając do tego przyborów i pieczętki notariusza, bo na podstawie takiego aktu mimo, że jest nieważny wobec braku udziału notariusza, można wyrządzić szkodę.

⁹⁾ Notariusz nie odpowiada, jeżeli znane mu osoby potwierdzają tożsamość strony (art. 69 § 2), ale okazuje się, że inna osoba podszyła się pod nazwisko tej, która w akcie jest wymieniona, i wskutek tego powstała szkoda; notariusz odpowiada jednak, jeżeli można mu zarzucić niedbalstwo, co zajdzie, jeżeli osoba, która potwierdziła tożsamość, nie posiada dobrej reputacji.

¹⁰⁾ Notariusz nie może umową wykluczyć swojej odpowiedzialności, ani też jej ograniczyć.

¹¹⁾ Zastępcy, wyznaczeni bez zgody notariusza (art. 20 § 3 i 21), odpowiadają wprost stronie, ale notariusz odpowiada solidarnie także sam razem z zastępcą, którego mu wyznaczono z powodu zachodzącej przeszkody (art. 20 § 3).

¹²⁾ W razie, gdy w czynności bierze udział drugi notariusz (art. 141), odpowiedzialność spoczywa tylko na tym, który dokonuje czynności, a nie także na tym, który współdziała.

¹³⁾ Przepis art. 43 § 3 odpowiada przepisowi art. 283 § 1 k. zob.

R o z d z i a ł VI.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 44.

Za przewinienia służbowe i uchybienia powadze lub godności stanowiska notariusze podlegają karze dyscyplinarnej.¹⁾²⁾

¹⁾ Przekroczenia dyscyplinarne dzielą się według art. 44 na przewinienia służbowe oraz na uchybienia powadze lub godności stanowiska; różnica ma znaczenie nie tylko teoretyczne, lecz jest także praktycznie doniosła ze względu na przepis art. 48 § 2 zdanie 2, gdyż przyjąć należy, że prokurator sądu okręgowego może wkroczyć tylko wtedy, gdy zachodzi przewinienie służbowe, tylko w tym przypadku bowiem może być zagrożony interes publiczny.

²⁾ Pytanie, jak ma się rzecz, gdy wychodzi na jaw, iż notariusz uzyskał zamianowanie mimo braku wymogów art. 7, w szczególności, gdy nie posiada obywatelstwa polskiego lub przepisanych studjów i egzaminów, a przedłożył świadectwa nieprawdziwe; cofnięcie nominacji przez Ministra Sprawiedliwości jest niemożliwe, zaczem zamianowany notariusz może być tylko w drodze dyscyplinarnej usunięty, bo starając się jako aplikant o notariat, dokonał czynności już w zawodzie notarialnym, czego atoli nie podobna przyjąć w razie, gdy wychodzi na jaw czyn nieetyczny, popełniony przez notariusza w czasie, kiedy nawet nie był jeszcze aplikantem, a zatem nie popełnił go jako członek stanu notarialnego.

Art. 45.

Kary dyscyplinarne są następujące:

- a) upomnienie¹⁾);
- b) nagana²⁾);
- c) grzywna do ~~10.000~~ złotych³⁾);
- d) pozbawienie stanowiska notariusza.⁴⁾

¹⁾ Por. art. 46 § 1.

²⁾ Por. art. 46 §§ 1 i 2.

³⁾ Por. art. 46 § 3.

⁴⁾ Por. art. 46 § 4.

Art. 46.

§ 1. Upomnienia i nagany udziela się na piśmie.

§ 2. Kara nagany pociąga za sobą utratę prawa wybieralności¹⁾ do rady notarialnej na przeciąg 5 lat od uprawomocnienia się wyroku.

§ 3. Kara grzywny pociąga za sobą utratę prawa wybierania i wybieralności do rady notarialnej na przeciąg 5 lat od uprawomocnienia się wyroku.²⁾

§ 4. Kara pozbawienia stanowiska łączy się z utratą wszelkich praw, wynikających z piastowania stanowiska notariusza.³⁾⁴⁾⁵⁾

¹⁾ Kara nagany nie pociąga za sobą utraty prawa wybierania (por. art. 46 § 3), pociąga jednak utratę stanowiska członka rady notarialnej.

²⁾ Uprawomocnienie się wyroku następuje nie w chwili, gdy go wydano, lecz w chwili, gdy go dorę-

czono, zaczem dopiero w tym czasie dochodzi do skutków, o których mowa w art. 46 §§ 2 i 3.

3) Prawomocny wyrok, orzekający pozbawienie stanowiska notariusza, nie powoduje jeszcze sam przez się utrąty stanowiska, bo do tego dochodzi dopiero na skutek zwolnienia przez Ministra Sprawiedliwości (art. 12 § 1 L. 4, 53 § 3).

4) Jedną z kar, wymienionych w art. 46, można nałożyć na notariusza tak za przewinienie służbowe, jak i za uchybienie powadze lub godności stanowiska; stopień kary jest zaś zawisły od tego, czy notariusz działał rozmyślnie, czy też dopuścił się tylko niedbalstwa, dalej, z jakich działań pobudek, wreszcie czy poprzednio był już karany.

5) Kumulacja dwóch rodzajów kar jest niedopuszczalna, w szczególności nie można łączyć upomnienia lub nagany z grzywną.

Art. 47.

§ 1. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych powołane są następujące sądy:

- a) sąd dyscyplinarny izby notarialnej, orzekający w pierwszej instancji w składzie dwóch notariuszów, delegowanych przez radę notarialną ze swego grona, oraz jednego sędziego okręgowego, wyznaczonego przez kolegium administracyjne sądu okręgowego, położonego w siedzibie izby¹⁾);
- b) sąd dyscyplinarny odwoławczy izby notarialnej, orzekający w drugiej instancji

w składzie dwóch sędziów apelacyjnych, wyznaczonych przez kolegium administracyjne sądu apelacyjnego, oraz jednego notariusza, delegowanego przez radę notarialną ze swego grona.

§ 2. Sędziów wyznacza kolegium na przeciąg roku²⁾, notariuszów deleguje rada na poszczególne posiedzenia.³⁾

§ 3. Przewodniczącym sądu dyscyplinarnego jest sędzia okręgowy, sądu zaś dyscyplinarnego odwoławczego — ten z sędziów apelacyjnych, którego w tym charakterze wyznaczyło kolegium.⁴⁾

¹⁾ Sędzia okręgowy musi być członkiem tego sądu, którego kolegium administracyjne jest powołane do wyznaczenia.

²⁾ Kolegium administracyjne sądu okręgowego wyznacza na przeciąg jednego roku sędziego, który ma przewodniczyć w sądzie dyscyplinarnym izby notarialnej, a kolegium administracyjne sądu apelacyjnego wyznacza sędziów apelacyjnych a zarazem tego z nich, który ma przewodniczyć w sądzie dyscyplinarnym odwoławczym (art. 47 § 3).

³⁾ Stała delegacja notariuszów do sądów dyscyplinarnych nie jest dopuszczalna.

⁴⁾ Brak przepisu, gdzie ma się zebrać sąd dyscyplinarny izby notarialnej i sąd dyscyplinarny odwoławczy; przyjęć należy, że sąd izby notarialnej ma być przy niej czynny (arg. art. 59 § 1), zaś sąd dyscyplinarny odwoławczy ma się zebrać w sądzie apelacyjnym.

Art. 48.

§ 1. Przed powzięciem jakiegokolwiek orzeczenia sąd wysłucha wniosków rzecznika dyscyplinarnego.^{1) 2)}

§ 2. Rzecznikiem sądu dyscyplinarnego izby jest notariusz, wyznaczony przez radę.³⁾ W sprawach, wszczętych wskutek zawiadomienia osoby powołanej do nadzoru⁴⁾, tudzież jeżeli sprawa dotyczy interesu publicznego⁵⁾, prawa rzecznika służą nadto⁶⁾ prokuratorowi sądu okręgowego, położonego w siedzibie izby.⁷⁾

§ 3. Rzecznikiem sądu dyscyplinarnego odwoławczego jest prokurator sądu apelacyjnego.⁸⁾

¹⁾ W razie, gdy sprawę wszczęto na skutek zawiadomienia osoby, powołanej do nadzoru, lub gdy sprawa dotyczy interesu publicznego, należy wysłuchać także prokuratora sądu okręgowego (art. 48 § 2); w takich wypadkach powinien go więc sąd dyscyplinarny zawiadomić o zamiarze powzięcia orzeczenia.

²⁾ Orzeczenie, wydane bez wysłuchania rzecznika, a w przypadkach art. 48 § 2 zdanie 2 także prokuratora, jest wadliwe i powinno być uchylone; prokurator sądu okręgowego może zaskarżyć wydaną bez jego wysłuchania uchwałę.

³⁾ Rada może wyznaczyć kilku rzeczników albo stale według pewnego przydziału, jak np. według liter lub okręgów sądowych, albo w każdym poszczególnym przypadku; wysłuchać zaś należy tego, komu stale sprawę przydzielono, albo kogo do niej delegowano.

⁴⁾ Por. art. 37 §§ 1 i 2, 38 § 1, 42 § 1.

5) Sprawa może dotyczyć interesu publicznego tylko wtedy, gdy zachodzi przewinienie służbowe, nie zaś wówczas, gdy zachodzi uchybienie powadze lub godności stanowiska.

6) Wysłuchanie samego prokuratora sądu okręgowego nie wystarcza, lecz należy go wysłuchać obok rzeczownika dyscyplinarnego.

7) O tem, czy sprawa dotyczy interesu publicznego, rozstrzyga prokurator sądu okręgowego; może więc on odmówić udziału, jeżeli jest tego zdania, że interes publiczny nie jest dotknięty.

8) Jakkolwiek rzeczownik dyscyplinarny może się odwołać od orzeczeń sądu dyscyplinarnego izby notarialnej, to jednak nie bierze udziału w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym odwoławczym.

Art. 49.

Obwiniony może przybrać obrońcę z pośród notarjuszów¹⁾ i adwokatów.²⁾

¹⁾ Obrońcą może być notariusz, posiadający siedzibę w okręgu innej izby notarialnej.

²⁾ Obrońcą nie może być asesor notarialny (art. 60 § 1) i nie może być nim obrońca, który nie jest adwokatem; asesor nie może więc bronić innego asesora lub aplikanta notarialnego.

Art. 50.

Odpisy uchwał wszczynających¹⁾ i umarzających postępowanie dyscyplinarne²⁾ oraz uchwał zarządzających wyznaczenie rozprawy doręcza się, oprócz rzeczownika i obwinionego, nadto prezesowi i prokuratorowi sądu okręgowego.³⁾

¹⁾ Uchwała wszczynająca postępowanie dyscyplinarne ma to znaczenie, że notariusz po jej wydaniu nie może się zrzec swego stanowiska (art. 52).

²⁾ Od uchwały, umarzającej postępowanie, służy rzecznikowi, a w przypadkach art. 48 § 2 zdanie 2 także i prokuratorowi, skarga w ciągu dni siedmiu od daty doręczenia (art. 55 i art. 156 § 1 pr. o ustr. sąd. pow.).

³⁾ Z uchwały, którą umarza się postępowanie dyscyplinarne, prokurator może się przekonać, że wydano ją bez jego uprzedniego wysłuchania (art. 48 § 2 zdanie 2) i z tego powodu może uchwałę zaskarżyć, jako opartą na wadliwym postępowaniu.

Art. 51.

Od wyroku sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji służy obwinionemu odwołanie, jeżeli go skazano na karę grzywny lub pozbawienia stanowiska¹⁾, rzecznikowi dyscyplinarnemu²⁾ zaś — jeżeli wnosił o wymierzenie jednej z tych kar, a sąd obwinionego uniewinnił lub skazał na karę łagodniejszą od żądanej.³⁾

¹⁾ Od wyroku, którym notariusza skazano na karę upomnienia (art. 45 lit. a. i 46 § 1) albo na karę grzywny (art. 45 lit. 6 i 46 § 2), nie służy notariuszowi odwołanie, służy mu natomiast odwołanie od wyroku, którym skazano go na grzywnę lub na pozbawienie stanowiska.

²⁾ Odwołanie służy nietylko rzecznikowi dyscyplinarnemu, lecz także prokuratorowi, jeżeli notariusza wbrew jego wnioskowi uniewinniono albo skazano na karę łagodniejszą od żądanej; nie służy zaś odwoła-

nie ani rzecznikowi, ani prokuratorowi, jeżeli orzeczono po myśli jego wniosku albo skazano na karę wyższą od żądanej.

³⁾ Sąd nie jest związany wnioskiem rzecznika względnie prokuratora i może skazać notariusza mimo wniosku o uniewinnienie albo na karę wyższą od żądanej.

Art. 52.

Zrzeczenie się przez notariusza stanowiska po wszczęciu postępowania dyscyplinarnego¹⁾ nie ma wpływu na dalszy bieg tego postępowania.²⁾

¹⁾ Przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego, a więc przed powzięciem uchwały wszczynającej postępowanie (art. 50), notariusz może się zrzec stanowiska i spowodować zaniechanie postępowania; może to zatem uczynić po wniesieniu przeciw niemu doniesienia, choćby nawet przez osobę powołaną do nadzoru (art. 48 § 2 zdanie 2).

²⁾ Z przepisu art. 52 wynika, że po wszczęciu postępowania dyscyplinarnego zrzeczenie się stanowiska jest bezskuteczne, że więc dopóki postępowania dyscyplinarnego nie ukończono (art. 12 § 1 L. 1), Minister Sprawiedliwości nie może notariusza na jego własne żądanie zwolnić, bo postępowanie dyscyplinarne nie może się toczyć przeciw osobie, która nie jest już notariuszem.

Art. 53.

§ 1. Grzywny wpływają na rzecz Skarbu Państwa.

§ 2. Po uprawomocnieniu się wyroku prze-

wodniczący sądu pierwszej instancji przedstawia odpis wyroku z uzasadnieniem Ministrowi Sprawiedliwości, prezesowi właściwego sądu okręgowego oraz radzie notarialnej.¹⁾

§ 3. Wykonanie wyroku co do kary upomnienia i nagany należy do rady notarialnej, co do kary grzywny — do prezesa sądu okręgowego²⁾, a co do kary pozbawienia stanowiska — do Ministra Sprawiedliwości.³⁾

¹⁾ Odpisu wyroku nie przedstawia się prezesowi sądu apelacyjnego.

²⁾ Prezes sądu okręgowego zarządza ściąganie grzywny; brak przepisu, co ma nastąpić w razie, gdy grzywna okazuje się nieściągalną.

³⁾ Por. art. 12 § 1 L. 4.

Art. 54.

Rady notarialne prowadzą biurowość sądów dyscyplinarnych oraz wykładają koszty postępowania dyscyplinarnego.¹⁾²⁾³⁾

¹⁾ Do notarjuszów odnoszą się tylko te przepisy prawa o ustroju sądów powszechnych, które dotyczą odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów i zawieszenia ich w czynnościach służbowych, nie można więc do notarjuszów stosować innych przepisów, jak art. 102 § 2 lit. c i 110 lit. c pr. o ustr. sąd. pow. oraz Rozp. Min. Spraw. z dnia 1. grudnia 1932 r. 110/906/1932 o trybie postępowania przy przenoszeniu sędziów i prokuratorów na inne miejsce służbowe i w stan spoczynku, które stanowią o możliwości przeniesienia sędziego na inne stanowisko lub w stan spo-

czynku dla dobra wymiaru sprawiedliwości; w przypadku, o którym mowa w art. 12 § 3, nie można więc postąpić w sposób przepisany w pr. o ustr. sąd. pow., a bezwarunkowo nie można notariusza zwolnić ze stanowiska dla dobra służby; że w przypadku, gdy notariusz z powodu ułomności cielesnej lub z powodu upadku sił fizycznych albo umysłowych stał się trwale niezdolnym do służby, nie można postąpić według wyżej przytoczonych przepisów, to nie ulega wątpliwości wobec art. 12 § 2 i na tegoż podstawie wydanego Rozporządzenia Min. Sprawiedliwości z dnia 28. grudnia 1933 r. 103/803/1933 o trybie postępowania przy zwalnianiu notariuszów trwale niezdolnych do służby.

²⁾ Przepis art. 54 dotyczy tak sądu dyscyplinarnego izby notarialnej (art. 47 § 1 lit. a.), jak i sądu dyscyplinarnego odwoławczego izby notarialnej (art. 47 § 1 lit. b.); rada notarialna prowadzi więc rejestry i jej funkcjonariusz ma sprawować czynności protokola na posiedzeniach sądu dyscyplinarnego.

³⁾ Koszty dyscyplinarne nakłada się na notariusza w razie skazania (art. 55, art. 182 § 1 pr. o ustr. sąd. pow.), sąd dyscyplinarny może jednak, uwzględniając sposób obrony obwinionego i jego stosunki majątkowe, zwolnić go od zwrotu całości lub części kosztów (art. 162 § 2 pr. o ustr. sąd. pow.).

Art. 55.

Jeżeli przepisy rozdziału niniejszego nie stanowią inaczej, do notariuszów stosuje się odpowiednio przepisy prawa o ustroju sądów powszechnych, dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej

sędziów¹⁾ i zawieszania ich w czynnościach służbowych.^{2) 3)}

¹⁾† Por. art. 129 i nast. pr. o ustr. sąd. pow.

²⁾ Por. art. 21 § 1.

³⁾ Por. art. 182 i nast. pr. o ustr. sąd. pow.

R o z d z i a ł VII.

Aplikanci i asesorzy notarialni.

Art. 56.

Aplikantem notarialnym może być ten, kto odpowiada warunkom, określonym w art. 7 pkt. 1, 2, 4 i 5, oraz przedstawi zaświadczenie notariusza (patrona) o gotowości przyjęcia go na aplikację.¹⁾

¹⁾ Aplikantem staje się kandydat dopiero z chwilą, gdy go wpisano na listę, a nie już z chwilą, gdy notariusz oświadczył gotowość przyjęcia go na aplikację, choćby nawet zatrudniał go w swojej kancelarii; czas aplikacji (art. 58 § 1) liczy się więc od wpisu na listę aplikantów, co jest doniosłe zwłaszcza wtedy, gdy rada notarialna odmawia zaliczenia w poczet aplikantów, a wpis zarządza dopiero kolegium administracyjne sądu apelacyjnego (art. 57 § 2).

Art. 57.

§ 1. O zaliczeniu w poczet aplikantów notarialnych rozstrzyga rada notarialna; przed rozstrzygnięciem rada uzyska zgodę prezesa sądu apelacyjnego.^{1) 2)}

§ 2. Na uchwałę odmowną służy kandydatowi w terminie miesięcznym od doręczenia zażalenia do kolegium administracyjnego sądu apelacyjnego³⁾⁴⁾, które rozstrzyga ostatecznie.⁵⁾⁶⁾⁷⁾ Kolegium administracyjne może, w miarę potrzeby, wezwać radę notarialną i skarżącego do złożenia wyjaśnień.⁸⁾⁹⁾

§ 3. Brak odpowiedzi na podanie o zaliczenie w poczet aplikantów w ciągu 3 miesięcy od daty złożenia podania uważa się za odmowę.¹⁰⁾¹¹⁾¹²⁾

¹⁾ Zasięgnięcie opinii prezesa sądu apelacyjnego jest potrzebne nawet wtedy, gdy rada notarialna zamierza odmówić przyjęcia aplikanta, bo na odmowę służy zażalenie (art. 57 § 2), musi więc istnieć oświadczenie prezesa sądu apelacyjnego; rada notarialna nie jest związana zgodą prezesa i mimo tejże może odmówić zaliczenia kandydata w poczet aplikantów notarialnych, jeżeli jest zdania, że kandydat nie posiada warunków ustawą przepisanych, w szczególności przyjmuje, że nie jest nieskazitelnego charakteru.

²⁾ W razie, gdy prezes sądu apelacyjnego nie udziela zgody, rada notarialna nie może zarządzić wpisu na listę aplikantów, choćby nawet była tego zdania, że zachodzą wszelkie warunki przyjęcia.

³⁾ Zażalenie nie służy notariuszowi, który oświadczył gotowość przyjęcia kandydata na aplikację.

⁴⁾ Zażalenie wnosi się do rady notarialnej, bo ona stanowi pierwszą instancję, zaczem nie można go wnosić wprost do sądu apelacyjnego; rada notarialna przedkłada zażalenie wraz z aktami sądowi apelacyjnemu.

5) Kolegium administracyjne powinno odrzucić zażalenie, wniesione za późno lub wniesione przez osobę nieuprawnioną, nie może zaś tego uczynić rada notarialna, bo ona pośredniczy tylko w przedłożeniu aktów.

6) Minister Sprawiedliwości nie może w drodze nadzoru zarządzić wpisu na listę aplikantów notarialnych.

7) Kolegium administracyjne może uchwałą odmowną uchylić celem przeprowadzenia dalszych dochodzeń i wydania ponownej decyzji; może też zmienić uchwałę rady i zarządzić zaliczenie w poczet aplikantów a nie jest związane oświadczeniem prezesa sądu apelacyjnego, może zatem orzec dopuszczalność wpisu, chociaż prezes sądu apelacyjnego nie udzielił zgody na wpis na listę aplikantów.

8) W celu złożenia wyjaśnień można wyznaczyć posiedzenie, można jednak także żądać, aby udzielono ich na piśmie. Zastępstwo kandydata przez inną osobę nie jest dopuszczalne, chodzi bowiem o osobiste wyjaśnienie istotnych okoliczności.

9) Kandydat, mimo że uchwały nie zaskarżył albo też po zaskarżeniu nie uzyskał jej zmiany, może złożyć ponowne podanie i wyjaśnić, że posiada wszelkie kwalifikacje, odmowa nie stwarza bowiem stanu materialnej prawomocności, bezwarunkowo wykluczającego przyjęcie w poczet aplikantów notarialnych.

10) Termin trzech miesięcy liczy się od dnia, w którym złożono podanie tak, że dzień kalendarzowy odpowiadający dacie złożenia podania, względnie wcześniejszej, jeżeli takiego dnia nie ma w miesiącu, w którym okres upływa, jeżeli więc podanie złożono

30. listopada, to termin upływa 28. względnie 29. lutego.

¹¹⁾ Tylko brak wszelkiej odpowiedzi w terminie trzechmiesięcznym uważać należy za odmowę, nie można więc za nią uważać żądania rady, aby kandydat uzupełnił podanie, dalej zawiadomienia kandydata, że zażądano informacji, która jeszcze nie nadeszła, i że wskutek tego podania nie załatwiono, nie jest zaś odpowiedzią wezwanie kandydata, aby zjawił się w biurze rady w celu udzielenia wyjaśnień; pismo, stanowiące odpowiedź, przedłuża okres trzechmiesięczny, ten okres należy więc ponownie liczyć od doręczenia pisma, a nie od tegoż wysłania.

¹²⁾ W razie, gdy kandydat przenosi się do innego patrona w obrębie innej izby, ma się odbyć ponowny wpis i musi być uzyskana zgoda prezesa tego sądu apelacyjnego, w obrębie którego nowa izba ma swoją siedzibę.

Art. 58.

§ 1. Aplikacja notarialna polega na zaznajomieniu się ze wszystkimi działami czynności notariusza i trwa 5 lat.¹⁾

§ 2. Aplikant obowiązany jest pracować w kancelarii patrona²⁾³⁾ i pod jego kierownictwem bezpośrednim, tudzież uczestniczyć w pracach, organizowanych przez radę notarialną celem zawodowego kształcenia aplikantów.⁴⁾⁵⁾

¹⁾ Aplikacji notarialnej nie zastępuje aplikacja sądowa lub adwokacka; od tej zasady istnieje jednak wyjątek w art. 131 § 3 i 145 § 3.

²⁾ Aplikacja notarialna powinna być w zasadzie

ciągłą, a może być przerwana z powodu choroby lub innych dających się usprawiedliwić przeszkód; nie podobna, jednak kwestji tej rozstrzygać ogólnie, lecz uwzględnic należy każdy poszczególny przypadek; jeżeli bowiem przerwa w aplikacji nie wpływa na należyte wykształcenie kandydata, nie można pominąć aplikacji, odbytej przed przerwą, a zajdzie to, gdy aplikant po upływie pewnego czasu aplikacji był zajęty w sądzie, u adwokata lub w prawniczej służbie, zaczem po powrocie do notarjatu, należy wliczyć czas aplikacji odbytej przed przerwą.

³⁾ Aplikant notarjalny nie musi pracować wyłącznie w kancelarji notarjalnej, może się więc oddawać także innemu zajęciu, które nie narusza powagi lub godności stanowiska aplikanta notarjalnego i nie przeszkadza mu w oddawaniu się pracy i osiągnięciu należytego wykształcenia, bezwarunkowo jednak nie wolno mu zajmować się handlem, przemysłem lub pośrednictwem w interesach (art. 16); aplikant, o ile tylko może się oddać zajęciu u notarjusza, może być czynnym w szkole akademickiej (art. 15 § 1), w szczególności może być asystentem.

⁴⁾ Por. art. 34 L. 4.

⁵⁾ Aplikacja nie musi być odbyta przez cały czas u tego samego patrona i nie musi być też odbyta w obrębie tej samej izby.

Art. 59.

§ 1. Po odbyciu aplikacji notarjalnej aplikant może przystąpić do egzaminu notarjalnego przed komisją egzaminacyjną, czynną przy radzie notarjalnej tego okręgu, w którym odbywa aplikację.¹⁾

§ 2. W skład komisji egzaminacyjnej wchodzi:

- 1) sędzia sądu apelacyjnego delegowany przez prezesa tego sądu, jako przewodniczący²⁾);
- 2) trzech notariusze delegowani przez radę notarialną.³⁾

§ 3. Egzamin notarialny dzieli się na piśmienny i ustny.⁴⁾ Przedmiotem jego są wszystkie dziedziny prawa, których znajomość jest niezbędna na stanowisku notariusza.⁵⁾

§ 4. W razie niepomyślnego wyniku pierwszego egzaminu aplikant może przystąpić do egzaminu ponownego dopiero po upływie 3 miesięcy.⁶⁾ Gdyby wynik powtórnego egzaminu był również niepomyślny, dopuszczenie do egzaminu po raz trzeci zależeć będzie od zezwolenia komisji egzaminacyjnej, przed którą aplikant składał drugi egzamin.^{7) 8) 9) 10)}

1) Do egzaminu notarialnego dopuszcza rada notarialna; przyjąć należy, że na odmowę służy bezterminowe zażalenie nadzorcze do prezesa sądu apelacyjnego.

2) Delegacja może nastąpić dla każdego egzaminu z osobna albo może być stałą, bo w art. 59 brak przepisu, odpowiadającego art. 47 § 2.

3) Do egzaminu można delegować notariuszów, którzy nie są członkami rady a także takich, którzy mają siedzibę poza siedzibą rady notarialnej.

4) W jakiej kolejności ma się odbyć egzamin

piśmienny i ustny, to zależy od uznania komisji egzaminacyjnej.

⁵⁾ Jakkolwiek notariusz sporządza dokumenty, to jednak powinien on znać także prawo karne, i to musi więc egzamin obejmować.

⁶⁾ O dopuszczenie do ponownego egzaminu musi się aplikant ubiegać, i to dopiero po upływie trzech miesięcy; skrócenie tego terminu jest niedopuszczalne.

⁷⁾ Ponowny egzamin musi aplikant złożyć przed komisją egzaminacyjną, przed którą złożył go poprzednio z niepomyślnym wynikiem, choćby nawet przeniósł się jako aplikant do okręgu innej izby; przyjąc to należy na tej podstawie, że art. 59 § 4 zdanie 2 czyni zawisłem złożenie ponownego egzaminu od zezwolenia komisji, przed którą składał drugi egzamin, jeżeli więc ta komisja ocenia, czy kandydat może się nadać do sprawowania funkcji notariusza, to tylko jej należy pozostawić ponowną ocenę.

⁸⁾ Skład komisji przy ponownym egzaminie nie musi być taki sam, jak przy poprzedniej.

⁹⁾ Brak przepisu co do tego, w jaki czas po upływie pięcioletniej aplikacji należy złożyć egzamin, przyjąc więc należy, że niema żadnego ograniczenia co do czasu złożenia ponownych egzaminów; rada notarialna może jednak skreślić z listy aplikanta, który przez dłuższy czas nie składa egzaminu (art. 62 § 1).

¹⁰⁾ Aby być dopuszczonym do egzaminu notarialnego, aplikant powinien być czynnym u notariusza, jakkolwiek odbył już pięcioletnią aplikację notarialną, a to samo przyjąc należy odnośnie ponownego egzaminu; należy jednak uwzględnić nieznaczne przerwy, należycie uzasadnione.

Art. 60.

§ 1. Po złożeniu egzaminu notarialnego aplikant staje się asesorem notarialnym.¹⁾²⁾³⁾

§ 2. Asesor notarialny może być upoważniony do zastępowania notariusza.⁴⁾

¹⁾ Po złożeniu egzaminu notarialnego należy aplikanta wpisać na listę asesorów (art. 34 L. 9) a zarazem wykreślić z listy aplikantów.

²⁾ Asesorem nie zostaje ten, kto nie będąc aplikantem, składa egzamin notarialny (art. 8 § 2 zdanie 2); przyjąć to należy, jeżeli się uzna, że egzamin notarialny przez osobę, wymienioną w art. 8 § 2, ma być złożony przed zamianowaniem.

³⁾ Asesor powinien być czynnym w kancelarji notarialnej, gdyż lista asesorów obejmuje nie osoby, które złożyły egzamin, lecz te które są czynne w notariacie.

⁴⁾ Por. art. 20 §§ 1, 2, 3 i 21.

Art. 61.

Aplikanci i asesorowie notarialni mają prawo być obecni na walnem zgromadzeniu izby¹⁾ oraz zabierać głos w obradach, jednakże bez prawa składania wniosków i głosowania.²⁾³⁾

¹⁾ Aplikantów i asesorów nie zawiadamia się o walnem zgromadzeniu (art. 27 § 2).

²⁾ Prawa składania wniosków i głosowania nie posiada także asesor, który zastępuje notariusza (art. 20 §§ 1, 2, 3 i art. 21), choćby nawet używał własnej pieczęci (art. 21 § 2).

³⁾ Przepis art. 61 dotyczy tylko wniosków, o których mowa w art. 28 L. 6, bo nawet notariusz nie może zgłaszać wniosków na walnem zgromadzeniu.

Art. 62.

§ 1. Rada notarialna może skreślić aplikanta z listy, jeżeli uzna, że ze względu na swoje postępowanie aplikant nie odpowiada godności i powadze stanowiska, albo że nie wypełnia swych obowiązków.^{1) 2)} Na uchwałę tę służy zażalenie w terminie miesięcznym od doręczenia do kolegium administracyjnego sądu apelacyjnego, które rozstrzyga ostatecznie.³⁾

§ 2. Przepisy rozdziału szóstego o odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszów stosuje się odpowiednio do asesorów notarialnych, z poniższymi jednak zmianami:

- a) Kary dyscyplinarne są następujące: 1) upomnienie; 2) nagana; 3) grzywna do ~~5.000~~ złotych; 4) skreślenie z listy asesorów notarialnych.
- b) Skazany na karę nagany nie może być mianowany na stanowisko notariusza w ciągu roku od uprawomocnienia się wyroku^{4) 5)}, skazany zaś na karę grzywny — ponadto nie może być w ciągu tego okresu upoważniony do zastępowania notariusza.^{6) 7)}

1) Aplikant nie spełnia swoich obowiązków tak-
że wtedy, gdy na czas nie składa egzaminu (art. 59
§§ 1 i 4).

2) Tryb postępowania w razie skreślenia apli-
kanta z listy nie jest przepisany, przyjmując jednak na-
leży, że od aplikanta w miarę możliwości należy żądać
wyjaśnień, jeżeli bowiem ma to nastąpić przy odmowie
wpisu na listę (art. 57 § 2 zdanie 3), to tem bardziej
stać się to powinno przy skreśleniu z listy.

3) Zażalenie należy wnieść do rady notarialnej,
która przedkłada je wraz z aktami kolegium admini-
stracyjnemu.

4) Tem bardziej nie można przed upływem roku
zamianować notariuszem asesora, którego skazano na
karę grzywny.

5) Dopuszczalne jest zamianowanie notariuszem
osoby, przeciw której toczy się postępowanie dyscypli-
narne lub którą nieprawomocnie skazano na karę na-
gany lub grzywny.

6) Por. art. 20 §§ 1, 2, 3 i art. 21.

7) Nominacja wbrew przepisowi art. 62 § 2 lit.
b. lub upoważnienie do zastępstwa wbrew temu prze-
pisowi są ważne i nie mogą być uchylone, ale prezes
sądu okręgowego lub apelacyjnego może cofnąć udzie-
lone upoważnienie do zastępstwa lub też wyznaczenie
asesora zastępcą; osoba, zamianowana notariuszem mi-
mo, że została skazana co najmniej na karę nagany,
nie jest wybieralną przez okres pięciu lat (art. 46 § 2),
który liczyć należy nie od nominacji, lecz od uprawo-
mocnienia się wyroku.

CZEŚĆ DRUGA.
CZYNNOŚCI NOTARJALNE.

R o z d z i a ł I.

Postanowienia ogólne.

Art. 63.

Notarjusz wykonywa czynności, zleczone mu prawem, a w szczególności: sporządza akty notarjalne¹⁾, wydaje wypisy i odpisy²⁾, sporządza poświadczenia³⁾, doręcza oświadczenia stron⁴⁾, spisuje protokoły⁵⁾, protestuje weksle, czeki i inne dokumenty⁶⁾, przyjmuje na przechowanie dokumenty, pieniądze lub papiery wartościowe.⁷⁾

1) Por. art. 81 i nast.

2) Por. art. 89 i nast.

3) Por. art. 94 i nast.

4) Por. art. 101 i nast.

5) Por. art. 103 i nast.

6) Por. art. 106.

7) Por. art. 107 i nast.

Art. 64.

Nie wolno notarjuszowi dokonywać czynności, sprzeciwiających się prawu¹⁾, porządkowi publicznemu lub dobremu obyczajom.^{2) 3) 4)}

1) Czynność sprzeciwia się prawu, jeżeli według przepisu ustawowego jest nieważna albo uzasadnia zażalenie, a obojętnem jest, czy czynność jest nieważ-

ną ze względu na treść, czy też ze względu na osobę, nie może więc notariusz współdziałać przy akcie osoby niewłasnowolnej, choćby nawet czynność była dla niej korzystna (art. 69 § 4). Prawu sprzeciwia się także czynność, która jest ważna, ale naraża stronę na niekorzystne skutki, dalej akt, działyany przez strony dla pozorów, choćby pod nim ukrywała się inna rzeczywista czynność (art. 34 § 2 kod. zob.) i choćby nawet nie zachodził zamiar wyrządzenia szkody osobie trzeciej (art. 35 § 2 kod. zob.).

²⁾ Także to, co sprzeciwia się porządkowi publicznemu lub dobrym obyczajom, sprzeciwia się prawu, bo nie można uznać za ważne tego, co nie odpowiada porządkowi publicznemu lub dobrym obyczajom; porządkowi publicznemu sprzeciwia się np. akt, którego celem jest ukrócenie opłaty stemplowej, moralności sprzeciwia się np. akt zbycia umorzonyj wierzytelności, akt zbycia lub obciążenia przedmiotu, który należy do osoby trzeciej a nie do zbywcy lub obciążającego, chyba, że osoba zbywająca lub obciążająca twierdzi, że przysługuje jej prawo dokonania czynności, a nie zachodzi konieczność przedstawienia upoważnienia, albo że ma widoki uzyskania zbytego przedmiotu; chociaż więc strona nie posiada pełnomocnictwa albo nie posiada prawa rozporządzania przedmiotem, w szczególności nie uzyskała jeszcze wpisu hipotecznego a nawet nie ma jeszcze dokumentu, na podstawie którego wpis mógłby nastąpić, notariusz ma dokonać czynności, ale powinien zwrócić uwagę stron na zachodzące braki i t. p.

³⁾ Notariuszowi nietylko nie wolno spisywać dokumentu, który sprzeciwia się prawu, porządkowi publicznemu lub dobrym obyczajom, lecz nie wolno mu także poświadcząć podpisu na takim akcie, przez stro-

ny przedłożonym (art. 96 § 1), nie wolno mu też w takim przypadku ułożyć prywatnego aktu, chociaż strony mają umieścić podpisy w nieobecności notariusza, bo i w tym przypadku notariusz udziela pomocy do zdziałania aktu niedozwolonego.

4) Jeżeli notariusz ma wątpliwości co do ważności czynności prawnej, powinien pouczyć strony (art. 83 § 2), nie może jednak odmówić dokonania czynności, jeżeli strony mimo to wyraźnie jej żądają.

Art. 65.

§ 1. Nie wolno notariuszowi dokonywać czynności, które dotyczą:

- a) samego notariusza¹⁾;
- b) jego małżonka²⁾ ³⁾;
- c) krewnych lub powinowatych notariusza w linii prostej bez ograniczenia stopnia, w linii zaś bocznej — krewnych do czwartego i powinowatych do trzeciego stopnia włącznie⁴⁾ ⁵⁾;
- d) osób, związanych z notariuszem z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli⁶⁾;
- e) instytucyj lub spółek, w których władzach notariusz bierze udział.⁷⁾ ⁸⁾

§ 2. Przepis § 1 obowiązuje również zastępcę notariusza⁹⁾ względem osób, pozostających w stosunku, oznaczonym w tym paragrafie, bądź do zastępowanego notariusza, bądź do samego zastępcy.¹⁰⁾

§ 3. Ograniczenia, wymienione w § 1 pod lit.

b) — c), trwają także po ustaniu małżeństwa notariusza bądź też zastępcy.^{11) 12)}

1) Notariusz nie może dokonać czynności także wtedy, gdy ona dotyczy go tylko pośrednio, jak np. gdy jest współdłużnikiem, a oświadczenie, odnoszące się do długu, składa inny współdłużnik, chociaż w akcie nie ma mowy o notariuszu; gdy chodzi o akt spółki jawnej, komandytowej albo spółdzielni, który bezpośrednio wpłynąć może na prawa lub obowiązki notariusza i t. p.

2) Także w sprawie byłego małżonka notariusz nie może dokonywać czynności (art. 65 § 3).

3) Stosunek narzeczeństwa nie podpada pod przepis art. 65 § 1 lit. b.

4) Stosunek pokrewieństwa stoi na przeszkodzie dokonywaniu przez notariusza czynności bez względu na to, czy chodzi o pokrewieństwo ślubne, czy też nieślubne, a stosunek powinowactwa uwzględnić należy także wtedy, gdy zaistniał ze względu na małżeństwo z nieślubnym krewnym notariusza.

5) Por. art. 65 § 3.

6) Z ustaniem stosunku, o którym mowa w art. 65 § 1 lit. d, ustaje przeszkoda po stronie notariusza (art. 65 § 3).

7) O udziale notariusza w instytucji lub spółce mówić można tylko wtedy, gdy jest on powołany do reprezentowania jej, nie może więc notariusz działać wtedy, gdy jest członkiem zarządu gminy, spółki akcyjnej, spółki z ogr. odp., spółdzielni i t. p., nie zaś wówczas, gdy jest tylko udziałowcem albo akcjonariuszem; jeżeli jednak notariusz bierze udział w walnym zgromadzeniu spółki lub spółdzielni i oddaje swój głos, wówczas nie może spisać protokołu (art. 103), bo

w przypadku takim jest on interesowany w wyniku głosowania, które może być zakwestjonowane, i dlatego zachodzi przeszkoda z art. 65 § 1 lit. a.

⁸⁾ Notarjusz nie może spisać aktu, jeżeli udzielono mu pełnomocnictwa do tegoż działania, choćby nawet żadnego interesu nie miał w sprawie, a tem bardziej nie może go spisać na podstawie pełnomocnictwa obydwu kontrahentów, w tych bowiem przypadkach zachodzi kolizja między stanowiskiem notarjusza, jako organu publicznego, a stosunkiem zlecenia.

⁹⁾ Por. art. 20 §§ 1, 2 i 3, 31 § 1.

¹⁰⁾ Zastępca notarjusza nie może dokonać czynności, które dotyczą osoby, pozostającej w stosunku, o którym mowa w art. 65 § 1, z nim samym albo z notarjuszem, którego zastępuje, a obojętnem jest, czy zastępstwo opiera się na tem, że notarjusz ustanowił zastępcę, czy też że go dla niego ustanowiono bez jego woli.

¹¹⁾ Notarjusz nie może dokonywać czynności tylko w sprawach osób, które, ze względu na jego własne małżeństwo pozostawały z nim w stosunku powinowactwa, może zaś działać, gdy powinowactwo zachodziło ze względu na małżeństwo jego krewnych w linii prostej lub bocznej, jako to w sprawach swojej byłej synowej, byłego zięcia i t. p., może też dokonywać czynności w sprawach osób, które pozostawały z nim w stosunku przysposobienia opieki lub kurateli, a więc w sprawach swego byłego przysposobiciela lub przysposobionego, opiekuna, pupila lub kuranda.

¹²⁾ Akt notarjalny, działający z naruszeniem przepisu art. 65, nie ma mocy dokumentu publicznego (art. 88); skutek ten następuje sam przez się, nie jest więc konieczne, aby uprzednio zapadło orzeczenie są-

dowe, uznające akt za pozbawiony mocy dokumentu publicznego.

Art. 66.

§ 1. Jeżeli notariusz odmówi dokonania czynności¹⁾, osoba interesowana²⁾ może założyć w terminie dwutygodniowym³⁾ zażalenie do sądu okręgowego według miejsca urzędowania notariusza.

§ 2. Zażalenie wnosi się do notariusza, który w ciągu tygodnia⁴⁾ przedstawia je ze swojemi wyjaśnieniami właściwemu sądowi okręgowemu.

§ 3. Sąd okręgowy w składzie trzech sędziów orzeka postanowieniem.⁵⁾

§ 4. Na postanowienie sądu okręgowego służy zażalenie do Sądu Najwyższego⁶⁾ w terminie tygodniowym od daty doręczenia.⁷⁾⁸⁾⁹⁾¹⁰⁾

§ 5. Niema zażalenia w toku instancji sądowych na odmowę sporządzenia czynności z powodu nieuiszczenia opłat państwowych lub samorządowych, wiążących się z daną czynnością.¹¹⁾¹²⁾

¹⁾ Motywem przepisu, że notariusz ma obowiązek dokonania czynności, jest przysługujący mu monopol spisywania aktów, które nabywają znać wiary publicznej, inaczej bowiem strona wskutek odmowy notariusza nie miałaby możliwości uzyskania takiego aktu; tylko wtedy notariuszowi przyznać należy prawo odmówienia czynności, gdy ma także obowiązek wstrzymania się od działania (art. 65, 66), albo, gdy ku temu zachodzi ważna przyczyna, jak stosunek narzeczeństwa, dalszego pokrewieństwa lub powinowactwa, przyjaźni, nieprzyjaźni i t. p. a strona akt

może spisać u innego notariusza w tej samej miejscowości. Notariusz ma obowiązek o odmowie dokonania czynności niezwłocznie zawiadomić stronę, która się do niego zwróciła (art. 501 § 1 k. zob.), gdyż inaczej odpowiada jej za wynikłą z zaniechania zawiadomienia lub opóźnienia tegoż szkodę (art. 501 § 2 k. zob. i art. 43 § 1); odnosi się to w szczególności do zlecenia, pisemnie wystosowanego do notariusza.

2) Osobą interesowaną jest tylko ta, która zamierzała działać akt przed notariuszem, lub też osoba, na której rzecz akt miał być działany.

3) Termin dwutygodniowy liczy się od dnia, w którym notariusz odmówił dokonania czynności, nie wlicza się jednak dnia, w którym notariusz złożył oświadczenie odmowne (art. 181 k. p. c.); przyczyny odmowy nie musi notariusz podać stronie, ale może to uczynić, nie ma atoli obowiązku stwierdzenia na piśmie podanej przez siebie przyczyny.

4) Termin tygodniowy jest porządkowy; notariusz może zażalenie sam uwzględnić, a wtedy odpada przedłożenie go sądowi okręgowemu, o tem jednak powinien strony uwiadomić.

5) Sąd okręgowy orzeka na posiedzeniu niejawnem, bo w ten sposób załatwia się zażalenie (art. 421 § 3 k. p. c.), wskutek czego postanowienie należy doręczyć (art. 66 § 4).

6) Zażalenie na postanowienie sądu okręgowego służy tylko osobie interesowanej w razie oddalenia jej zażalenia, nie służy więc notariuszowi, któremu nakazano dokonać czynności, bo notariusz, sprawujący funkcje publiczne, nie może się żalić na postanowienia władzy przełożonej, wydane w zakresie obowiązków publicznych.

7) Doręczenie postanowienia sądu okręgowego skutecznia ten sąd bezpośrednio a nie za pośrednictwem notariusza.

8) Zażalenie do Sądu Najwyższego należy wnieść do sądu okręgowego.

9) Notariusz w razie, gdy sąd postanawia, że czynność ma być dokonana, nie ma wezwać stron do jawienia się u niego, lecz ich rzeczą jest przybyć do jego biura, a notariusz ma albo natychmiast dokonać czynności, albo w tym celu wyznaczyć odpowiedni termin.

10) Przyjąć należy, że tak zażalenie, o którym mowa w art. 66 § 2, jak i zażalenie z art. 66 § 4, jest wolne od opłaty, bo chodzi o zażalenie na odmowę czynności przez funkcjonariusza publicznego.

11) Por. art. 79 § 1.

12) Z przepisu art. 66 § 5 wynika, że notariusz może żądać, aby z góry złożono opłaty państwowe lub samorządowe, przypadające od aktu, a przyjmując należy, że może też żądać zabezpieczenia wynagrodzenia przed sporządzaniem aktu, niema więc zażalenia także wtedy, gdy odmowę uzasadnia się nieuiszczeniem należitości.

Art. 67.

Wiadomości o swoich czynnościach¹⁾ notariusz może udzielić jedynie osobom, które mają prawo otrzymać odpisy dokumentów, stwierdzających te czynności.^{2) 3) 4) 5)}

1) Notariusz ma udzielić wiadomości ustnie lub pisemnie, nie ma zaś obowiązku udzielenia wiadomości w drodze telefonicznej, bo nie jest wykluczone, że albo sam źle zrozumie osobę z nim rozmawiającą, albo

ta osoba źle go rozumie; notariusz ma obowiązek odmówienia wyjaśnień telefonicznych, jeżeli nie ma pewności, że osoba, która się do niego zwróciła, jest identyczną z uprawnioną do żądania, aby jej podano wiadomość.

2) Por. art. 90 §§ 1 i 2.

3) Notariusz musi udzielić wiadomości zastępcy ustawowemu osoby, która dokonała czynności w czasie, gdy była własnowolną, nie podobna jednak przyjąć, by ustawowemu zastępcy miał udzielić wiadomości o rozporządzeniu ostatniej woli, które niewłasnowolny zdziałał przed ubezwłasnowolnieniem, albo wprawdzie w czasie niewłasnowolności, ale gdy według ustawy mógł majątkiem swoim rozporządzać, jak marnotrawca.

4) Notariusz powinien czuwać nad tem, aby także jego pracownicy dochowywali tajemnicy.

5) Do udzielenia wyjaśnień natury prawnej notariusz nie jest obowiązany, jeżeli strony nie przystępują do spisania aktu, lecz tylko chcą zasięgnąć informacji, nie jest też obowiązany do udzielania stronom porady co do aktu, który nie jest jeszcze zamierzony, chociaż możliwy; z tego powodu notariusz nie ma obowiązku podawać stronom, jakie opłaty będą związane z aktem i wiele wynosić będzie wynagrodzenie, a może odmówić udzielenia wyjaśnień w tym względzie nawet wówczas, gdy przystąpił już do czynności i od stron otrzymał informację, jeżeli po zbadaniu sprawy odmawia dokonania czynności (art. 66 § 1).

Art. 68.

§ 1. W rozporządzeniach ostatniej woli oświadczenie testatora, złożone w języku obcym, po-

winno być na wyraźne żądanie zeznającego, o czym zaznacza się w akcie, spisane w języku obcym¹⁾, jeżeli język ten jest znany notariuszowi²⁾, a testator nie zna języka polskiego.³⁾⁴⁾⁵⁾ Do aktu tego notariusz dołącza przekład na język polski.⁶⁾⁷⁾

§ 2. We wszystkich innych czynnościach notariusz może na żądanie strony dołączyć do tekstu polskiego przekład na język obcy, znany notariuszowi.⁸⁾

1) Art. 68 § 1 zawiera wyjątek od zasady, że akt należy sporządzić w języku polskim i że do niego można dołączyć tłumaczenie na język obcy, chociaż nie jest to konieczne (art. 73).

2) Jeżeli język obcy nie jest znany notariuszowi, należy przybrać tłumacza, a wtedy rozporządzenie ostatniej woli musi być spisane w języku polskim (art. 73).

3) W języku obcym nie można spisać aktu, jeżeli testator zna język polski, niekoniecznie w piśmie, wystarcza, gdy zna go w słowie; w tym przypadku notariusz ma odmówić spisania rozporządzenia ostatniej woli w języku obcym.

4) O tem, czy testator zna język polski, rozstrzyga wiadomość notariusza, stanowisko strony i t. p.

5) Jeżeli język obcy nie jest znany notariuszowi, nie dołącza się przekładu na ten język, lecz tylko przybiera się tłumacza, a rozporządzenie ostatniej woli pisuje się w języku polskim (art. 73).

6) W wyjątkowym przypadku art. 68 § 1 zdanie 2 oryginałem jest akt, spisany w języku obcym, tłumaczenie zaś sporządza się w języku polskim.

⁷⁾ Naruszenie przepisu art. 68 § 1 nie pozbawia aktu mocy dokumentu publicznego (art. 88).

⁸⁾ Por. art. 73.

Art. 69.

§ 1. Przy sporządzaniu czynności notariusz powinien stwierdzić tożsamość stawających.¹⁾

§ 2. Jeżeli stawający nie są notariuszowi osobiście znani, tożsamość ich stwierdzają dwie znane notariuszowi osoby.²⁾³⁾⁴⁾ Tożsamość w braku takich osób można nadto stwierdzić dowodem osobistym stawającego⁵⁾ lub innym dokumentem.⁶⁾

§ 3. Sposób stwierdzenia tożsamości notariusz powinien zaznaczyć w spisywanym dokumencie.⁷⁾⁸⁾

§ 4. Nie wolno notariuszowi dokonywać czynności notarialnej, jeżeli się przekona, że stawający nie ma zdolności do działań prawnych.⁹⁾¹⁰⁾

¹⁾ Notariusz może wtedy stwierdzić, że osoba jest mu osobiście znaną, gdy zna ją nietylko z widzenia, lecz także z nazwiska oraz z imienia własnego; oprócz tego znajomość ma trwać już przez czas dłuższy, zaczętem nie wystarcza zapoznanie się bezpośrednio lub choćby nawet poprzód na krótki czas przed sporządzeniem aktu.

²⁾ Stwierdzenie tożsamości przez znane notariuszowi osoby powinno dotyczyć imienia i nazwiska, zajęcia oraz miejsca zamieszkania stawającego; notariusz nie może odmówić sporządzenia aktu, jeżeli dwie znane mu osoby stwierdzają tożsamość, może to jednak a nawet musi uczynić, jeżeli osoby znane nie są wiarygodne.

3) Jeżeli obydwie strony nie są znane notariuszowi, powinny dwie znane notariuszowi osoby potwierdzić tożsamość każdej strony z osobna, możliwem jest więc, że w akcie brać będzie udział większa ilość osób, stwierdzających tożsamość.

4) Nie jest dopuszczalne potwierdzenie tożsamości strony przez dwie nieznané notariuszowi osoby, a potwierdzenie identyczności tych osób przez inne notariuszowi znane.

5) Dowód osobisty nie powinien wystarczyć, jeżeli nasuwa wątpliwości; może jednak i w tym przypadku wystarczyć tak, jak i inny dokument, jeżeli jedna tylko osoba potwierdza tożsamość.

6) Innym dokumentem, który zastąpić może dwie znane notariuszowi osoby, jest pewien akt doniosły, znajdujący się w ręku stawającego, albo kilka dokumentów rodzinnych; notariusz oceni, w każdym poszczególnym przypadku, czy dokumenty takie wystarczają do stwierdzenia tożsamości.

7) Błędne określenie zajęcia osoby, jej miejsca zamieszkania, pochodzenia i t. p. nie ma wpływu na skuteczność aktu, jeżeli tylko osoba jest identyczna z tą, która przed notariuszem czynność zdziałała.

8) Naruszenie przepisów art. 69 §§ 1, 2, 3 nie pozbawia aktu mocy dokumentu publicznego, jeżeli tylko tożsamość osoby nie ulega wątpliwości, bez wpływu jest więc, że notariusz stwierdził tożsamość osoby, której nie zna, albo jeżeli dokument nie jest wystarczający, dalej, jeżeli notariusz nie zaznaczył w akcie sposobu stwierdzenia tożsamości.

9) Notariuszowi nie wolno dokonać czynności, jeżeli stawający nie jest wprawdzie ubezwłasnowolniony, ale nie ulega wątpliwości, że albo wogóle nie ma zdolności do działań prawnych, albo, że nie posiada

jej w czasie, kiedy czynność ma być dokonana, jak np. gdy wtedy jest pijany, znajduje się w gorączce z powodu choroby i t. p.

¹⁰⁾ Por. art. 135 § 2.

Art. 70.

Przy czynnościach, w których bierze udział osoba nie umiejąca lub nie mogąca się podpisać¹⁾, niewidoma, głucha, niema lub głuchoniema, konieczna jest obecność dwóch świadków.²⁾³⁾⁴⁾⁵⁾

¹⁾ Świadka nie należy przybrać, jeżeli osoba wprawdzie nie umie pisać i czytać, ale umie się podpisać, czy to w alfabecie łacińskim, czy też w innym znanym innym osobom, chociaż nieznanym notariuszowi (art. 75 § 2), nie można więc przyjąć, że osoba może się podpisać, gdy alfabet, w którym umieścić chce podpis, tylko wyjątkowo jest znany, jak alfabet arabski, ormiański, sanskrycki, chiński i t. p., jako znany zaś uznać należy cyrylicę, alfabet gotycki, hebrajski i grecki.

²⁾ Świadkowie aktu muszą być obecni nietylko przy tegoż podpisaniu, lecz przy całej czynności a więc także przy odczytaniu.

³⁾ Świadkowie mogą pełnić także funkcje osób, o których mowa w art. 69 § 2, w razie gdy osoba stawająca nie jest notariuszowi znana (art. 69 § 2), nie jest więc potrzebne przybranie osób, stwierdzających tożsamość, a oprócz tego świadków.

⁴⁾ Dwóch świadków nie można zastąpić drugim notariuszem, a wyjątek stanowią przepisy art. 141 i § 2233 k. c. niem., według których dwóch świadków rozporządzenia ostatniej woli można zastąpić drugim notariuszem, i przepisy art. 971 i 974 kod. cyw. franc.,

według których ilość świadków rozporządzenia ostatniej woli zmniejsza się do połowy, gdy przybiera się drugiego notariusza

⁵⁾ Dwóch świadków przybrać należy, bez względu na to, o jaką chodzi osobę, przy sporządzeniu rozporządzenia ostatniej woli według § 589 austr. k. cyw. (art. 141) i § 2233 niem. k. c., trzech świadków według art. 1037 t. X. cz. I Zводу praw, czterech świadków według art. 971 kod. cyw. fr., zaś według art. 974 tegoż kodeksu dwóch, gdy się na wsi sporządza testament, zaś według art. 976 kod. cyw. fr. sześciu świadków przy testamencie mistycznym, a oprócz tego według art. 977 jeszcze jednego, gdy testator nie umie lub nie może się podpisać.

Art. 71.

§ 1. Świadkiem może być osoba pełnoletnia¹⁾, umiejąca czytać i pisać po polsku²⁾, korzystająca w pełni z praw cywilnych i obywatelskich, znana notariuszowi osobiście.³⁾

§ 2. Nie może być świadkiem:

- a) niewidomy, głuchy, niemy lub głuchoniemy⁴⁾;
- b) pracownik kancelarii notariusza⁵⁾ oraz służba domowa notariusza⁶⁾;
- c) osoba, będąca z notariuszem w stosunku, który nie pozwala mu w jej imieniu ani na jej rzecz sporządzać czynności.⁷⁾

§ 3. Nie może być świadkiem poszczególnej czynności osoba, będąca z zawierającymi czynność lub z osobami, na których rzecz czynność się za-

wiera, w stosunku, który nie pozwala notariuszowi w jej imieniu ani na jej rzecz sporządzać czynności.⁸⁾⁹⁾¹⁰⁾¹¹⁾

¹⁾ Świadkiem może być osoba, która nie ukończyła jeszcze dwudziestego pierwszego roku życia, jednak została upełnoletniona.

²⁾ Świadkiem nie może być osoba, która tylko umie się podpisać, rzeczą notariusza jest więc stwierdzić znajomość u świadka języka polskiego w słowie i piśmie.

³⁾ Osoby nieznanne notariuszowi nie mogą być świadkami aktu, chociażby ich identyczność potwierdziły inne osoby, znane notariuszowi.

⁴⁾ Niewidomy, głuchy, niemy lub głuchoniemy, nie może być świadkiem, bo gdy taka osoba dokonuje czynności, musi mieć świadka (art. 70).

⁵⁾ Przez pracowników kancelarii notariusza rozumieć należy nie tylko osoby, zajęte czynnością pisarską, manipulacyjną albo kasową lub też w charakterze sługi, lecz także aplikantów notarialnych oraz asesorów u niego zatrudnionych.

⁶⁾ Do służby domowej notariusza nie można zaliczyć dozorczy domu, w którym znajduje się kancelaria notariusza.

⁷⁾ Por. art. 65 § 1.

⁸⁾ Słowa „w jej imieniu” i „na jej rzecz” mieszczące się w art. 71 § 2 lit. c. i 71 § 3 mogą wprowadzić w błąd, bo notariusz nie działa w imieniu strony lub też na jej rzecz, a jeżeli w ten sposób działa, nie może aktu sporządzić.

⁹⁾ Z art. 71 § 3 wynika, że świadkiem aktu nie może być osoba, która na podstawie aktu ma odnieść, czy to bezpośrednio, czy też pośrednio korzyść.

¹⁰⁾ Świadkowie aktu nie mogą do siebie pozostawać w stosunku, o którym mowa w art. 65 § 1, gdyż w tym przypadku nie zachodziłaby pewność, jakiej ustawa wymaga.

¹¹⁾ Świadek aktu nie musi władać językiem obcym, znanym stronie, która nie włada językiem polskim, i z którą notariusz się porozumiewa bądź sam, bądź przez tłumacza (art. 73).

Art. 72.

§ 1. Głuchy, który umie czytać, sam odczytuje sporządzony dokument i oznajmia notariuszowi, że czynność jest zgodna z jego wolą; jeżeli zaś może pisać, podpisując, zaznacza własnoręcznie, że czynność jest zgodna z jego wolą.¹⁾

§ 2. Jeżeli w czynności bierze udział głuchy lub głuchoniemy, nie umiejący czytać i pisać, oprócz świadka²⁾ powinna być³⁾ przy czynności osoba, która może się z głuchym porozumieć.⁴⁾ Osoba ta poda głuchemu treść czynności do wiadomości, poczem głuchy powinien oznajmić notariuszowi, że czynność jest zgodna z jego wolą.⁵⁾⁶⁾

§ 3. Niemy lub głuchoniemy, umiejący czytać i pisać, powinien sam przeczytać sporządzony dokument i, podpisując go, zaznaczyć własnoręcznie, że czynność jest zgodna z jego wolą.⁷⁾

§ 4. Notariusz obowiązany jest zapomocą pytań, nie będących w związku z czynnością, przekonać się, czy biorący udział w czynności głuchy, nie

my lub głuchoniemy pojmuje znaczenie czynionych mu znaków.⁸⁾

§ 5. Jeżeli w czynności bierze udział niewidomy, może on przyprowadzić osobę zaufaną⁹⁾, do której stosuje się odpowiednio przepisy § 2.¹⁰⁾

1) Jeżeli głuchy umie czytać, ale nie może lub nie umie pisać, odpada stosowanie art. 72 § 1 zdanie 2, notariusz ma jednak zaznaczyć, że czynność zgodna jest z wolą głuchego.

2) Z tego, że w ustawie mowa o tem, iż oprócz „świadka” ma być przybrana osoba, która może się z głuchym porozumieć, nie wynika, że wystarcza przybranie jednego tylko świadka, bo przeciw temu przemawia brzmienie art. 70; nie można więc przyjąć by wystarczał jeden świadek i jedna osoba, która może się z głuchym porozumieć, lecz potrzebni są dwaj świadkowie i znawca sztuki porozumiewania się z głuchym.

3) Z tego, że w art. 72 § 2 mowa, że oprócz świadka „powinna być” przy czynności osoba, która może się z głuchym porozumieć, nie wynika, że obecność takiej osoby nie jest konieczna, bo ustawa wprawdzie w innych miejscach używa innego wyrazu, a mianowicie powiada, że obecność jest „konieczna”, jak w art. 70, ale cel ustawy dowodzi, że chodzi o niezbędną konieczność; z tego powodu przybranie osoby, która może się z głuchym lub głuchoniemym porozumieć, jest konieczne, choćby nawet notariusz znał sposób porozumiewania się z głuchym, niemym lub głuchoniemym, bo prywatna wiedza notariusza nie powinna być uwzględnioną, a przepis, który odnosi się do znajomości obcego języka (art. 68 § 1, 73), nie

może być stosowany tam, gdzie chodzi o wiadomości innego rodzaju.

⁴⁾ Przyjąć należy, że osobą, która z głuchym ma się porozumieć, nie może być pracownik kancelarji notariusza lub należący do jego służby, albo ten, kto pozostaje do niego w stosunku, który nie pozwala na dokonanie czynności (art. 65 § 1), dalej nie może nią być ten, na czyją rzecz dokonuje się czynności lub kto z taką osobą pozostaje w stosunku, o którym mowa w art. 65 § 1.

⁵⁾ Osoba, która może się z głuchym porozumieć, nie musi umieć czytać i pisać po polsku (art. 71 § 1), bo jej zadaniem jest tylko zakomunikować treść czynności.

⁶⁾ Osobę, która ma się porozumieć z głuchym, wybiera notariusz, może się on jednak zgodzić na osobę, przyprowadzoną przez głuchego lub głuchoniemego, ale może też tę osobę wykluczyć; osoba ta musi być znana notariuszowi.

⁷⁾ Jeżeli niemy lub głuchoniemy nie umie czytać i pisać, należy postąpić po myśli art. 72 § 2, a więc przybrać osobę, która może się z nim porozumieć, nie podobna bowiem przyjąć, że spisanie aktu jest niedopuszczalne.

⁸⁾ Przepis art. 72 § 4 nie jest wyjątkowy, bo obowiązkiem notariusza jest w każdym przypadku przekonać się o tem, czy strona posiada zdolność działania i czy oświadczenie jej odpowiada rzeczywistej woli.

⁹⁾ Przybranie osoby zaufania zawisłe jest od niewidomego, nie należy jej więc przybrać, gdy on tego życzenia nie objawił; tę osobę przybiera więc nie notariusz, lecz niewidomy, i ona nie musi być znaną notariuszowi, bo jej przybranie następuje tylko na ży-

czenie niewidomego i tylko w tym celu, aby nie był narażony na szkodę, w następstwie czego notariusz nie może wykluczyć osoby, którą mu wskazano.

¹⁰⁾ Zastosowanie art. 72 § 2 ma się odbyć w ten sposób, że osoba zaufania ma przeglądać akt, osoba ta musi więc umieć czytać i pisać; podpis umieszcza niewidomy, jeżeli umie się podpisać.

Art. 73.

Jeżeli biorący udział w czynności nie zna języka polskiego¹⁾ i do czynności nie jest dołączony przekład na inny znany mu język²⁾³⁾, notariusz powinien przetłumaczyć akt ustnie⁴⁾ lub powinien być przywołany tłumacz.⁵⁾⁶⁾⁷⁾⁸⁾

¹⁾ Akty spisuje się w języku polskim bez względu na to, czy strona włada tym językiem w słowie i piśmie; dołączenie do aktu przekładu na inny język jest dopuszczalne, ale nie konieczne (art. 68 § 2).

²⁾ Inny język, niż polski, znany stronie, nie musi być jej językiem ojczystym, nie jest też potrzebne, by strona władała nim w piśmie, wystarcza, gdy włada nim w słowie.

³⁾ Jeżeli strona przynosi pismo, spisane w języku innym, niż polski, i żąda spisania aktu według tegoż treści, a język znany jest tak stronie, jak i notariuszowi, można na tegoż podstawie spisać akt i dostarczone pismo dołączyć jako przekład, jeżeli zaś język nie jest znany notariuszowi, należy przybrać tłumacza, który stwierdza zgodność aktu z dostarczonym pismem.

⁴⁾ Jeżeli strona nie zna w słowie języka polskiego, powinien notariusz akt spisać w języku polskim i przetłumaczyć go stronie na język znany jej oraz notariuszowi (art. 68 § 1), jeżeli zaś notariusz nie zna

języka, którym strona włada w słowie, powinien przybrać tłumacza.

⁵⁾ Z art. 73 wynika, że dołączenie do aktu przekładu na inny język nie jest potrzebne, jeżeli notariusz tłumaczy akt na język, znany stronie, lub jeżeli czyni to tłumacz (art. 74).

⁶⁾ Ustawa nic nie wspomina o tem, czy przywołać należy tłumacza przysięgłego (art. 268 pr. o ustr. sąd. pow. i Rozp. Min. Spr. z dnia 24. grudnia 1928 r. 104/943/1928 o tłumaczach przysięgłych), przyjmując jednak należy, że notariusz powinien tylko takiego tłumacza przybrać; jeżeliby jednak dla obcego języka brak było takiego tłumacza, wówczas przybrać należy tłumacza niezaprzysiężonego, jednak ani notariusz nie może go zaprzysiężyć, ani też nie może zwrócić się do sądu o zaprzysiężenie.

⁷⁾ Tłumaczem może być pracownik kancelarii notariusza, jeżeli bowiem notariusz nie musi przybrać tłumacza, gdy zna język obcy, to przyjmując należy, że może też przybrać osobę u niego zajętą, do której ma zaufanie.

⁸⁾ Dopuszczalne jest używanie języka ruskiego, białoruskiego, litewskiego i niemieckiego (por. art. 4 § 2).

Art. 74.

O zachowaniu warunków, określonych w art. 72 i 73, czyni się wzmiankę w sporządzanym dokumencie.¹⁾

¹⁾ Brak wzmianki o zachowaniu warunków nie pozbawia aktu mocy dokumentu publicznego nawet wówczas, gdyby chodziło o to, czy zachowano warunki, wymienione w art. 72; wynika to z art. 88, który stanowi tylko, że pod rygorem utraty mocy doku-

mentu publicznego przepisy wymienione w art. 72 mają być zachowane, ale nie, że wzmianka o tem ma być umieszczona w akcie.

Art. 75.

§ 1. Jeżeli biorący udział w czynności nie umie lub nie może pisać¹⁾, powinien na dokumencie złożyć tuszowy odcisk palca²⁾ ³⁾, obok którego świadek wypisze jego imię i nazwisko.⁴⁾ ⁵⁾

§ 2. Jeżeli biorący udział w czynności⁶⁾ może położyć podpis jedynie w alfabecie nieznanym notariuszowi, należy przywołać osobę wiarogodną⁷⁾, znającą ten alfabet, celem odczytania i stwierdzenia podpisu.⁸⁾ ⁹⁾

¹⁾ Przepis art. 75 § 1 odnosi się do osób, które nie umieją nawet umieścić swego podpisu, czy to w alfabecie łacińskim, czy też innym, inaczej bowiem byłby zbędnym art. 75 § 2; przez alfabet znany należy rozumieć tylko taki, który w miejscu urzędowania notariusza znany jest większej ilości osób, jak cyrylica, alfabet gotycki, hebrajski lub grecki, nie zaś taki, który znany jest tylko pewnej grupie, jak alfabet armeński, albo jedynie kilku osobom, jak chiński, japoński i t. p.

²⁾ Obojętnem jest, jakiego palca użyto przy złożeniu odcisku i czy chodzi o palec prawej, czy też lewej ręki; odcisku palca nie można zastąpić innym znakiem, jak znakiem krzyża, kółkiem i t. p.

³⁾ Przepis art. 75 § 1 nie wchodzi w zastosowanie, gdy złożenie odcisku palca jest niemożliwe, czy to z powodu braku rąk, czy też z powodu ich bezwładności.

⁴⁾ Imię i nazwisko strony ma wypisać którykol-

wiek ze świadków aktu (art. 70), a wybór należy do notariusza.

⁵⁾ Między art. 75 § 1 a art. 113 k. zob. zachodzi antynomja, bo ten ostatni przepis stanowi, że „za niepiśmiennych lub nie mogących pisać, lecz umiejących czytać może podpisać się inna osoba, której podpis winien być uwierzytelniony przez notariusza lub władzę gminną z zaznaczeniem, że osoba ta podpisała się na życzenie niepiśmiennego lub niemogącego pisać, lecz umiejącego czytać”. Ponieważ nie podobna przyjąć, by prawo o notaryacie, jako później ogłoszone, uchylilo przepisy kodeksu zobowiązań, lub też że ten kodeks, jako ustawa, która później wejdzie w życie, uchylila wprawdzie później ogłoszoną, ale wcześniej obowiązującą ustawę o notaryacie, przeto nie pozostaje nic innego, jak tylko przyjąć, że obydwie przepisy obowiązują obok siebie, zaczem stosować należy albo przepisy art. 70 i 75 albo art. 113 k. zob. tak, że za osobę niepiśmienną lub nie mogącą pisać podpis może umieścić inna osoba z zaznaczeniem, że podpisała się na jej życzenie, albo też możliwem jest umieszczenie na dokumencie odcisku palca przez niepiśmiennego lub nie mogącego pisać a zarazem umieszczenie jego podpisu przez jednego ze świadków, przyczem w pierwszym przypadku nie jest potrzebne przybranie drugiej osoby, w drugim zaś przypadku muszą być obecni dwaj świadkowie. W przypadku, gdy umieszczenie odcisku palca jest niemożliwe, uwierzytelnienie podpisu musi się odbyć według art. 113 k. zob.

Nie można przyjąć, że art. 113 kod zob. odnosi się do dokumentów prywatnych, a art. 75 § 1 do dokumentów, którym strony chcą nadać znamię wiary publicznej, bo przepis art. 75 § 1 mieści się w rozdziale, dotyczącym wszelkich czynności notariusza, a

nietylko aktów notarialnych; nie można też przykładać wagi do tego, że w art. 113 kod. zob. mowa o tem, iż notariusz uwierzytelnia podpis osoby, która podpisuje się za niepiśmienną lub nie mogącą się podpisać, bo akt uwierzytelnienia dotyczy głównie tego, od kogo pochodzi dokument.

⁶⁾ Art. 75 § 2 dotyczy jedynie uczestnika aktu, a nie świadków, bo świadkowie muszą umieć czytać i pisać (art. 71 § 1).

⁷⁾ Osobę wiarogodną powołuje notariusz, a nie sprowadza jej osoba, która bierze udział w czynności; osoba ta musi być znana notariuszowi.

⁸⁾ Osoba wiarogodna musi umieć czytać i pisać po polsku, bo ma stwierdzić podpis, należy więc stosować przepis art. 71 § 1.

⁹⁾ Obok osoby wiarogodnej, która może odczytać podpis strony, nie potrzeba innego świadka, bo istnieje podpis (art. 70).

Art. 76.

Na każdym dokumencie, sporządzonym przez notariusza, powinien być wymieniony numer, pod którym dokument wpisano do repertorium.¹⁾²⁾

¹⁾ Por. art. 116 lit. a., 117, 118 i 119.

²⁾ Numer należy umieścić dopiero wtedy, gdy dokument został spisany i podpisany, a więc czynność już ukończono.

Art. 77.

Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, dokumenty notarialne można sporządzać na maszynie do pisania; można również używać formularzy drukowanych.¹⁾²⁾³⁾

1) Przepis art. 77 dotyczy także aktów notarialnych, chociaż art. 81 wyraża się, że notariusz je „spisuje”.

2) Można używać ksiąg dla spisywania aktów, a tylko akty notarialne należy pisać na oddzielnych arkuszach (art. 86).

3) Nie wolno notariuszowi dopuścić do umieszczenia podpisu stron, dopóki wypełnienie formularza nie nastąpiło, podpis in bianco jest więc niedopuszczalny i w tym przypadku akt byłby nieważny, bo późniejsze wypełnienie czystego arkusza lub formularza nie może być uważane za akt, przez stronę podpisany.

Art. 78.

§ 1. Wszelkie dokumenty notarialne należy pisać¹⁾ czytelnie, bez skrótów.²⁾

§ 2. Data dokumentu notarialnego, inne oznaczenia czasu, tudzież cyfry powinny być wypisane literami, jeżeli są pierwszy raz³⁾ przytoczone; wyjątek od tego przepisu stanowią: numer aktu, numery katastralne, arkuszków, ksiąg hipotecznych, cyfry w inwentarzach majątkowych, działach spadkowych, obliczeniach ceny kupna i rachunkach w ogólności, jeżeli wchodzi w treść dokumentu notarialnego. Ostatecznie wyprowadzone liczby oraz sumy, przypadające do wypłaty, muszą być wypisane literami.⁴⁾

§ 3. Wszelkie skrobania i wywabiania są niedopuszczalne; poprawki i dopiski należy omówić dokładnie na końcu dokumentu.⁵⁾ Zbyteczne wy-

razy albo ich części mogą być przekreślone tylko w ten sposób, aby można było odczytać, co zostało przekreślone; wszystko, co zostało przekreślone, należy na końcu dokumentu dokładnie omówić, przyczem w przypadku przekreślenia całego wiersza, wystarcza nadmienić, że cały wiersz, oznaczony kolejnym numerem⁶⁾, został przekreślony.

§ 4. Wyrazy wpisane w miejsce wyrazów wyškrobanych lub wywabionych, wyrazy dopisane lecz nieomówione, uważa się za nienapisane; przekreślenia nieomówione uważa się za niedokona-
ne.⁷⁾

1) Dokumenty notarialne mogą być spisane obiektywnie lub subiektywnie; pierwszy wypadek zachodzi, gdy notariusz zdaje sprawę z oświadczeń stron, drugi, gdy umieszcza oświadczenie tak, jak je składają, a więc w pierwszej osobie.

2) Skróceń nie wolno stosować, choćby nawet były powszechnie używane, a dotyczy to w szczególności nazw instytucyj lub urzędów, jak np. P. K. O. zamiast Poczta Kasa Oszczędności, P. K. P. zamiast Polskie Koleje Państwowe i t. p.; skróceń nie można używać, choćby poprzód w akcie użyto pełnego oznaczenia (por. art. 78 § 2).

3) Poraz drugi i dalszy można w akcie przytoczyć cyframi datę, oznaczenie czasu i t. p.

4) Literami należy wypisać sumę, przypadającą do wypłaty, bez względu na to, czy wypada z poprzód dokonanego rachunku, czy też oznacza się ją zgóry, a potem dopiero podaje, co się na nią składa; sumę

przypadającą do wypłaty, należy wypisać literami, choćby ją już poprzód w ten sposób oznaczono.

⁵⁾ Poprawki i dopiski mogą być w akcie umieszczone, ale oprócz tego na końcu dokumentu należy zaznaczyć, że je uskuteczniliono.

⁶⁾ Kolejność wiersza można oznaczyć numerem w ten sposób, że się go liczy z góry, albo z dołu.

⁷⁾ Z art. 78 § 4 wynika, że tylko wtedy akt nie posiada mocy dokumentu publicznego (art. 88), jeżeli został spisany wbrew przepisom art. 78 § 1 i 2.

Art. 79.

§ 1. Notariusz pobiera opłaty państwowe i komunalne¹⁾ oraz wynagrodzenie dla siebie, stosownie do przepisów szczególnych.²⁾

§ 2. W razie nieuiszczenia notariuszowi należnego mu wynagrodzenia lub wyłożonych przez notariusza za stronę wydatków nie jest on obowiązany sporządzić czynności³⁾, a w razie jej sporządzenia nie jest obowiązany do wydania wypisu, odpisu lub dokumentu⁴⁾ i nie odpowiada za szkody, mogące z tego powodu wyniknąć dla stron.⁵⁾

§ 3. Strony stawające odpowiadają solidarnie wobec notariusza za przypadające mu wynagrodzenie.⁶⁾⁷⁾

¹⁾ Por. art. 66 § 5; por. także art. 27 i 28 ustawy o opłatach stemplowych z dnia 1. lipca 1926 r. (tekst jednolity 41/413/1932 przy uwzględnieniu zmian, wprowadzonych art. 148 prawa o notaryjacie).

²⁾ Por. art. 24 § 1, 5 L. 2.

³⁾ Z art. 79 § 2 wynika, że notariusz ma prawo domagać się uiszczenia lub przynajmniej zabezpiecze-

nia z góry wynagrodzenia oraz złożenia kwoty, potrzebnej na wydatki.

⁴⁾ Por. art. 89 i nast.

⁵⁾ Por. art. 43 §§ 1 i 2.

⁶⁾ Strona, która nie brała udziału w akcie, jak np. wierzyciel, na rzecz którego zeznano skrypt dłużny, nie odpowiada notariuszowi za wynagrodzenie; strona, na rzecz której akt zdziałano, odpowiada jednak za wynagrodzenie, jeżeli czynność zamówiła, chociaż nie brała w niej udziału, a odpowiada solidarnie z tą, która podpisała akt.

⁷⁾ Zapłaty wynagrodzenia notariusz może się domagać tylko w drodze zwyczajnego procesu.

Art. 80.

Notariusz obowiązany jest na każdym sporządzanym dokumencie wymienić wysokość pobranych opłat i wynagrodzenia.^{1) 2)}

¹⁾ Przepis art. 80 jest porządkowym i nie wpływa na ważność aktu (art. 88), ale notariusz odpowiada dyscyplinarnie, jeżeli na dokumencie nie wymieni wysokości pobranych opłat i wynagrodzenia.

²⁾ Według art. XLIV. przep. wpr. kod. handl. „notariusze obowiązani są przysyłać za każdy miesiąc w ciągu następujących dni czternastu do właściwego sądu rejestrowego wykazy zdziałanych lub poświadczonych przez nich aktów, zawierających dane, ulegające wpisowi do rejestru handlowego”.

R o z d z i a ł II.

Akty notarialne.

Art. 81.

Notariusz spisuje akt notarialny, jeżeli strony

powinny^{1) 2)} lub chcą nadać czynności znamię dokumentu publicznego.^{3) 4)}

1) Akt notarialny jest konieczny, jeżeli osoba nieumiejąca lub nie mogąca czytać, ma na piśmie złożyć oświadczenie woli (art. 114 k. zob.); konieczny jest dalej do ważności oświadczenia darczyńcy, jeżeli przysporzenie majątkowe na rzecz obdarowanego nie następuje przez samo zawarcie umowy lub równocześnie z nią (art. 358 § 1 k. zob.), do umowy o dożywocie (art. 600 k. zob.), do powstania spółki komandytowej (art. 145 k. h.), do statutu spółki akcyjnej (art. 2 ust. 1 pr. o sp. akc.), do powstania spółki z ogr. odp. lub przystąpienia do niej (art. 3 L. 1 pr. o spółk. z ogr. odp.), do zbycia lub zastawienia udziału w takiej spółce (art. 17 pr. o sp. z ogr. odp.), do przejścia, ograniczenia lub obciążenia prawa własności (art. 82 §§ 2 i 3); w pewnych przypadkach sporządzenie aktu notarialnego wywołuje pewne skutki prawne (art. 43 § 1, 44, 46 § 1 k. h., art. 527 L. 5 k. p. c.). Akt urzędowy, t. j. akt notarialny (por. art. 244 ros. ust. not.) jest konieczny według art. 202 k. c. Król. P. do zrzeczenia się przez żonę skutków wyroku, odejmującego mężowi zarząd i użytkowanie majątku żony, według art. 207 i 210 k. c. Król. P. do umowy, urządzającej stosunki majątkowe między małżonkami, według art. 298 k. c. Król. P. do uznania dziecka naturalnego, według art. 319 k. c. Król. P. do umowy przysposobienia, według art. 976 k. c. fr. do sporządzenia testamentu mistycznego, według art. 1035 k. c. fr. do odwołania testamentu, dalej jest konieczny według § 551 k. c. austr. do umowy o zrzeczenie się spadku, według § 1278 ust. 2 k. c. austr. do sprzedaży spadku i w przypadkach, wymienionych

w § 1 ust. z dnia 25. lipca 1871 Nr. 76 austr. dz. u. (por. o tem art. 137), według § 311 k. c. niem. do przeniesienia obecnego majątku lub tegoż części albo do obciążenia go użytkowaniem, według § 312 ust. 1 k. c. niem. do umowy między przyszłymi spadkobiercami co do przypadającej jednemu z nich ustawowej części dziedziczenia, albo co do jego części obowiązkowej, według § 1434 k. c. niem. do umowy majątkowo-mażeńskiej, według § 2276 k. c. niem. do umowy dziedziczenia, według § 2348 k. c. niem. do umowy o zrzeczenie się spadku, według § 2371 k. c. niem. do umowy sprzedaży przypadłego dziedzicowi spadku, według art. 1000 t. X. części 1 Zводу praw do wydzielenia dzieciom części majątku, według art. 1006 t. X. cz. 1 Zvodu pr. do wyznaczenia córce posagu, gdy ten choćby w części składa się z majątku nieruchomego, według art. 1337 t. X. część 1 Zw. pr. do działów spadkowych.

2) Por. art. 137.

3) Nie można stronom odmówić spisania aktu notarialnego, chociaż nie jest on konieczny.

4) W formie aktu notarialnego można spisać umowę, dokonać aktu zbiorowego, złożyć oświadczenie jednostronne, nie można jednak tej formy obrać dla papieru obiegowego, jak np. weksłu; w formie aktu notarialnego mogą także złożyć oświadczenie osoby, których sprawa bezpośrednio nie dotyczy, może więc sąd polubowny wydać wyrok, a rozjemca oznaczyć wysokość świadczenia.

Art. 82.

§ 1. Umowy o przejście, ograniczenie lub ob-

ciążenie prawa własności do nieruchomości powinny być pod nieważnością samej umowy sporządzone w formie aktu notarialnego.^{1) 2) 3) 4)}

§ 2. W postępowaniu sądowym formę, przepisaną w § 1, zastępuje ugoda, układ lub orzeczenie sądowe.^{5) 6)}

§ 3. Pełnomocnictwa, na których podstawie mają być zawarte przed notariuszem umowy, wymienione w § 1, wymagają do swej ważności formy aktu notarialnego.^{7) 8) 9)}

1) Przepis art. 82 jest całkiem ogólny, zaczem stosować go należy do każdego rodzaju umowy, jak kupna-sprzedaży, zamiany, darowizny i t. p., dalej do zbycia przedsiębiorstwa handlowego, jeżeli w skład tegoż wchodzi nieruchomość (art. 39 § 3 k. handl.), do wniesienia nieruchomości tytułem wkładu do spółki i t. p.; przepis art. 82 odnosi się także do umowy przedwstępnej, nie wystarcza więc stwierdzenie jej pismem (art. 62 § 2 k. zob.).

2) Przepis art. 82 §§ 1 i 3 należy stosować tak do nieruchomości, odnośnie których prowadzi się księgę gruntową, jak i co do nieobjętych księgą gruntową, dalej do przedmiotów, które faktycznie nie są nieruchomościami, ale prawnie za nieruchomości powinny być uważane, wskutek czego z powodu niejednolitości przepisów, obowiązujących w tym względzie w poszczególnych dzielnicach, akt notarialny będzie w jednej dzielnicy wymagany, w innej zaś nie będzie potrzebny; gdy jednak akt dotyczy przedmiotu, położo-

nego na innym obszarze prawnym, poza tym, w którym się zawiera umowę, należy według art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 2. sierpnia 1926 r. 101/580/1926 o prawie właściwym dla stosunków prywatnych wewnętrznych stosować co do formy prawo miejsca położenia przedmiotu.

³⁾ Przepis art. 82 §§ 1 i 3 stosować należy na obszarze prawa austriackiego także wtedy, gdy kwota wierzytelności, wartość nieruchomości lub prawa, którym ona ma być obciążona, są oznaczone i prócz odsetek oraz należitości ubocznych nie przenoszą kwoty stu złotych, w których to przypadkach według ustawy austriackiej z dnia 5. czerwca 1890 Nr. 109 austr. dz. u. i krajowej ustawy galicyjskiej z dnia 15. sierpnia 1895 Nr. 62 dz. u. kr. uwierzytelnienie podpisu na dokumencie prywatnym może się odbyć przez dwóch mężów wiarogodnych w przymiocie świadków.

⁴⁾ Przepisu art. 82 §§ 1 i 3 nie ma się stosować i dlatego nie potrzeba aktu notarialnego, jeżeli chodzi o umowę co do przedmiotu, który ze względu na połączenie faktyczne z nieruchomością lub też ze względu na to, że stanowi jej przynależność, ma być uważany za nieruchomość, który jednak ma się stać ruchomością na podstawie działanego aktu, bo w tym przypadku akt dotyczy ruchomości, a tak ma się rzecz, gdy chodzi o sprzedaż drzewa na pniu, domu na rozbiorke, części inwentarza nieruchomości i t. p.

⁵⁾ Przepisu art. 82 §§ 1 i 3 nie podobna stosować do przeniesienia, ograniczenia lub obciążenia praw, które obciążają nieruchomość, w szczególności do przeniesienia wierzytelności, hipotecznie zabezpieczonej, dalej do umowy o najem lub dzierżawę nieruchomości, bo co do tego wymagany jest dokument tylko w celach dowodowych i to tylko wtedy, gdy

stosunek ma trwać dłużej, niż jeden rok (art. 371, 404 k. zob.), a przyjęć to należy także wtedy, gdy najem lub dzierżawę ma się wpisać do księgi gruntowej; nie można też powołanego przepisu stosować do wykreślenia obciążeń, jak służebności, hipoteki i t. p.

⁶⁾ Ugoda sądowa zastępuje akt notarialny, chociażby doszło do niej w procesie, wdrożonym na podstawie nieważnej umowy, ugoda sanuje więc brak formy notarialnej. Wątpliwości powstają, czy przy przeniesieniu, ograniczeniu lub obciążeniu nieruchomości wyrok sądu polubownego lub ugoda, przed tym sądem zawarta, może zastąpić akt notarialny. Przyjąć należy, że jest to niemożliwe, bo inaczej strony mogłyby przez sporządzenie zapisu na sąd polubowny, ustanowienie w nim sędzią osoby zaufanej oraz przez wyrok, przez nią w myśl ich żądania wydany, obejść bezwzględnie obowiązujące przepisy art. 82 §§ 1 i 3. Z tego powodu tylko wtedy przeniesienie, ograniczenie lub obciążenie nieruchomości jest możliwe na podstawie zapisu na sąd polubowny, gdy ten będzie sporządzony w formie aktu notarialnego, dalej, gdy w tej formie zapadnie wyrok sądu polubownego lub spisana będzie ugoda sądowa, co jest możliwe, bo notariusz może spisać protokół na treść ugody przed sądem polubownym lub też na treść wyroku (art. 104), a ma to uczynić w formie aktu notarialnego. Nie można przeciw temu podnieść, że według art. 500 § 2 k. p. c. należy oryginał wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej złożyć sądowi państwowemu, notariusz zaś nie może wydać oryginału, lecz ma go u siebie zachować; uwzględnić bowiem należy, że w sądzie państwowym można złożyć wypis, który według art. 89 starczy za oryginał. Wobec tego wyrok sądu polubownego, nie wydany w formie aktu notarialne-

go, na skutek zaskarżenia, ulega uchyleniu po myśli art. 503 § 1 L. 4 k. p. c., a jeżeli zapisu nie sporządzono w formie aktu notarialnego, według art. 503 § 1 L. 1 k. p. c., jeżeliby jednak minął termin miesięczny do zaskarżenia ustanowiony (art. 504 k. p. c.), nie można uzyskać klauzuli wykonalności po myśli art. 502 k. p. c., a bezwarunkowo należy to zaznaczyć odnośnie ugody, przed sądem polubownym zawartej. Stanowisko powyższe zająć należy także wtedy, gdy postępowanie polubowne dotyczy umowy, spisanej w formie aktu notarialnego, bo wyrok polubowny może zmienić poprzednią umowę, a także do tego potrzebny jest akt notarialny.

7) Por. art. 129 § 1, 136 § 1, 147 §§ 1 i 2.

8) Według art. 82 § 3 nie wystarcza pełnomocnictwo, zawierające podpis uwierzytelniony.

9) Przepisy art. 82 §§ 1 i 3 sprawiają trudności, gdy chodzi o stosunek międzynarodowo-prywatny, bo według art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 2. sierpnia 1926 r. 101/581/1926 o prawie właściwym dla stosunków prywatnych międzynarodowych w aktach prawnych co do nieruchomości, położonej w Polsce, należy stosować co do formy wyłącznie prawo obowiązujące w Polsce, z czegooby wynikało, że aktu zagranicznego nie można uznać ze względu na to, że notariusz zagraniczny w Polsce nie może być uważany za notariusza a tem samem sporządzony przez niego akt nie na mocy dokumentu publicznego; ta konsekwencja prowadzi do tego, że pełnomocnictwo, udzielone zagranicą, nie miałoby mocy prawnej, co w razie gdy strona przebywa w kraju odległym, pociągałoby za sobą niemożność zdziałania jakiejkolwiek czynności odnośnie nieruchomości, chyba że istnieje

układ, który zagraniczny akt notarialny stawia na równi z krajowym.

¹⁰⁾ Czynność, dokonana w Polsce, odnośnie zagranicą położonej nieruchomości, jest ważna, jeżeli zachowano formę prawa właściwego dla oceny strony materialnej stosunku prawnego, a więc prawa położenia nieruchomości (art. 5 i 6 ust. 1 ustawy o pr. pryw. międzyn.), jeżeli więc państwo, w obrębie którego nieruchomość jest położona, nie wymaga formy notarialnej, akt, w innej formie zdziałany, jest ważny; odnosi się to w szczególności do nieruchomości, które znajdują się w Austrii, Czechosłowacji i t. d., bo według ich ustawodawstwa akt notarialny nie jest wymagany.

Art. 83.

§ 1. Akty powinny być zredagowane w sposób jasny i przejrzysty.^{1) 2)}

§ 2. Notariusz powinien udzielać stronom wszelkich potrzebnych objaśnień, dotyczących strony prawnej aktu, na każde ich żądanie, a nawet z własnej inicjatywy, jeżeli uważać to będzie za potrzebne.^{3) 4) 5) 6)}

¹⁾ Notariusz odpowiada w razie, gdyby w akcie użył niejasnych wyrazów (art. 43).

²⁾ Przepisy art. 83 §§ 1 i 2 dotyczą każdego aktu, a nie tylko notarialnego, i każdej czynności notarialnej, jakkolwiek mowa w nich tylko o aktach notarialnych, bo nie podobna przyjąć, aby przy innych czynnościach, nie będących takimi aktami, notariusz mógł postąpić inaczej, aniżeli to przepisuje art. 83.

3) Notariusz obowiązany jest pouczyć strony, jaką doniosłość ma akt, w szczególności akt, zawierający poddanie się egzekucji lub pełnomocnictwo ogólne, które może udzielającego narazić na szkodę, ma obowiązek pouczyć strony o tem, że i jakie opłaty od aktu przypadają, że akt jest skuteczny dopiero po zaistnieniu pewnych warunków, jak np. zezwolenia władzy i t. d.

4) Jeżeli ustawa nakłada na notariusza obowiązek pouczenia, powinien on bezwarunkowo strony pouczyć, chociażby niemi były osoby, niewątpliwie obeznane z przepisami prawa.

5) Od pouczenia odróżnić należy udzielenie rady co do tego, czy strona ma zawrzeć umowę lub zgodzić się na pewne warunki; zaznaczyć należy, że notariusz nie powinien wpływać na stronę, aby pewną umowę zawarła lub zgodziła się na niekorzystne dla niej postanowienie, może jednak stronę odradzić przyjmowania zbyt uciążliwych zobowiązań, może też odradzić działania aktu z krzywdą dla pewnych osób, chociaż akt jest dopuszczalny, jak np. pominięcia w rozporządzeniu ostatniej woli dzieci lub małżonka albo też obdarowania ich nieznacznym udziałem w majątku.

6) Notariuszowi nie wolno zapewniać strony że zachodzi pewność pod względem faktycznym a nawet prawnym, bo nie jego rzeczą jest orzekać, jaki istnieje stan prawny; tem bardziej nie wolno notariuszowi przyjmować poręki za to, że czynność nie wywrze skutków niekorzystnych, a bezwarunkowo nie wolno mu ręczyć za osobę, która bierze udział w czynności, bo to pozostawałoby w sprzeczności z przepisem art. 65 § 1 lit. b.

Art. 84.

§ 1. Akt notarialny zawiera:

1) dzień, miesiąc i rok sporządzenia aktu, a w razie potrzeby lub na żądanie strony — godzinę i minutę rozpoczęcia i podpisania aktu¹⁾);

2) miejsce sporządzenia aktu²⁾);

3) imię, nazwisko i miejsce urzędowania notariusza, jeżeli zaś akt sporządził zastępca, — nadto imię i nazwisko zastępcy;

4) imię, nazwisko i miejsce zamieszkania stron stawających oraz osób przywołanych do aktu³⁾);

5) oświadczenia stron z powołaniem się w razie potrzeby na dołączone do aktu dokumenty⁴⁾);

6) stwierdzenie na żądanie stron faktów, które zaszyły przy spisywaniu aktu⁵⁾);

7) stwierdzenie, że akt został odczytany, przyjęty i podpisany⁶⁾);

8) podpisy stron stawających oraz osób przywołanych do aktu⁷⁾);

9) podpis notariusza.⁸⁾

§ 2. Załączniki do aktu notarialnego powinny być zawsze podcyfrowane przez osoby podpisujące akt oraz przez notariusza.

¹⁾ Jeżeliby akt zaczęto czytać jednego dnia, a ukończono czytanie dnia następnego, a więc po północy, i wtedy podpisy umieszczono, należy to zaznaczyć.

2) Por. art. 19 §§ 1 i 2.

3) Por. art. 69 § 2, 70, 72 §§ 2 i 5, 73, 75 § 2.

4) Dołączonym do aktu dokumentem jest w szczególności pełnomocnictwo.

5) Stwierdzenie zajęć przy spisywaniu aktów następuje na żądanie wszystkich stron, biorących udział w akcie, a nie na żądanie tylko niektórych; takie stwierdzenie powinno w szczególności nastąpić, jeżeli czynność przerwano i dopiero później dalej ją kontynuowano.

6) Por. art. 72 § 1 zdanie 2 i art. 74.

7) Podpis strony musi być umieszczony imieniem i nazwiskiem, zaś podpis osoby prawnej lub spółki powinien być umieszczony przez osoby, które są uprawnione do działania.

8) Podpis notariusza musi być własnoręczny, nie jest więc dopuszczalne umieszczenie pieczęci, choćby ona zawierała facsimile podpisu notariusza.

Art. 85.

Jeżeli w akcie bierze udział osoba niepiśmiena lub nie mogąca się podpisać, notariusz stwierdza, że osoba ta aktu nie podpisała i podaje, z jakich powodów.¹⁾

1) Por. art. 70, 75 §§ 1 i 2.

Art. 86.

Akty pisze się na oddzielnych arkuszach. Dwa lub więcej arkuszy powinny być zeszyte, ponumerowane i oparafowane.¹⁾²⁾

1) Wpisywanie aktów notarialnych do osobnej na ten cel przeznaczonej księgi nie jest dopuszczalne,

akty mają być jednak najpóźniej po upływie roku opravione w zeszyt (art. 111 § 2).

2) Strony nie umieszczają podpisów na poszczególnych arkuszach.

Art. 87.

§ 1. Akt przed podpisaniem będzie odczytany przez notariusza lub w jego obecności.^{1) 2)} Przy czytaniu aktu notariusz powinien się przekonać że stawający dokładnie rozumieją treść i znaczenie aktu.^{3) 4)}

§ 2. Na żądanie odczytane będą również dołączone do aktu załączniki.^{5) 6)}

1) W obecności notariusza może akt odczytać inna osoba, ale nie jedna ze stron lub jej doradca prawny; odczytujący nie musi być pracownikiem notariusza.

2) Odczytania aktu nie można zastąpić przez pozostawienie stronom aktu do wglądu.

3) Notariusz ma obowiązek wytłumaczyć stronom treść i znaczenie poszczególnych postanowień aktu.

4) Odnośnie aktu notarialnego obowiązuje unitas actus, wszystkie interesowane osoby powinny więc być przez cały czas obecne, a nie można spisać jednego aktu częściowo w obecności jednej, częściowo zaś w obecności strony drugiej. Inną jest kwestja, czy dwa odrębne akty, z każdą ze stron zosobna spisane, czynią zadość wymogowi ustawy, aby czynności dokonano w formie aktu notarialnego; przyjąć to należy, o ile tylko zachowano termin, przepisany dla przyjęcia oferty, z wyjątkiem przypadków, gdzie ustawa wymaga równoczesnej obecności obydwu stron, jak §§

1434 i 2276 k. c. niem. dla umowy majątkowo-mażeńskiej i dla umowy zrzeczenia się spadku.

5) Odczytanie załączników ma się odbyć na żądanie choćby jednej strony; przeglądnięcie ich jest konieczne, jeżeli są doniosłe dla aktu, jak np. plan sytuacyjny albo mapka, odnosząca się do przedmiotu aktu.

6) Tak odnośnie aktów notarialnych, jak i innych dokumentów, należy zaznaczyć, że notariusz może wprzód sporządzić projekt i odczytać go stronom i według ich życzenia zmienić, a dopiero potem spisać dokument, który strony mają podpisać; spisanie dokumentu w obecności stron nie jest więc potrzebne, a dopuszczalne jest także przyjęcie od stron projektu aktu notarialnego, który jednak notariusz musi dokładnie przejrzeć i zbadać, czy nie sprzeciwia się prawu, porządkowi publicznemu lub dobremu obyczajom, jeżeli zaś to nie zachodzi, powinien akt ułożyć ściśle według przedłożonego przez strony projektu.

Art. 88.

Akt, sporządzony z naruszeniem przepisów art. 65, 70, 71, 72, 75, 78 i 84, nie ma mocy dokumentu publicznego.¹⁾²⁾³⁾⁴⁾

1) Akt notarialny nie ma mocy dokumentu publicznego, jeżeli nie zawiera przepisanej art. 84 §§ 1 i 2 treści, jeżeli sporządził go notariusz, któremu nie wolno dokonać czynności (art. 65), jeżeli nie przybrał świadków, których przybranie jest konieczne (art. 70), albo przybrał świadków niezdolnych (art. 71), jeżeli przy sporządzeniu aktu z głuchym lub głucho-

niemym nie zachował przepisanych formalności (art. 72), albo, gdy tego nie uczynił w razie, gdy biorąca udział w akcie osoba nie umie lub nie może pisać (art. 75), oraz gdy akt spisany jest nieczytelnie, ze skróceniem, zawiera cyfry a nie litery lub też mieści w sobie poprawki lub dodatki, ale nie zaznacza, w jaki sposób do nich doszło (art. 78).

2) Naruszenie przepisów, wymienionych w art. 88, powoduje nietylko to, że akt nie ma mocy dokumentu publicznego, lecz ponadto nieważność samego aktu prawnego, jeżeli według ustawy do tegoż ważności wymagana jest forma aktu notarialnego.

3) Dokument publiczny stanowi dowód tego, co uczestniczące w czynności osoby oświadczyły lub zostało urzędownie zaświadczone (art. 262 k. p. c.); dowód przeciwny co do tych oświadczeń nie jest wyłączony, jednak pomiędzy uczestnikami czynności, stwierdzonej dokumentem, dowód ze świadków nie będzie dopuszczony przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu (art. 265 k. p. c.); dopuszczalny jest dowód na symulację aktu, podstęp, przymus, wprowadzenie w błąd i t. d.

4) Akt notarialny jest tytułem egzekucyjnym tylko wtedy, gdy dłużnik obowiązuje się do zapłaty sumy pieniężnej lub uiszczenia innych rzeczy zamiennych, ilościowo w akcie oznaczonych, albo też obejmuje obowiązek wydania lub zwrotu rzeczy indywidualnie oznaczonych, jeżeli termin zapłaty, uiszczenia, wydania lub zwrotu jest w akcie wskazany a zarazem dłużnik w akcie podda się egzekucji (art. 527 L. 5 k. p. c.).

R o z d z i a ł III.

Wypisy i odpisy.

Art. 89.

Wypis aktu starczy za oryginał.¹⁾

¹⁾ Wypisu nie wydaje się z każdego aktu, lecz tylko z aktu notarialnego; wynika to z łączności przepisów art. 89 i nast. z poprzednimi przepisami, w których mowa o aktach notarialnych, a nie z przepisami, które odnoszą się do innych czynności notariusza.

Art. 90.

§ 1. Notariusz wydaje wypis aktu stronom stawającym albo tym, dla których zastrzeżono prawo otrzymania wypisu¹⁾, lub ich następcom prawnym²⁾³⁾, każdej osobie tylko po jednym wypisie, chyba że w akcie postanowiono inaczej.⁴⁾

§ 2. Pozatem wypis może być wydany za zgodą stron⁵⁾⁶⁾⁷⁾ lub na podstawie postanowienia sądu okręgowego, w którego okręgu notariusz urzęduje⁸⁾⁹⁾, po wysłuchaniu stron, biorących udział w akcie, jeżeli stawią się na wezwanie.¹⁰⁾¹¹⁾¹²⁾

¹⁾ Zastrzeżenie prawa otrzymania wypisu może nastąpić w samym akcie, albo też później zgodnie przez obie strony (arg. art. 90 § 2); samo zdziałanie aktu na rzecz pewnej osoby, jak na rzecz wierzyciela, nie uzasadnia jeszcze prawa do wypisu, możliwem jest bowiem, że akt zeznaje się przed dopełnieniem umowy, jak np. skrypt dłużny przed zaliczeniem sumy pożyczkowej.

2) Następcą prawnym jest nie tylko ten, kto na podstawie rozporządzenia ostatniej woli wchodzi w prawa lub w obowiązki, lecz także ten, kto na podstawie aktu między żyjącymi obejmuje prawa lub obowiązki, jak nabywca wierzytelności (art. 168 i nast. k. zob.), dalej ten, kto z mocy umowy lub ustawy wstępuje w prawa wierzyciela (art. 178 i 179 k. zob.), dalej kto obejmuje dług (art. 182 i nast. k. zob.), wreszcie nabywca majątku lub przedsiębiorstwa (art. 188 k. zob., art. 43 i nast. k. h.); nie jest następcą ustawowy zastępca, ale ten stoi na równi ze stroną i tak, jak ona, ma prawo do wypisów.

3) Według art. 533 k. p. c. wierzyciel może od notariusza żądać dokumentu, jeżeli jest on potrzebny do uzyskania klauzuli wykonalności; z przepisu tego wynika, że wierzyciel, który zajął wierzytelność dłużnika, opartą na akcie, spisany przez notariusza, a chce wykonać prawa dłużnika (art. 637 § 1 k. p. c.), może żądać wypisu i nie potrzebuje zajmować osobno praw do wypisu, które to prawo zresztą samo dla siebie nie podlega zajęciu.

4) Słowo „poza” odnosi się tak do wydania wypisu osobie trzeciej, jak i do wydania dalszym wypisów stronom.

5) Zgoda stron nie musi być równocześnie objawiona, notariusz nie ma jednak obowiązku zwracać się do strony drugiej, jeżeli jedna strona żąda wydania dalszego wypisu, albo tylko jedna strona udzieliła zezwolenia na wydanie wypisu osobie trzeciej.

6) Notariusz, jeżeli strony zgody pisemnie nie oświadczą, powinien spisać protokół na ich ustne oświadczenie zgody (art. 104); zgoda pisemna może być w dowolnej formie objawiona, a więc także zwykłym listem.

7) W braku zgody stron nie może notariusz wydać ponownego wypisu, chociażby nawet strona zwróciła mu poprzedni uszkodzony wypis.

8) Sąd okręgowy zezwoli na wydanie dalszego wypisu stronie, jeżeli zachodzą ku temu ważne powody, jak np. zniszczenie lub zagubienie poprzedniego wypisu, potrzeba prowadzenia egzekucji w kilku okręgach sądowych i t. p.

9) Na wydanie wypisu aktu osobie trzeciej zezwoli sąd okręgowy, jeżeli ta osoba uprawdopodobni swój interes w tem, aby wypis posiadała; dowód nie jest konieczny, bo to przewlekłoby sprawę.

10) Strona może sądowi złożyć pisemne oświadczenie.

11) O postanowieniu swoim powinien sąd zawiadomić strony; nie podobna przyjąć, aby stronie przysługiwał środek odwoławczy w razie, gdy sąd zezwoli na wydanie wypisu, przyjmując zaś należy, że na odmowę może się strona interesowana żalić i że powołanym do orzekania nie jest sąd apelacyjny, lecz Sąd Najwyższy (arg. art. 66 § 4).

12) O wydaniu wypisu należy uczynić wzmiankę w repertorium (art. 93).

Art. 91.

W nagłówku notariusz zaznacza, że dokument wydawany jest wypisem. Wypis powinien być dosłownem powtórzeniem oryginału, jednakże poprawek i przekreśleń¹⁾, znajdujących się w oryginale, w wypisie zamieszczać nie należy.²⁾³⁾ W końcu wypisu zaznacza się, komu i kiedy wypis wydano. Wypis będzie przez notariusza podpisany i zaopa-

trzony pieczęcią. Wypis, mający więcej niż jeden arkusz, będzie ponumerowany, zeszyty, oparafowany i spojony pieczęcią.^{4) 5) 6) 7)}

1) Por. art. 78 § 3.

2) W wypisie należy wszelkie poprawki tak umieścić, jak gdyby w oryginale od samego początku były umieszczone, nie można więc umieścić słowa, które skreślono lub dopisano, i zaznaczyć, że to nastąpiło.

3) Wobec przepisu art. 89 przyjąć należy, że także w wypisie nie są dopuszczalne skrócenia i wywabiania, dopiski lub przekreślenia.

4) W końcu wypisu powinien notariusz zaznaczyć, że jest zgodny z oryginałem.

5) Przyjąć należy, że wypis, który nie odpowiada przepisowi art. 91, nie ma mocy dokumentu publicznego (art. 89 i 88).

6) Ustawa nie zna częściowego wypisu, chociażby wydanie takiego było możliwe w razie, gdy kilka stosunków prawnych objęto jednym aktem.

7) Por. art. 86.

Art. 92.

§ 1. Odpisy wierzytelne mogą być wydawane w dowolnej ilości egzemplarzy na tych samych zasadach, na jakich wydaje się wypisy.¹⁾

§ 2. Przepisy art. 91 stosuje się odpowiednio do odpisów.²⁾

1) Odpis wierzytelny nie ma mocy oryginału, to też na jego podstawie nie można uzyskać wdrożenia postępowania nakazowego (art. 458 k. p. c.) i nie można prowadzić egzekucji (art. 527 L. 5 k. p. c.).

²⁾ Stronom i ich zastępcom prawnym można wydać dowolną ilość wierzytelnych odpisów, osoby trzecie mogą je uzyskać tylko za zgodą stron lub za zezwoleniem sądu okręgowego (art. 90 § 2).

Art. 93.

O wydaniu wypisów i odpisów notariusz odnotowuje pod numerem repertorium, pod którym czynność została zapisana.^{1) 2)}

¹⁾ Jeżeli wypis lub odpis wydano na polecenie sądu (art. 90 § 2), należy także tę okoliczność odnotować.

²⁾ W razie, gdyby notariusz odmówił wydania wypisu lub odpisu, czy to stronie, czy też jej zastępcy prawnemu, czy też innej osobie, służy zażalenie do sądu okręgowego, przyczem należy stosować przepis art. 66.

R o z d z i a ł I V .

P o ś w i a d c z e n i a .

Art. 94.

Notariusz poświadcza:

- 1) własnoręczność podpisu¹⁾;
- 2) zgodność odpisu²⁾;
- 3) czas okazania dokumentu³⁾;
- 4) pozostawanie osoby przy życiu⁴⁾;
- 5) stawiennictwo lub niestawiennictwo osoby.^{5) 6)}

¹⁾ Por. art. 96.

2) Por. art. 97.

3) Por. art. 98.

4) Por. art. 99.

5) Por. art. 100.

6) Notariusz nie jest uprawniony do poświadczenia innych okoliczności poza temi, o których mowa w art. 94 lub 104, nie może więc potwierdzić, że pewien fakt jest widoczny z księgi publicznej lub też, że jakiś przedmiot ma pewien kształt, zapach, kolor lub inną właściwość.

Art. 95.

§ 1. Każde poświadczenie¹⁾ zawierać będzie oznaczenie miejsca, dnia²⁾, a na żądanie strony również godziny dopełnienia czynności³⁾4), podpis i pieczęć notariusza.⁵⁾

§ 2. Jeżeli poświadczony dokument zawiera więcej niż jeden arkusz, będzie ponumerowany, zeszyty, oparafowany i spojony pieczęcią.

1) Art. 95 §§ 1 i 2 zawierają ogólny przepis, zaczem odnoszą się do każdego poświadczenia, o którym mowa w art. 96 i nast.

2) Dzień należy oznaczyć według art. 78 § 2.

3) Bez żądania strony nie oznacza się godziny dopełnienia czynności, choćby ona była doniosłą, notariusz ma jednak z własnej inicjatywy udzielić stronie objaśnienia o doniosłości zaznaczenia godziny i minuty, bo przepis art. 83 § 2 zawiera ogólną zasadę, chociaż według swego brzmienia odnosi się tylko do aktów notarialnych; godzinę i minutę oznacza się bez żądania, gdy chodzi o poświadczenie pozostawania osoby przy życiu (art. 99).

⁴⁾ Na żądanie należy oznaczyć także minutę dopełnienia czynności (arg. art. 84 § 1 Ł. 1, 98 § 1, 99).

⁵⁾ Czynności, wymienionych w art. 95 § 2, ma dokonać notariusz sam i nie może się przytem posługiwać pracownikiem, jak w przypadku art. 102, co w szczególności zaznaczyć należy przy poświadczeniu zgodności odpisu z oryginałem, jego obowiązkiem jest więc osobiste uczestnictwo przy sprawdzeniu.

Art. 96.

§ 1. Notariusz poświadcza podpis, jeżeli treść dokumentu nie sprzeciwia się prawu, porządkowi publicznemu lub dobrem obyczajom.^{1) 2) 3) 4)}

§ 2. Notariusz poświadcza, że podpis lub tuszowy odcisk palca osoby niepiśmiennej albo nie mogącej pisać⁵⁾ został położony w jego obecności bądź uznany za własny.^{6) 7) 8) 9)}

¹⁾ Por. art. 64.

²⁾ Z art. 96 § 1 wynika, że obowiązkiem notariusza jest nie tylko wglądać w treść dokumentu, lecz dokładnie ją zbadać.

³⁾ Z art. 96 § 1 wypływa, że uwierzytelnić można podpis na dokumencie tylko wtedy, gdy akt spisany jest w języku polskim albo w języku znanym notariuszowi.

⁴⁾ Notariusz ma odmówić poświadczenia podpisu także wtedy, gdy dokument, na którym podpis ma być umieszczony, nie odpowiada prawem przepisanej formie, nie ma więc poświadczyć podpisu dokumentu prywatnego, jeżeli ustawa dla czynności prawnej wymaga formy notarialnej pod nieważnością.

⁵⁾ Por. art. 75 § 1.

6) Notarjusz ma tylko stwierdzić uznanie podpisu lub znaku, który na dokumencie już poprzednio umieszczono, ale nie może żądać, aby podpis lub znak ponownie położono, a tylko wtedy może i ma obowiązek tego żądać, gdy strona oświadcza, że podpis lub znak od niej nie pochodzi, ale mimo to uznaje je za własne, bo takie uznanie nie może zastąpić własnoręcznego podpisu lub odcisku palca i dlatego podpis własnoręczny jest konieczny.

7) Notarjusz może poświadczyć uznanie podpisu tylko wtedy, gdy strona podpisowi wobec niego się przyjrzała, nie można więc poświadczyć uznania, złożonego przez stronę na ulicy, w publicznym lokalu i t. p., bez równoczesnego okazania dokumentu, albo też w drodze telefonicznej, pisemnej lub telegraficznej, choćby nawet strona żądała stwierdzenia uznania na dokumencie, jaki notarjuszowi poprzednio oddała, lub też później odda i który bliżej określa.

8) Notarjusz ma poświadczyć tylko podpis strony, ale nie ma poświadczyć, czy jest ona uprawnioną do działania, a więc, że jest ustawowym zastępcą osoby innej lub jej pełnomocnikiem, albo że jest uprawnioną do zastępstwa osoby prawnej; tego notarjusz nie może poświadczyć, chociażby mu okazano dokument, stwierdzający uprawnienie, albo gdyby o tej okoliczności przekonał się przez wgląd do aktów sądowych lub do rejestru handlowego.

9) W pewnych przypadkach wymaga ustawa pisma z datą urzędownie ustaloną, jak np. art. 399 § 2 k. zob. dla bezwzględного utrzymania w mocy stosunku najmu wobec nabywcy rzeczy najętej, art. 39 § 1 k. h. dla stwierdzenia zbycia lub wydzierżawienia przedsiębiorstwa albo ustanowienia na nim prawa użytkowania, art. 167 § 2 k. h. dla ustanowienia za-

stawu handlowego, art. 202 k. h. dla zastrzeżenia prawa własności przy kupnie handlowem; o ile w takich przypadkach nie spisuje się aktu notarialnego, notariusz nie stwierdza daty, lecz stwierdza podpis, na dokumencie umieszczony, a przytem także datę umieszczenia lub uznania podpisu (art. 95 § 1) i wskutek tego należy także datę uważać jako urzędownie ustaloną.

Art. 97.

§ 1. Notariusz poświadcza zgodność odpisu¹⁾ lub wyciągu²⁾ z okazanym mu dokumentem.³⁾⁴⁾

§ 2. Jeżeli okazany dokument zawiera cechy szczególne (dopiski, poprawki i t. p.), notariusz stwierdza to w poświadczeniu.⁵⁾

1) Odpis może sporządzić strona i przedłożyć notariuszowi do poświadczenia zgodności z oryginałem.

2) Wyciąg może być sporządzony z dokumentu lub z ksiąg handlowych, przemysłowych, gospodarczych i t. p.

3) Możliwe jest także poświadczenie odpisu, sporządzonego na podstawie odpisu, poświadczonego przez notariusza; w tym przypadku należy to zaznaczyć w poświadczeniu.

4) W poświadczeniu odpisu należy zaznaczyć, że jest on zgodny z okazanym dokumentem, ale nie jest rzeczą notariusza stwierdzić, czy okazany dokument jest oryginałem, czy też odpisem i czy jest autentyczny.

5) Cechy szczególne należy dokładnie określić, w szczególności, czy dokument jest zniszczony.

Art. 98.

§ 1. Notarjusz poświadcza na dokumencie¹⁾ dzień, a na żądanie strony także godzinę i minutę okazania mu dokumentu.²⁾

§ 2. W poświadczeniu notarjusz wymienia imię, nazwisko i miejsce zamieszkania osoby, która dokument okazała.³⁾⁴⁾

¹⁾ Notarjusz ma poświadczyć okazanie mu jakiegokolwiek dokumentu i nie może badać, czy dokument jest pod względem prawnym doniosły.

²⁾ Jeżeli dokument wykazuje cechy szczególne (art. 97 § 2), należy to w poświadczeniu zaznaczyć, chociażby poświadczenie umieszczono na dokumencie, nie można bowiem dopuścić do tego, aby twierdzono, że dopiski lub poprawki i t. p. uskutecznilo dopiero po okazaniu notarjuszowi dokumentu.

³⁾ Wymienienie imienia, nazwiska i miejsca zamieszkania osoby, która dokument okazała, jest konieczne.

⁴⁾ Jeżeli osoba, która dokument okazała, nie jest osobiście znana notarjuszowi, należy postąpić po myśli art. 69 § 2.

Art. 99.

W poświadczeniu pozostawania przy życiu notarjusz wymienia imię, nazwisko i miejsce zamieszkania osoby stawającej, dzień, godzinę i minutę stawiennictwa.¹⁾²⁾

¹⁾ Dzień, godzinę i minutę stawiennictwa osoby należy wymienić nawet bez jej żądania (art. 95 § 1).

²⁾ Nie jest konieczne, aby osoba, jawiąca się u

notariusza, była mu osobiście znana; jeżeli nie jest mu znana, należy postąpić podług art. 69 § 2, tożsamość osoby mają więc stwierdzić dwie znane notariuszowi osoby.

Art. 100.

§ 1. Notariusz poświadcza stawiennictwo stron i złożone przez nie oświadczenia.¹⁾

§ 2. Na żądanie strony stawiającej notariusz poświadcza niestawiennictwo strony drugiej.²⁾

§ 3. Czynności, określone w § 1 i 2, notariusz stwierdza protokołem.^{3) 4)}

¹⁾ Oświadczenia, o których mowa w art. 100 § 1 można złożyć wobec notariusza jedynie wtedy, gdy mogą one wywołać skutki prawne (arg. art. 101 § 1), zaczem nie jest dopuszczalne poświadczenie jawienia się stron w innym celu; w takim więc przypadku notariusz powinien odmówić czynności.

²⁾ Przepis art. 100 § 2 uwzględnia przypadek, gdy obydwie strony miały się zjawić u notariusza, a jedna z nich w oznaczonym czasie nie przybyła, w tym więc przypadku notariusz poświadcza jawienie się strony i niestawiennictwo drugiej.

³⁾ Z art. 100 § 3 wynika, że w innych przypadkach, poza wymienionymi w art. 100 §§ 1 i 2, dalej w art. 103 i nast. spisanie protokołu jest zbędne i wystarcza wpisanie czynności do repertorium (art. 117 § 2 lit. d) oraz stwierdzenie na dokumencie lub na wydanem poświadczeniu.

⁴⁾ Przyjąć należy, że odpisy protokołu, o których mowa w art. 100 § 3, notariusz może wydać stronom w dowolnej ilości (art. 92 § 1), zaś trzecim

osobom tylko za zgodą stron lub za zezwoleniem sądu okręgowego (art. 90 § 2).

R o z d z i a ł V.

Doręczanie oświadczeń.

Art. 101.

§ 1. Na żądanie strony notariusz doręcza na piśmie jej oświadczenia, mogące mieć skutki prawne¹⁾, wskazanej przez nią stronie przeciwnej.

§ 2. Żądający doręczenia wnosi ustnie do protokołu, wręcza lub przesyła notariuszowi podpisaną przez siebie treść oświadczenia.²⁾

§ 3. Doręczenie oświadczenia³⁾ następuje w miejscu wskazanem, przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego, dotyczących doręczania pism procesowych.⁴⁾

§ 4. O dopełnionej czynności notariusz spisuje protokół.⁵⁾ W razie jeżeli strona przeciwna poda ustnie do protokołu, lub wręczy pisemną odpowiedź i oświadczy, że protokół podpisze, notariusz zamieszcza odpowiedź w protokóle.⁶⁾

§ 5. Notariusz wydaje poświadczenie doręczenia, w którym zamieszcza odpowiedź, jeżeli była udzielona w sposób powyższy.⁷⁾

§ 6. Na wyraźne żądanie osoby, żądającej doręczenia, notariusz może również dokonać doręczenia listem poleconym.⁸⁾ W tym przypadku proto-

kół obejmuje treść uczynionego doręczenia i wzmiankę o przesłaniu go listem poleconym.^{9) 10) 11)}

1) Przepis art. 101 § 1 dotyczy tylko oświadczeń natury prawnej, nie może więc notariusz poświadczyć złożenia oświadczenia, które żadnych nie może wywołać skutków prawnych; oświadczenia mogą więc dotyczyć uchylecia się od skutków prawnych oświadczenia woli, złożonego pod wpływem błędu, podstęp, groźby lub wyzysku (art. 43 § 1 k. zob.), zawiadomienia o wadzie rzeczy (art. 324 § 1 k. zob.), wypowiedzenia najmu (art. 389 §§ 1 i 2 k. zob.), wypowiedzenia dzierżawy (art. 413 k. zob.), wypowiedzenia pożyczki (art. 439 k. zob.), wypowiedzenia stosunku pracy (art. 469 § 1 k. zob.) i t. p., nie można zaś oświadczyć, że się stronę drugą przeprasza za zniewagę, a bezwarunkowo nie można jej tą drogą obrażać, wzywać przed sąd honorowy i t. p.

2) Okoliczność, że spisane oświadczenie wręczono notariuszowi, należy stwierdzić protokołem.

3) Doręczenie może notariusz skutecznie albo sam, albo przez swoich pracowników (art. 102).

4) Por. art. 148—155 k. p. c.

5) Protokół spisuje osoba, która dokonuje czynności (art. 102).

6) Tylko wtedy należy przystąpić do spisania ustnej odpowiedzi lub do przyjęcia pisemnej, jeżeli strona przeciwna oświadczy, że protokół podpisze, a więc potwierdzi zarówno odbiór oświadczenia, jak i złożoną odpowiedź.

7) Poświadczenie doręczenia wydaje się temu, kto złożył oświadczenie (art. 101 §§ 1 i 2), nietylko wtedy, gdy była udzielona odpowiedź, lecz i w przy-

padku, gdy jej nie udzielono; jeżeli jej jednak udzielono, notariusz ma w poświadczeniu doręczenia podać także treść odpowiedzi.

⁸⁾ Doręczenie listem poleconym jest niedopuszczalne, jeżeli tego wyraźnie nie żądała osoba, która złożyła oświadczenie; doręczenie listem zwykłym jest bezwzględnie niedopuszczalne.

⁹⁾ Przy spisaniu tak protokołu, zawierającego oświadczenie, jak i zawierającego dopełnienie czynności, należy stosować przepis art. 69 i nast.

¹⁰⁾ Przyjąć wypada, że odpisy protokołu notariusz wydać może stronom w dowolnej ilości (art. 92 § 1), zaś trzecim osobom tylko za zgodą stron lub za zezwoleniem sądu okręgowego (art. 90 § 2).

¹¹⁾ Zawiadomienie przez notariusza nie jest konieczne, strona może więc obrać także inną formę, jak zawiadomienie listem poleconym, ale zawiadomienie przez notariusza albo przez komornika powinno się odbyć przez wierzyciela, jeżeli ten w celu zachowania terminu pięcioletniego, ustanowionego do zaskarżenia czynności, dokonanej przez dłużnika z jego szkodą, o tem chce zawiadomić osobę, przeciwko której zamierza roszczeń dochodzić (art. 293 § 2 k. zob.). Formę zawiadomienia za pośrednictwem notariusza może strona obrać tam, gdzie ustawa przepisuje formę listu poleconego, jak według art. 169, 181, 205 k. handl., bo zawiadomienie notarialne daje większe gwarancje, niż zapomocą listu poleconego.

Art. 102.

Przy dokonywaniu doręczenia notariusz może posługiwać się swoimi pracownikami¹⁾, których do

tego upoważni prezes sądu okręgowego na przedstawienie notariusza.²⁾

¹⁾ Pracownikiem, o którym mowa w art. 102, może być aplikant lub asesor, a nie inna osoba, o której mowa w art. 71 § 2 lit. b., bo przy doręczeniu może zająć potrzeba spisania protokołu (art. 101 § 4).

²⁾ Prezes sądu okręgowego nie ma uprzednio żądać opinii rady notarialnej, może jednak o nią do niej się zwrócić.

R o z d z i a ł VI.

Protokóły.

Art. 103.

§ 1. Notariusz spisuje protokóły walnych zgromadzeń spółek akcyjnych¹⁾, spółników innych spółek²⁾, członków spółdzielni i innych stowarzyszeń.³⁾

§ 2. Przy sporządzaniu protokołu notariusz nie jest obowiązany sprawdzać tożsamości uczestników tych zgromadzeń.⁴⁾

§ 3. Jeżeli statut lub przepis szczególny nie stanowią inaczej, protokół podpisują przewodniczący zgromadzenia i notariusz.

¹⁾ Por. art. 73 Rozp. Pr. Rzp. z dnia 22. marca 1928 r. 39/383/1928 o spółkach akcyjnych.

²⁾ Por. art. 70 ust. 1 zdanie 2 Rozp. Pr. Rzp. z dnia 27. października 1933 r. 82/602/1933 o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością.

³⁾ Notariusz może spisać protokół walnych zgro-

madzeń lub zebrań spółników bez względu na to, czy ustawa wymaga, aby protokół był przez niego spisany.

⁴⁾ Tożsamość powinien notariusz stwierdzić, jeżeli jest to doniosłe dla dochodzenia praw, jak np. wtedy, gdy chodzi o zaskarżenie uchwały walnego zgromadzenia, która po myśli art. 50 ust. z dnia 19. października 1920 r. 111/733/1920 o spółdzielniach, art. 74 pr. o spółkach akc. i art. 71 pr. o spół. z ogr. odp. przysługuje spółnikowi, obecnemu na walnem zebraniu, i to tylko wtedy, gdy głosował przeciw uchwale i po jej powzięciu żądał zaprotokółowania protestu.

Art. 104.

Pozatem notariusz spisuje protokóły celem stwierdzenia przebiegu pewnych czynności i rzeczywistych wydarzeń, pociągających za sobą skutki prawne¹⁾, oraz w innych przypadkach, prawem przewidzianych.²⁾³⁾⁴⁾

¹⁾ Notariusz może stwierdzić przebieg postępowania ofertowego, a więc, kto złożył ofertę i w jakiej wysokości, przebieg losowania papierów wartościowych, w szczególności listów zastawnych lub premjowych obligów i t. p.; nie można przyznać notariuszowi prawa stwierdzenia zająć publiczno-prawnych, jak wyborów do ciała samorządowego, czy to terytorjalnego, czy też zawodowego.

²⁾ W formie protokołu ma też notariusz na obszarze prawa austriackiego spisać ustnie zeznane rozporządzenie ostatniej woli lub też złożone mu na piśmie (art. 141).

³⁾ Ustawa nie wymaga stwierdzenia identyczno-

ści osób, które biorą udział w postępowaniu, ale stwierdzenie takie powinno nastąpić na żądanie, a notariusz ma wtedy postąpić według art. 69 §§ 1 i 2.

⁴⁾ Oryginałem jest protokół, spisany przez notariusza, i notariusz nie może go wydać (art. 105).

Art. 105.

Protokóły spisuje się w formie aktu notarialnego.¹⁾²⁾³⁾⁴⁾

¹⁾ Por. art. 84 i 86.

²⁾ W formie aktu notarialnego spisać ma notariusz protokóły, o których mowa w art. 103 i 104, nie zaś protokóły, o których mowa w art. 101 §§ 1 i 6.

³⁾ Strony otrzymują wypis lub odpis wierzytelny protokołu, a wypis zastępuje oryginał, co w szczególności należy zaznaczyć odnośnie protokołu walnego zgromadzenia spółki.

⁴⁾ Do wydania wypisu protokołu nie można stosować zasady art. 90 §§ 1 i 2, należy go więc wydać w dowolnej ilości każdej osobie interesowanej, a więc każdemu akcjonariuszowi, spółnikowi i t. d.

R o z d z i a ł VII.

Protesty.

Art. 106.

Przy sporządzaniu protestów weksli¹⁾, czeków²⁾, warrantów³⁾ i innych dokumentów notariusz stosuje przepisy ustaw właściwych.⁴⁾

¹⁾ Por. art. 84 i nast. pr. weksl.

²⁾ Por. art. 57 ust. 2 pr. czek.

³⁾ Por. art. 41 ust. 3 Rozp. Pr. Rzp. z dnia 28. grudnia 1924 r. 114/1020/1924 o domach skladowych.

⁴⁾ Oryginał protestu umieszcza się na wekslu, czeku, warrancie lub innym dokumencie, a notariusz przechowuje u siebie odpisy (art. 111 § 1).

R o z d z i a ł VIII.

Przyjmowanie dokumentów, pieniędzy lub papierów wartościowych na przechowanie.

Art. 107.

§ 1. Notariusz przyjmuje na przechowanie wszelkiego rodzaju dokumenty¹⁾, nawet w koperkach zamkniętych; w tym ostatnim przypadku koperta powinna być opatrzona podpisem składającego.²⁾³⁾

§ 2. Z przyjęcia dokumentu notariusz spisuje protokół⁴⁾, w którym wymienia datę przyjęcia, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania osoby składającej dokument⁵⁾, oraz, jeżeli dokument został złożony w zamkniętej kopercie, — cechy zewnętrzne koperty. Nadto protokół zawiera wzmiankę, komu i pod jakimi warunkami dokument ma być wydany.⁶⁾⁷⁾

¹⁾ Dokumenty mogą być imienne, na okaziciela, na zlecenie, jak weksle, чеки i t. p.; przechować ma jednak notariusz nie tylko dokumenty, do których jest przywiązane prawo, lecz i inne, w szczególności takie,

które prawnie są doniosłe, jak prywatne rozporządzenie ostatniej woli, nie podobna jednak przyjąć, by notariusz miał przyjmować w przechowanie dokumenty, które nie mają żadnej wartości lub doniosłości prawnej, a celem złożenia nie jest też ich wydanie innej osobie.

²⁾ Jeżeli złożenie odbywa się przez pełnomocnika, wystarcza podpis mocodawcy, lub też pełnomocnika.

³⁾ Podpis na kopercie nie musi być umieszczony w obecności notariusza, powinien być jednak przez stronę lub pełnomocnika uznany.

⁴⁾ Spisanie protokołu nie jest potrzebne, jeżeli notariuszowi w drodze pisemnej przesyła się dokument celem przechowania.

⁵⁾ Jeżeli składający jest pełnomocnikiem innej osoby, należy to zaznaczyć w protokóle.

⁶⁾ Protokołu nie spisuje się w formie aktu notarialnego, jak to ma miejsce w przypadkach, o których mowa w art. 103 i 104 (art. 105).

⁷⁾ Wzmiankę, komu dokument należy wydać, należy umieścić, choćby strona zastrzegła sobie, że wydanie ma się odbyć wyłącznie do jej rąk, a nie do rąk innej osoby.

Art. 108.

Dokument, przyjęty na przechowanie, wydaje się osobie, wymienionej w protokóle¹⁾, lub jej następcy prawnemu, za pokwitowaniem w repertorium.²⁾³⁾⁴⁾

¹⁾ Wydanie ma nastąpić także do rąk wykazującego się upoważnieniem pełnomocnika osoby, wymienionej w protokóle odbioru dokumentu, lub do

rąk ustawowego zastępcy, chyba że chodzi o dokument, którego za życia osoby nie należy wydać, jak rozporządzenie ostatniej woli.

²⁾ Z oddania i odbioru dokumentu nie spisuje się protokołu i notariusz nie otrzymuje osobnego pokwitowania, lecz ma być ono umieszczone w repertorium (art. 117 § 2 lit. h).

³⁾ Notariusz nie musi dokumentu wydać osobiście stronie, lecz może go także wysłać, a jak ma to nastąpić, zależy od jego uznania, zwłaszcza gdy chodzi o wydanie wypisu lub odpisu (art. 117 § 2 lit. h), jeżeli jednak dokument jest zbyt doniosły, wysłanie pocztą uznać należy jako niedopuszczalne.

⁴⁾ Notariusz ma obowiązek rozporządzenie ostatniej woli, po śmierci osoby, która je sporządziła, złożyć sądowi celem ogłoszenia (por. art. 134).

Art. 109.

§ 1. Notariusz w związku z czynnością, dokonywaną w jego kancelarji¹⁾ ²⁾ ³⁾, ma prawo przyjąć na przechowanie pieniądze w walucie polskiej lub zagranicznej albo papiery wartościowe, celem wydania ich osobie, wskazanej przez składającego.⁴⁾

§ 2. Z odbioru depozytu notariusz spisuje protokół⁵⁾, w którym wymienia datę przyjęcia, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania osoby składającej, datę mającego nastąpić wydania, oraz imię, nazwisko i miejsce zamieszkania osoby, mającej depozyt otrzymać.

¹⁾ Wyrażenie ustawy nie jest ścisłe, bo nie chodzi o czynność, dokonaną w kancelarji (art. 19 §§ 1

i 2), lecz o czynność, gdziekolwiek dokonaną przez notariusza lub jego zastępcę (art. 20 i 21).

Notariuszowi nie wolno przyjmować depozytu, który nie pozostaje w związku z czynnością, jakiej dokonuje się w jego kancelarji, lecz z czynnością, jakiej dokonuje inny notariusz, albo której dokonuje się bez udziału notariusza; jeżeli więc spisuje się akt u kogo innego, a przy tej sposobności składa się pieniądze, notariuszowi nie wolno objąć depozytu.

²⁾ Ustawa powiada, że notariusz może przyjąć depozyt w związku z czynnością, dokonywaną w jego kancelarji, z czego by wynikało, że depozyt powinien być złożony w czasie dokonywania czynności, a nie później, nie podobna jednak przyjąć, by to było konieczne także wtedy, gdy stronie chodzi o stwierdzenie, że strona druga otrzymała depozyt, albo też, że go nie chce przyjąć, jak np. wtedy, gdy strona chce u notariusza złożyć kwotę, która płatną jest dopiero po upływie pewnego czasu od zdziałania aktu, celem wręczenia drugiej, w przypadku takim bowiem nie chodzi już o związek z poprzednią czynnością, lecz z czynnością, jaką notariusz ma obecnie uskutecznić, a mianowicie za stwierdzeniem odebrania lub też odmowy przyjęcia, notariusz może więc przyjąć depozyt, chociaż u niego nie była dokonana czynność, do której odnosi się depozyt.

³⁾ Ustawa powiada, że notariusz może przyjąć depozyt w związku z czynnością, dokonaną w jego kancelarji, z czego by wynikało, że depozyt powinien być złożony albo w czasie dokonywania czynności, albo później, ale zawsze w odniesieniu do poprzedniej czynności notariusza, a nie innej osoby; nie podobna jednak przyjąć, by to było konieczne także wtedy, gdy mimo związku z poprzednią czynnością stronie

chodzi o dokonanie nowej czynności, jak np. o stwierdzenie, że strona druga otrzymała depozyt, należy jej na podstawie czynności poprzedzającej, albo też że go nie chce przyjąć, jak np. wtedy, gdy po upływie pewnego czasu od zdziałania aktu należy uiścić cenę kupna na podstawie poprzedzającej umowy, w przypadku takim bowiem nie chodzi już o związek z poprzednią czynnością, lecz z czynnością, jaką notariusz ma obecnie skutecznić, a mianowicie o łączność ze stwierdzeniem odebrania lub też odmowy przyjęcia, zaczem powinno być obojętne, czy poprzedniej czynności dokonał notariusz, czy też kto inny.

4) Nie wolno notariuszowi przyjmować od strony depozytu, jeżeli nie ma go wydać innej osobie, lecz przechować dla składającego.

5) Spisanie protokołu jest zbędne, gdy notariuszowi pisemnie przesyła się pieniądze lub papiery wartościowe.

Art. 110.

§ 1. Depozyt, przyjęty przez notariusza, wydaje się osobie, wskazanej przy złożeniu, lub jej następcy prawnemu.^{1) 2) 3) 4)}

§ 2. Jeżeli odbiór depozytu nie nastąpi w ciągu tygodnia od przyjęcia⁵⁾, notariusz składa pieniądze lub papiery wartościowe do depozytu sądowego albo umieszcza je w państwowej instytucji kredytowej.^{6) 7)}

¹⁾ Notariusz może wydać złożony u niego depozyt także pełnomocnikowi tej osoby, która ma go otrzymać.

²⁾ Dla oddania depozytu notariusz nie musi się

udać do tej osoby, dla której jest on przeznaczony, lecz wystarczy wezwanie, aby się u niego stawiła o oznaczonej porze celem odbioru depozytu; nawet i to jest zbędne, jeżeli przy złożeniu depozytu był obecny ten, komu go wydać należy i miał się jawić w pewnym czasie po odbiór. Strona, składająca depozyt, może jednak zastrzedz, że notariusz ma się udać do tego, dla kogo depozyt jest przeznaczony, a wtedy należy postąpić po myśli art. 101 i 102, bo chodzi o oświadczenie strony i uzyskanie odpowiedzi innej osoby, jeżeli nie przyjmuje depozytu.

³⁾ Osobne pokwitowanie z odbioru depozytu nie jest potrzebne, wystarczy bowiem tylko wpisanie do księgi depozytów (art. 121 lit. i); jeżeli jednak strona składająca zastrzegła, że przez odbiorcę kwit ma być wystawiony, albo kwit pewnego rodzaju, jak np. umożliwiający wykreślenie wpisu hipotecznego, należy oprócz potwierdzenia w księdze depozytów, zażądać także kwitu od odbiorcy.

⁴⁾ Notariusz nie ma spisać protokołu z wydania depozytu, jeżeli jednak stronie chodzi o stwierdzenie, że ten, dla kogo depozyt jest przeznaczony, nie chciał go odebrać, należy spisać protokół (art. 101).

⁵⁾ Z art. 110 § 2 nie podobna wnosić, by notariusz mógł przyjmować tylko depozyty, które do tygodnia od przyjęcia mają być wydane; z ustawy wynika, że notariusz ma czekać przez tydzień od czasu, kiedy ma nastąpić wydanie depozytu, i że po bezskutecznym upływie tego okresu depozyt ma złożyć w sądzie lub w państwowej instytucji kredytowej.

⁶⁾ Od uznania notariusza jest zawisłe, gdzie ma złożyć depozyt, jeżeli jednak składający zastrzegł złożenie w pewien sposób, jak np. do depozytu sądowego, notariusz jest tem zastrzeżeniem związany.

7) Dopuszczalne jest zastrzeżenie składającego, że nieprzyjęty depozyt ma mu być zwrócony.

R o z d z i a ł IX.

Przechowywanie akt.

Art. 111.

§ 1. Notariusz przechowuje u siebie oryginały aktów¹⁾ i protokółów²⁾ oraz odpisy dokonanych protestów.³⁾⁴⁾

§ 2. Nie później niż po upływie każdego roku kalendarzowego oryginały aktów i protokółów będą oprawione w porządku chronologicznym w jeden lub kilka zeszytów, przyczem zeszyty będą ponumerowane.⁵⁾

§ 3. Odpisy protestów będą przechowywane w porządku chronologicznym w oddzielnych zeszytach.⁶⁾

1) Por. art. 81.

2) Por. art. 103, 104, 107 § 2, 109 § 2.

3) Por. art. 106.

4) Akty i protokoły spisuje się na oddzielnych arkuszach (art. 86, 105), a nie jest dopuszczalne wpisywanie ich do księgi, w tym celu założonej.

5) Oprawa aktów i protokółów jest możliwa także po upływie pewnego krótszego okresu, niż rok, jak miesiąca, kwartału, pół roku i t. p.

6) Księga protestów, o której mowa w art. 116 lit. b., może zawierać tylko ich wykaz i strony oraz cechy weksłu, a nie koniecznie odpisy całej treści protestów.

Art. 112.

Po ustaniu urzędowania notariusza¹⁾ akta jego i księgi oraz złożone do przechowania dokumenty²⁾ będą oddane do archiwum notarialnego³⁾, pieniądze zaś i papiery wartościowe⁴⁾ będą wniesione do depozytu sądowego.⁵⁾ ⁶⁾ Rada notarialna deleguje w tym celu jednego z notariuszów lub asesorów notarialnych swojego okręgu.⁷⁾ ⁸⁾

¹⁾ Przepis art. 112 nie odnosi się do przypadku zawieszenia notariusza w urzędowaniu (art. 21 § 1).

²⁾ Por. art. 107.

³⁾ Por. art. 113 § 1 i 143.

⁴⁾ Por. art. 109.

⁵⁾ Pieniądze i papiery wartościowe należy złożyć do depozytu sądowego, chociaż nie minął termin ich oddania (art. 110 § 2); właściwym jest sąd grodzki, a nie sąd okręgowy, bo ten tylko wyjątkowo zajmuje się sprawą niesporną.

⁶⁾ O wydaniu z depozytu rozstrzyga sąd, w którym nastąpił skład; sąd ten ma się trzymać warunków, pod którymi nastąpiło złożenie u notariusza.

⁷⁾ Por. art. 115.

⁸⁾ Przepis art. 112 należy stosować także w przypadku zwinięcia stanowiska notariusza (art. 11 §§ 1 i 2).

Art. 113.

§ 1. Archiwum notarialne mieści się przy archiwum hipotecznem i pozostaje pod wspólnym zarządem.¹⁾

§ 2. Zarządzający archiwum wydaje z akt, zło-

zonych w archiwum, wypisy i odpisy, na tych samych zasadach, na jakich wydaje je notariusz.²⁾

¹⁾ Por. art. 143.

²⁾ Por. art. 89 i nast.

Art. 114.

Notariusz przechowuje u siebie akta i księgi z okresu ostatnich pięciu lat, z okresu zaś wcześniejszego może je odesłać do archiwum notarialnego.¹⁾ Nie odsyła jednak dokumentów, przyjętych na przechowanie.²⁾

¹⁾ Od uznania notariusza jest zawisłe, czy akta i księgi, pochodzące z okresu dawniejszego, niż z ostatniego pięciolecia, chce u siebie zatrzymać, czy też złożyć do archiwum; nie może więc organ nadzorczy

zlecić, aby notariusz ze względu na wielką ilość aktów lub ksiąg złożył je do archiwum notarialnego.

²⁾ Por. art. 107 i 108.

Art. 115.

Po ustaniu urzędowania notariusza następcą jego w urzędowaniu¹⁾ może uzyskać od prezesa sądu okręgowego zezwolenie²⁾ na oddanie mu do przechowania akt jego poprzednika.³⁾⁴⁾⁵⁾⁶⁾⁷⁾

¹⁾ Przez następcę należy rozumieć także asesora, którego wyznaczono do pełnienia obowiązków notariusza w razie opróżnienia stanowiska (art. 21 § 1).

²⁾ Zezwolenia może prezes sądu okręgowego udzielić przed złożeniem aktów do archiwum notarial-

nego albo po tym czasie, a wtedy należy zastępcy wydać z archiwum akty i księgi.

³⁾ W ustawie mowa o aktach, ale zezwolenie może obejmować także księgi, bo bez tych często nie można odszukać aktu.

⁴⁾ Następcy notariusza w urzędowaniu może prezes sądu okręgowego zezwolić na przechowanie akt poprzednika, nawet pochodzących z okresu dawniejszego, niż z ostatniego pięciolecia.

⁵⁾ Na przechowanie depozytów (art. 109) nie może prezes sądu okręgowego zezwolić następcy w urzędowaniu.

⁶⁾ Następca, któremu oddano do przechowania akty, może z nich wydawać wypisy i odpisy (art. 98 i nast.).

⁷⁾ Przepisu art. 115 nie można stosować w razie zwinięcia stanowiska notariusza, czy to za życia notariusza, czy też po jego śmierci (art. 11 §§ 1 i 2), bo w tym przypadku nie ma następcy; za takiego zaś nie można uważać notariusza z innej miejscowości, który obejmuje czynności notarialne, jakich dokonywał notariusz, a zwłaszcza wtedy jest to niemożliwe, gdy zwiąja się jedno z kilku stanowisk w tej samej miejscowości, albo gdy wraz z sądem zwiąja się notariat, a okręg dzieli między kilku innych notariuszów.

R o z d z i a ł X.

Księgi notariusza.

Art. 116.

Notariusz prowadzi¹⁾:

a) repertorium²⁾,

- b) księgę protestów³⁾,
- c) skorowidz alfabetyczny,
- d) księgę depozytów⁴⁾,
- e) księgę przychodów i rozchodów.⁵⁾

¹⁾ Księgi wymienione w art. 116 musi notariusz prowadzić, może jednak prowadzić także inne, jak terminarz co do pewnych czynności, w szczególności co do czasu, w którym ma przedłożyć zażalenie (art. 66 § 2), co do czasu wydania lub złożenia depozytu (art. 110 § 2) i t. d., księgę opłat państwowych i samorządowych, chociaż wykazuje się je w repertorium (art. 117 § 2 lit. f), wykaz osób, które ubezwłasnowolniono lub do których majątku otworzono upadłość, wykaz papierów wartościowych, co do których wdrożono postępowanie amortyzacyjne, albo które już zamortyzowano i t. p.

²⁾ Por. art. 117.

³⁾ Por. art. 120.

⁴⁾ Z art. 121 lit. d. wynika, że księga depozytów wykazuje także przechowane dokumenty (art. 107 i 108), a nie tylko pieniądze i papiery wartościowe (art. 109 i 110).

⁵⁾ Księga przychodów i rozchodów jest ważną zwłaszcza ze względu na art. 24 § 2 i 124 § 3.

Art. 117.

§ 1. Do repertorium notariusz wciąga w porządku chronologicznym wszystkie dokonane czynności notarialne z wyjątkiem protestów.

§ 2. Do repertorium wpisuje się:

- a) numer bieżący od początku roku kalendarzowego¹⁾;

- b) datę czynności;
- c) imię, nazwisko i miejsce zamieszkania strony stawającej, jeżeli zaś do czynności stawał pełnomocnik, — nadto imię, nazwisko i miejsce zamieszkania mocodawcy;
- d) krótką treść czynności;
- e) oznaczenie wartości przedmiotu²⁾);
- f) pobrane opłaty państwowe i samorządowe, każdą opłatę oddzielnie³⁾ 4);
- g) wskazanie należności, przypadającej notariuszowi⁵⁾);
- h) potwierdzenie odbioru dokumentu przez stronę lub przesłania dokumentu stronie.⁶⁾ 7)

1) Por. art. 119 § 1.

2) Jeżeli nie chodzi o kwotę pieniężną, wartość oznaczają strony, a nie notariusz.

3) Por. art. 24 § 1, 79 § 1.

4) Nietylko w repertorium, lecz także na sporządzonym dokumencie ma notariusz wymienić wysokość pobranych opłat i wynagrodzenia (art. 80).

5) Por. art. 24 § 1, 79 § 1.

6) Por. art. 93.

7) Przepis art. 117 § 2 lit. h. nie odnosi się do dokumentów, oddanych notariuszowi do przechowania (art. 121 lit. b).

Art. 118.

Wciągnięcie do repertorium następuje niezwłocznie po ukończeniu czynności.¹⁾

1) Nie można wciągnąć do repertorium czynności, jeszcze nie ukończonej, nie jest bowiem wykluczone, że strony cofną się przed ostatecznym załatwieniem aktu prawnego; notariusz nie może też umieścić w dokumencie, który dopiero spisuje, numeru repertorium, dopóki czynności nie ukończono, możliwie bowiem wcześniej będzie ukończona inna czynność, która otrzyma numer późniejszy, mogłoby więc dojść do tego, że odnośnie pewnego numeru nie będzie czynności, albo czynność, wcześniej skończona, otrzyma numer późniejszy, co jest nieodpowiednie i może też wywołać niekorzystne skutki prawne.

Art. 119.

§ 1. Repertorium zaczyna się co rok od numeru pierwszego.¹⁾ Repertorium podpisuje na ostatniej karcie prezes miejscowej rady notarialnej.²⁾

§ 2. Notariuszowi wolno założyć nowy tom repertorium dopiero wtedy, gdy zakończył tom poprzedni.

1) Nie można obok numeru rocznego umieszczać numeru porządkowego wszelkich czynności, jakich notariusz dokonał od czasu objęcia stanowiska.

2) W razie przeszkody prezesa podpis umieszcza wiceprezes (art. 32 § 1).

Art. 120.

Księgę protestów notariusz prowadzi przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o prowadzeniu repertorium, z uwzględnieniem właściwych przepisów prawnych.¹⁾

1) Por. art. 106.

Art. 121.

Do księgi depozytów wpisuje się:

- a) numer bieżący;
- b) datę złożenia dokumentu¹⁾, pieniędzy lub papierów wartościowych²⁾);
- c) numer repertorium³⁾);
- d) imię, nazwisko i miejsce zamieszkania osoby, składającej dokument, pieniądze lub papiery wartościowe⁴⁾);
- e) krótkie oznaczenie dokumentu albo wymienienie oddanych do przechowania pieniędzy lub papierów wartościowych;
- f) imię i nazwisko osoby, której depozyt ma być wydany;
- g) datę złożenia pieniędzy lub papierów wartościowych do depozytu sądowego, albo umieszczenia ich w państwowej instytucji kredytowej⁵⁾);
- h) datę wydania pieniędzy lub papierów wartościowych⁶⁾);
- i) pokwitowanie z odbioru depozytu.

¹⁾ Por. art. 108.

²⁾ Por. art. 109 i nast.

³⁾ Por. art. 117 § 2 lit. a.

⁴⁾ Por. art. 107 § 2 zdanie 2.

⁵⁾ Por. art. 109 § 2.

⁶⁾ Por. art. 110 § 2.

Art. 122.

Wzory ksiąg notariusza ustali Minister Sprawiedliwości.¹⁾

¹⁾ Wzory ksiąg notarialnych ustala rozp. Ministra Sprawiedliwości z dnia 12/12 1933 r. 99/764/1933.

CZĘŚĆ TRZECIA.

PRZEPISY WPROWADZAJĄCE.

R o z d z i a ł I.

Przepisy ogólne.

Art. 123.

§ 1. Z dniem wejścia w życie prawa niniejszego tracą moc obowiązującą dotychczasowe przepisy o organizacji notariatu oraz unormowane w prawie niniejszem przepisy o czynnościach notariusza.¹⁾

§ 2. W szczególności tracą moc obowiązującą²⁾:

1) ustawa notarialna z 1866 r. (t. XVI, cz. I Zводу Praw), dekret Rady Regencyjnej w przedmiocie przepisów tymczasowych o notariacie z dnia 3 lipca 1918 r. (Dz. P. K. P. Nr. 7, poz. 16), ustawa o zmianie niektórych postanowień ustawy notarialnej, obowiązującej w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie z dnia 5 lipca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 414);

2) ustawa notarialna z dnia 25 lipca 1871 r.

(Dz. u. p. austr. Nr. 75), ustawa z dnia 25 grudnia 1876 r. (Dz. u. p. austr. z 1877 r. Nr. 3), rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 października 1854 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 266);

3) a) art. 77—86 i art. 89—103 ustawy o sądownictwie niespornem z dnia 21 września 1899 r. (Zb. ust. prusk. 1899 r., str. 249), rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej w przedmiocie zmiany przepisów o notariacie w b. dzielnicy pruskiej z dnia 8 października 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 592), rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie zmiany niektórych postanowień o notariacie w górnośląskiej części województwa śląskiego z dnia 19 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 530);

b) ustawa o postępowaniu dyscyplinarnem przeciw sędziom z dnia 7 maja 1851 r. i 26 marca 1856 r. (Zb. ust. prusk. 1851 r., str. 218; 1856 r., str. 201), ustawa z dnia 9 kwietnia 1879 r., dotycząca zmiany postanowień ustaw dyscyplinarnych (Zb. ust. prusk. 1879 r., str. 345), o ile przepisy te dotyczą notariuszów;

c) rozdział X ustawy o sprawach sądownictwa niespornego z dnia 17 maja 1898 r. w brzmieniu obwieszczenia z dnia 20 maja 1898 r. (Dz. u. Rzeszy 1898 r., str. 339 i 771) i art. 31—65 ustawy o sądownictwie niespornem z dnia 21 września 1899 r. (Zb. ust. prusk. 1899 r., str. 249), o ile

przepisy te dotyczą czynności notariusza, unormowanych w prawie niniejszem.³⁾

¹⁾ Według art. 123 § 1 tracą moc tylko przepisy o organizacji notariatu i o czynnościach notariatu, a więc o formie, w jakiej te mają się odbywać, ale nie tracą mocy przepisy, które wymagają współdziałania notariuszów (por. art. 128).

²⁾ Moc swoją tracą w całości ustawy, wymienione w art. 123 § 2, a także przepisy inne, bądź to państw zaborczych, bądź polskie, które pozostają z nimi w związku.

³⁾ W ustawie brak ogólnego przepisu, że tylko notariusze są powołani do uwierzytelnienia podpisu, a tylko odnośnie obszarów prawa austriackiego i niemieckiego zawarty jest taki przepis w art. 142 i 146 § 1 o tyle, że sąd nie może więcej uwierzytelniać podpisów, z tego powodu przyjąć należy, że sąd nie może uwierzytelnić podpisu osoby, która przystępuje do spółdzielni, a nie umie lub nie może pisać, co według art. 18 ustawy z dnia 19. października 1920 r. 111/733/1920 o spółdzielniach jest możliwe. Pytanie atoli, czy to samo odnosi się do obszaru porosyjskiego; przyjąć należy, że i na tym obszarze uwierzytelnienie podpisu przez sąd nie jest więcej dopuszczalne, chociaż w prawie o notariacie brak o tem wzmianki. Mimo przepisu art. 142 i 146 § 1 nie podobna jednak przyjąć, by tylko notariusze wyłącznie byli uprawnieni do uwierzytelniania podpisów, bo przeciw temu przemawia art. 113 k. zob., który powiada, że podpis osoby umiejącej czytać, ale niepiśmiennej lub nie mogącej pisać, ma być uwierzytelniony przez notariusza lub przez władze gminną. Nie można też przyjąć, by uchylone były szczególne przepisy, odnoszące się do uwierzytel-

nienia podpisu, jak w szczególności przepis art. 18 ust. z dnia 19. października 1920 r. 111/733/1920 o spółdzielniach (poza przepisami, dotyczącymi uwierzytelnienia podpisów przez sąd, — o czym powyżej wspomniano —), według którego osoba, która przystępuje do spółdzielni a nie umie lub nie może pisać, umieszcza na oświadczeniu przystąpienia znak, który stwierdzić może bądź sąd, bądź notariusz, bądź naczelnik gminy, bądź dwaj umiejący pisać członkowie spółdzielni, a gdy chodzi o spółdzielnię z nieograniczoną odpowiedzialnością tylko sąd, notariusz, urząd policyjny, sołtys lub naczelnik gminy; nie można też uważać za uchyloną ustawy z dnia 23. marca 1929 r. 25/260/1929 o wystawianiu skryptów dłużnych i pokwitowań przez osoby, nie umiejące lub nie mogące pisać, według której osoby, nie umiejące lub nie mogące pisać, korzystające z funduszków państwowych lub państwowych instytucyj kredytowych, mogą wystawiać skrypty dłużne i pokwitowania, zastępując podpis odciskami wielkich palców (kciuków) obu rąk, lub z braku ich dwoma odciskami innych palców, wedle możności różnych rąk, przyczem odciski winny być uwierzytelnione przez wójta gminy lub przełożonego zarządu gminy, a stwierdzenie tożsamości osoby ma nastąpić przez dwóch piśmiennych świadków.

Art. 124.

§ 1. Notariusze, mianowani przed dniem wejścia w życie prawa niniejszego, stają się notariuszami w rozumieniu tego prawa.¹⁾

§ 2. W wykonaniu prawa niniejszego Minister Sprawiedliwości może w okresie czasu od dnia

uzyskania mocy obowiązującej przez przepis niniejszy do dnia wejścia w życie prawa niniejszego przenosić notariuszów bez ich zgody do innych miejscowości i zwalniać z zajmowanych stanowisk.²⁾

§ 3. Notariusze, mianowani przed dniem wejścia w życie prawa niniejszego, pobierają połowę uposażenia emerytalnego ze Skarbu Państwa do końca 1934 r., w latach zaś późniejszych pobierają połowę tego uposażenia wtedy tylko, jeżeli nie osiągnęli dochodu, określonego w art. 24 § 2.³⁾

¹⁾ Por. jednak art. 144 §§ 1 i 2.

²⁾ Przeniesienie w okresie, wymienionym w art. 124 § 2, może nastąpić, choćby tego dobro służby nie wymagało (art. 12 § 3); przeniesienie jest dopuszczalne tylko do czasu wejścia w życie prawa o notariacie (art. 150).

³⁾ Por. art. 24 § 2.

Art. 125.

W ciągu dziesięciu lat od wejścia w życie prawa niniejszego Minister Sprawiedliwości władny jest w razie opróżnienia¹⁾ się stanowiska notariusza delegować czasowo do pełnienia obowiązków notariusza sędziego lub prokuratora.²⁾³⁾

¹⁾ Przepis art. 125 nie odnosi się do przypadku zawieszenia notariusza w urzędowaniu.

²⁾ Por. art. 21 § 1.

³⁾ Delegowany sędzia lub prokurator wykonywa czynności na swój rachunek i używa własnej pieczęci (art. 21 § 2) i do niego należy stosować przepis

art. 24 § 2, o ileby urzędował dłużej niż rok; delegowany sędzia lub prokurator nie może brać udziału w walnym zgromadzeniu (art. 27 § 3) i nie może być członkiem rady (art. 31) ani członkiem komisji egzaminacyjnej (art. 59 § 2), a wreszcie nie może być wyznaczony do wykonania nadzoru (art. 98 § 1); nie można ich delegować wbrew ich woli i można ich każdej chwili odwołać.

Art. 126.

§ 1. Pierwsze walne zgromadzenia izb odbędą się w ciągu miesiąca stycznia 1934 r.¹⁾

§ 2. Walne zgromadzenia zwołają i na nich przewodniczyć będą prezesi sądów apelacyjnych, wyjąwszy izby okręgów Sądów Apelacyjnych w Krakowie i Lwowie, w których czynności tych dokonają dotychczasowi prezesi miejscowych izb notarialnych.

§ 3. Pierwsze rady notarialne, wybrane na podstawie przepisów prawa niniejszego, ukonstytuują się z dniem 1 lutego 1934 r.²⁾

§ 4. Trzecia część składu pierwszych rad notarialnych ustąpi w drodze losowania w maju 1935 r., następna trzecia część — w tejże drodze w maju 1936 r.³⁾

¹⁾ Por. art. 27 § 2.

²⁾ Por. art. 32.

³⁾ Por. art. 29 § 4.

Art. 127.

Sprawy dyscyplinarne notarjuszów, wszczęte

przed dniem wejścia w życie prawa niniejszego¹⁾, prowadzi się w dalszym ciągu już na podstawie przepisów prawa niniejszego, z tem jednak zastrzeżeniem, że nie może być wymierzona kara surowsza, niż przewidziana w przepisach dotychczasowych.²⁾

¹⁾ Por. art. 44 i nast.

²⁾ Odpowiada to zasadzie ogólnie przyjętej, że kara odpowiada stanowi prawnemu w chwili popełnienia czynu (art. 2 § 1 k. k.).

Art. 128.

Przepisy poszczególnych ustaw, wymagających do ważności aktu prawnego czynności notariusza, pozostają w mocy.¹⁾

¹⁾ Przez szczególne przepisy rozumieć należy nie tylko przepisy prawa polskiego, jak kodeksu zobowiązań, kodeksu handlowego, prawa o spółkach z ogr. odp. i t. d., lecz także przepisy państw zabórczych, w szczególności austriackiej ustawy z dnia 25. lipca 1871 (Dz. u. p. austr. Nr. 76), utrzymanej w mocy osobno art. 137.

Art. 129.

§ 1. Przepis art. 82 nie narusza uprawnień władz administracyjnych, wynikających z ustaw szczególnych.¹⁾

§ 2. Przepisy ustaw szczególnych, dopuszczające formę aktu prywatnego dla umów, których skuteczność prawna jest uzależniona od zezwolenia lub zatwierdzenia właściwej władzy ziemskiej, pozostają w mocy.

§ 3. Przepis art. 5 nie narusza art. 89 ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1, poz. 1).²⁾³⁾

¹⁾ Por. Rozp. Rady Ministrów z dnia 1. września 1919 r. 73/428/1919 normujące przenoszenie własności nieruchomości ziemskich, ustawę z dnia 24. marca 1920 r. 31/178/1920 o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców i Rozp. Pr. Rzp. z dnia 3. grudnia 1932 r. 109/897/1932 w sprawie zmiany tejże ustawy oraz okólnik Min. Sprawiedliwości z dnia 28. czerwca 1921 r. (Dz. Urz. Min. Spr. z roku 1921 str. 262).

²⁾ W szczególności przepisy art. 18 ustawy o likwidacji serwitutów z dnia 7. maja 1920 r. 42/249/1920 w brzmieniu ustawy z dnia 10. stycznia 1922 r. 10/65/1922 oraz przepisy art. 9 i 35 ustawy o scalaniu gruntów (tekst jednolity 92/833/1927).

³⁾ Art. 89 ust. o wyk. ref. rolnej stanowi, że „wysokość opłat notarialnych i hipotecznych, związanych ze sprzedażą działek przy parcelacji, dokonywanej z mocy ustawy, ustali Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych“.

Art. 130.

Przy sporządzaniu umowy dziedziczenia¹⁾ i przy sporządzaniu²⁾ albo przyjmowaniu rozporządzeń ostatniej woli³⁾ notariusz stosuje przepisy, zawarte w ustawach cywilnych.

¹⁾ Por. § 1249 austr. k. c.; § 2178 niem. k. c., art. 1097 k. c. fr.

²⁾ Por. art. 971 i nast. k. c. fr.; §§ 587 i nast.

austr. k. c.; §§ 2233 i nast. k. c. niem.; art. 1012 i nast. t. X. część I Zводу praw.

³⁾ Por. art. 976 i nast. k. c. fr. co do testamentu mistycznego; § 587 austr. k. c., art. 1043 i nast. t. X. część I Zводу praw.

R o z d z i a ł II.

Przepisy szczególne dla okręgów Sądów Apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

Art. 131.

§ 1. Aż do odwołania w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości można udzielać upoważnień do zastępowania notarjuszów¹⁾ także osobom, które co najmniej przez lat dziesięć były zatrudnione w kancelarji hipotecznej lub notarjalnej. Listę tych osób ustala rada notarjalna²⁾ oraz przedstawia ją prezesowi sądu apelacyjnego i prezesom sądów okręgowych.^{3) 4)}

§ 2. Rada notarjalna władna jest osobę taką skreślić z listy, jeżeli okaże się, że pod względem zawodowym lub moralnym dana osoba nie odpowiada warunkom lub godności swego stanowiska.⁵⁾

§ 3. Rada notarjalna może w okresie, przewidzianym w § 1, zaliczyć na poczet aplikacji notarjalnej w całości lub w części:

- a) czas pracy w kancelarjach hipotecznych i notarjalnych przed wejściem w życie prawa niniejszego — osobom, które po ukoń-

czeniu studjów prawniczych były zatrudnione w takich kancelariach⁷⁾;

- b) czas aplikacji sądowej, adwokackiej lub w Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jednakże nie ponad 2 lata.⁸⁾⁹⁾

1) Por. art. 20 §§ 1, 2 i 3 i art. 21 § 1.

2) Wpisu na listę dokonuje się na żądanie osoby, zajętej w kancelarji hipotecznej lub notarialnej, a nie z urzędu, chociaż mowa jest o tem, że listę osób „ustala rada notarialna”; uchwała rady notarialnej jest ostateczną i nie jest dopuszczalne zażalenie na odmowę, bo przepis art. 57 § 2 odnosi się tylko do aplikantów notarialnych.

3) Z chwilą wydania Rozp. Min. Sprawiedliwości, zawierającego odwołanie przepisu art. 131 § 1, tracą osoby, umieszczone na liście, prawo zastępowania notariuszów.

4) Osoby, wykazane w liście zastępców, muszą pracować w kancelarji notarialnej, ale nie są ani asesorami, ani nawet aplikantami (art. 131 § 3 lit. a); w razie, gdy nie są już więcej zajęte u notariusza, powinny być z listy skreślone.

5) Tryb postępowania nie jest przepisany, jednak przyjąć należy, że odnośną osobę należy uprzednio wysłuchać; nie podobna przyznać zażalenia na uchwałę, zarządzającą skreślenie, gdyż przepis art. 62 § 1 zdanie 2 dotyczy aplikantów i nie nadaje się do stosowania w drodze podobieństwa.

6) Słowo „i” nie dowodzi, że wymogiem zaliczenia jest zajęcie tak w kancelarji hipotecznej, jak i notarialnej.

7) Nie można zaliczyć na poczet aplikacji no-

tarjalnej czasu pracy w kancelarji hipotecznej lub notarialnej przed ukończeniem studjów prawniczych.

⁸⁾ Po wydaniu Rozp. Min. Sprawiedliwości, o którym mowa w art. 131 § 1, zaliczenie czasu pracy według art. 131 § 3 lit. a i b nie jest dopuszczalne.

⁹⁾ Por. art. 145.

Art. 132.

Notariusze dzielą się na:

- a) urzędujących przy wydziale hipotecznym sądu okręgowego, mających kancelarję w gmachu, w którym mieści się wydział, i korzystających z prawa sporządzania czynności w księgach hipotecznych tego wydziału;
- b) urzędujących przy wydziale hipotecznym sądu grodzkiego, korzystających z prawa sporządzania czynności w aktach lub księgach hipotecznych tego wydziału¹⁾;
- c) nadto — na obszarze mocy obowiązującej t. X cz. 1 Zводу Praw — nieurzędujących przy określonym wydziale hipotecznym.

¹⁾ Por. art. 219 ros. ust. not. obowiązującej tylko w b. król. Kongr. i art. II dekretu Rady Regencyjnej z dnia 3. lipca 1918 r. w przedmiocie przepisów tymczasowych o notaryacie (Dz. U. Nr. 7 poz. 16).

Art. 133.

Kaucje notarialne będą na żądanie zwrócone notariuszom lub wykreślone z ksiąg hipotecznych,

jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie tego prawa nie będą co do nich zgłoszone pretensje.^{1) 2)}

¹⁾ Por. art. 8 i nast. ros. ust. not.

²⁾ Por. art. 140.

Art. 134.

Na obszarze mocy obowiązującej Kodeksu Napoleona notariusz po złożeniu mu wypisu aktu zejścia testatora przedstawia złożony u niego na przechowanie testament własnoręczny albo mistyczny prezesowi sądu okręgowego celem ogłoszenia.^{1) 2)}

¹⁾ Według art. 1007 ust. 1 k. c. fr. prezes trybunału pierwszej instancji, a więc prezes sądu okręgowego, któremu po otwarciu się spadku przedstawiony będzie testament własnoręczny, zarządzi jego otwarcie a następnie nakaże jego skład u wyznaczonego przez siebie notariusza, a według art. 1007 ust. 2 k. c. fr. postąpi tak samo z testamentem mistycznym, ale otwarcie musi nastąpić w obecności notariuszów i świadków, na akcie podpisanych, a znajdujących się na miejscu, albo za ich przywołaniem; na skład można oddać testament także innemu notariuszowi, a nie temu, który go przedstawił sądowi.

²⁾ Por. art. 1742 ros. u. p. c. obowiązujący tylko w b. Król. Kongr. o poświadczeniu złożenia testamentów.

Art. 135.

§ 1. Na obszarze mocy obowiązującej t. X. cz. 1 Zводу Praw notariusz na żądanie strony po-

świadczą zgłoszenie do oblaty: obligów pożyczkowych, zarówno po ich sporządzeniu, jak po upływie ich terminu (Ustawy cywilne, wyd. r. 1914, art. 2036, 2056), pełnomocnictw, umów dzierżawy i najmu nieruchomości, umów o pracę, o przedsiębiorstwo robót, o dostawę i innych.

§ 2. Zgłoszenie dokumentu do oblaty notariusz poświadcza na samym dokumencie, wymieniając osoby, które w poświadczeniu uczestniczyły, przyczem stwierdza tożsamość oraz zdolność prawną tych osób.¹⁾

¹⁾ Przepis art. 135 traci swoje znaczenie z dniem 1. lipca 1934 wobec tego, że przepisy, których dotyczy, zostają uchylone art. XXXV. przep. wprowadz. kod. zob.

Art. 136.

§ 1. Przepis art. 82 nie narusza w niczem przepisów prawa hipotecznego.¹⁾

§ 2. Postępowanie przed wydziałami hipotecznymi odbywa się według przepisów, obowiązujących w chwili wejścia w życie prawa niniejszego.²⁾

§ 3. Wnioski hipoteczne mogą być sporządzane wyłącznie przez pisarza hipotecznego, jednakże notariusz ma prawo sporządzić wniosek, celem ujawnienia w hipotece sporządzonego przezeń aktu notarialnego.³⁾

¹⁾ Por. prawo o ustaleniu własności dóbr nieruchomości, o przywilejach i hipotekach ogłoszone 26. kwietnia 1818 (Dz. Pr. V. 295).

²⁾ Por. instrukcję hipoteczną z dnia 30. czerwca 1819 Nr. 7408, wydaną przez Komisję Rządową Sprawiedliwości (Zb. przep. adm. Wydział spraw. VII. 337).

³⁾ Notarjusz hipoteczny może dokonać czynności, o której mowa w art. 23 ust. hip.

R o z d z i a ł III.

Przepisy szczególne dla okręgów Sądów Apelacyjnych w Krakowie i Lwowie oraz Sądu Okręgowego w Cieszynie.

Art. 137.

Pozostają w mocy: rozdział XIII ustawy notarialnej z dnia 21 maja 1855 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 94), rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 1860 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 120)¹⁾, ustawa z dnia 25 lipca 1871 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 76) o konieczności nadawania niektórym czynnościom prawnym formy aktu notarialnego.²⁾

¹⁾ Rozdział XIII. ustawy notarialnej z dnia 21. maja 1855 i rozp. Min. Spr. z dnia 7. maja 1860 utrzymane w mocy art. II. ust. zapr. ustawę notarialną z dnia 25. lipca 1871 zajmują się czynnościami notarjuszów, jako komisarzy sądowych, a to czynnościami w niespornem postępowaniu spadkowym, oszacowaniem w postępowaniu spornem lub niespornem, sprzedażą ruchomości w postępowaniu spornem i niespornem oraz sprzedażą nieruchomości w postępowaniu niespornem, przyczem zaznaczyć należy, że przez postępowanie sporne rozumieć należy egzekucyjne.

2) Ustawa z dn. 25/7 1871 (Dz. U. p. austr. Nr. 76) wymaga formy aktu notarialnego dla paktów małżeńskich, dla sprzedaży, zamiany, umowy rentowej i pożyczkowej między małżonkami oraz uznania długu, złożonego przez jednego małżonka wobec drugiego, dla potwierdzenia odbioru posagu, chociaż wystawionego innej osobie, niż żonie, dla darowizny bez rzeczywistego oddania, dla dokumentów co do aktów prawnych między żyjącymi, zdziałanych przez niewidomych, przez głuchych, którzy nie umieją czytać, przez niemych, którzy nie umieją pisać, jeżeli umowę sami zawierają.

Art. 138.

Po ukonstytuowaniu się rad notarialnych na podstawie przepisów prawa niniejszego dotychczasowe izby notarialne przekażą niezakończony przez siebie sprawy właściwym w myśl prawa niniejszego organom, majątek zaś swój — właściwym izbom notarialnym.¹⁾

¹⁾ Majątek izb notarialnych przechodzi na izby utworzone według prawa o notarjacie i te izby są następcami osób prawnych, które poprzód istniały, ale izby, powstałe w siedzibie sądu apelacyjnego, nie są identycznymi z izbami w tej siedzibie, istniejącymi przed wejściem w życie prawa o notarjacie.

Art. 139.

§ 1. Kandydaci notarialni¹⁾ stają się z dniem wejścia w życie prawa niniejszego aplikantami notarialnymi²⁾ i mogą przystąpić do egzaminu no-

tarjalnego według prawa niniejszego w czasie, określonym przepisami dotychczasowymi.³⁾

§ 2. Kandydaci notarialni, którzy złożyli egzamin sędziowski lub adwokacki⁴⁾ przed dniem wejścia w życie prawa niniejszego, stają się asesorami notarialnymi po upływie dwóch lat praktyki lub aplikacji notarialnej, licząc od daty złożenia egzaminu.⁵⁾⁶⁾

§ 3. Substytucji notarialni stają się z dniem wejścia w życie prawa niniejszego asesorami notarialnymi.

¹⁾ Por. §§ 117 i nast. ustawy z roku 1871.

²⁾ Por. art. 58 § 1.

³⁾ Do okresu pięcioletniego, o którym mowa w art. 58 § 1, wlicza się czas aplikacji notarialnej, odbytej przed wejściem w życie prawa o notariacie, nie wlicza się jednak aplikacji sądowej, adwokackiej lub spędzonej w Gen. Prok. (§ 6 ust. 1 lit. d ustawy not. z roku 1871).

⁴⁾ Egzamin sędziowski lub adwokacki zastępuje egzamin notarialny według § 6 ust. 1 lit. e. ustawy not. z roku 1871.

⁵⁾ Aplikant, który przed wejściem w życie prawa o notariacie odbył co najmniej dwuletnią praktykę notarialną, i to po egzaminie sędziowskim lub notarialnym, staje się asesorem w chwili wejścia w życie prawa o notariacie, ten zaś, który nie odbył jeszcze dwuletniej praktyki w chwili wejścia w życie prawa o notariacie, ale posiada egzamin sędziowski lub notarialny, staje się asesorem po upływie okresu dwuletniego od złożenia egzaminu.

6) Przepis art. 139 § 2 nie odnosi się do tych aplikantów, którzy w chwili wejścia w życie prawa o notaryjacie mieli egzamin sędziowski lub notarialny, ale w tym czasie nie są zajęci jako kandydaci notarialni, chociaż poprzód byli jako tacy zatrudnieni.

Art. 140.

Kaucje notarialne¹⁾ będą na żądanie zwrócone notariuszom lub wykreślone z ksiąg gruntowych, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie tego prawa nie będą co do nich zgłoszone pretensje.²⁾³⁾

¹⁾ Por. §§ 22 i nast. ustawy z roku 1871.

²⁾ W czasie zgłoszenia pretensji należy stosować przepis § 30 ust. not. z roku 1871, rada notarialna ma więc wysłuchać interesowanych, a gdy nie dojdzie do porozumienia, należy strony odesłać do drogi procesowej.

³⁾ Por. art. 133.

Art. 141.¹⁾

Rozporządzenia ostatniej woli, zeznane ustnie lub złożone na piśmie przed dwoma notariuszami²⁾ lub przed jednym notariuszem i dwoma świadkami, mają moc sądowych rozporządzeń ostatniej woli, jeżeli zostały sporządzone z zachowaniem przepisów ogólnych o czynnościach notariuszów³⁾ i przepisów §§ 569, 587—592 i 594—596 kodeksu cywilnego 1811 r.⁴⁾⁵⁾⁶⁾

¹⁾ Przepis art. 141 odpowiada § 70 ustawy notarialnej z roku 1871.

²⁾ Obydwaj notariusze nie są równorzędnymi i dlatego tylko jeden dokonuje czynności a drugi współdziała, co wynika z tego, że można go zastąpić dwoma świadkami; drugi notariusz jednak musi mieć siedzibę w obrębie sądu okręgowego, w którym ma ją działający notariusz, i musi być znany kierującemu czynnością notariuszowi, a oprócz tego przyjąć należy, że w razie, gdy w czynności bierze udział osoba, wymieniona w art. 70, muszą być przybrani świadkowie i ci muszą być znani obu notariuszom.

³⁾ Zamiast drugiego notariusza przybrać można asesora, pełniącego obowiązki notariusza (art. 20, 21).

⁴⁾ Por. art. 63 i nast.

⁵⁾ Przepis § 592 austr. k. c. przytoczono mylnie, bo ten przepis, uznający za niezdolnych świadków rozporządzenia ostatniej woli osoby, skazane za oszustwo lub za zbrodnię z chęci zysku, uchylił § 57 trzeciej noweli do ustawy cywilnej, a trudno przyjąć, by art. 141 chciał przywrócić jego moc obowiązującą na przypadek zdziałania rozporządzenia ostatniej woli w formie notarialnej.

⁶⁾ Według §§ 587 i 588 austr. k. cyw. należy spisać protokół na treść wręczonego pisemnego lub też na treść ustnie zeznanego rozporządzenia ostatniej woli; protokół taki należy spisać w formie aktu notarialnego, bo przepis art. 105 jest ogólny i dotyczy nie tylko protokółów walnych zgromadzeń (art. 103 § 1), lecz także innych czynności, o których mowa w art. 104, a do tych należy także sporządzenie rozporządzenia ostatniej woli; wobec tego odpada kwestja, jaka dotychczas istniała, a mianowicie, czy zachodzi różnica między rozporządzeniem ostatniej woli w formie protokołu a w formie aktu notarialnego i czy małoletni, nie liczący lat osmnastu, może zeznać rozporzą-

dzenie ostatniej woli w formie aktu notarialnego (§ 569 austr. u. c.).

Art. 142.

Z dniem wejścia w życie prawa niniejszego ustaje właściwość sądów do dokonywania czynności, które może sporządzać notariusz¹⁾,-a w szczególności ustaje prawo sądów do przyjmowania oświadczeń ostatniej woli.²⁾

¹⁾ Sądy nie mogą uwierzytelniać podpisu (§ 285 pat. ces. z dnia 9. sierpnia 1854 Nr. 208 austr. dz. u.), nie mogą stwierdzać zgodności odpisu z oryginałem (art. 285 pat. ces.), nie mogą sporządzać dokumentów (§§ 189 i 293 pat. ces. i §§ 551, 1278 austr. k. cyw.), nie mogą spisywać lub przyjmować rozporządzeń ostatniej woli (§§ 578 i nast. austr. k. cyw.) i nie mogą zakładać protestów. Jako uchylony uważać należy przepis art. 89 § 1 zdanie 3 k. p. c., o ile stanowi, że możliwem jest uwierzytelnienie przez sąd pełnomocnictwa procesowego i to nietylko na obszarze poaustriackim i popruskim (art. 146 § 1), lecz także na obszarze porosyjskim, gdyż zasadę art. 142 i 146 § 1 rozumieć należy jako ogólną.

²⁾ Jako pozbawiony doniosłości należy uważać przepis art. 458 k. p. c., o ile stanowi, że nakaz może być wydany na podstawie dokumentu prywatnego, na którym podpisy są uwierzytelnione przez sąd, i art. 11 § 3 k. p. c., o ile powołuje się na dokument w formie aktu notarialnego.

³⁾ Taki sam przepis mieści się w art. 146.

Art. 143.

Do czasu ujednostajnienia ustroju hipotecznego archiwa notarialne prowadzone będą przy sądach okręgowych.

R o z d z i a ł IV.

Przepisy szczególne dla okręgów Sądów Apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz Sądu Okręgowego w Katowicach.

Art. 144.

§ 1. Notariusze, którzy jednocześnie wykonywają zawód adwokacki¹⁾, obowiązani są w terminie miesięcznym od ogłoszenia prawa niniejszego złożyć Ministrowi Sprawiedliwości oświadczenie, czy pragną pozostać w notarjacie. Niezłożenie oświadczenia w tym terminie uważa się za odpowiedź przeczącą.²⁾

§ 2. Dotychczasowi notariusze, którzy w czasie do wejścia w życie prawa niniejszego zostaną mianowani ponownie³⁾, ulegają z mocy samego prawa skreśleniu z listy adwokatów z dniem wejścia w życie prawa niniejszego⁴⁾; notariusze, którzy w tymże czasie nie zostaną ponownie mianowani, przestają z dniem wejścia w życie prawa niniejszego wykonywać czynności notariuszów.⁵⁾

¹⁾ Według prawa pruskiego można było notariuszem zamianować także adwokata, a w praktyce pra-

wie zawsze notariuszem zostawał adwokat a nie inna osoba.

²⁾ Adwokat, który jest zarazem notariuszem, a nie złożył oświadczenia w terminie, przepisany w art. 144 § 1, a więc do dnia 29. listopada 1933, przestaje być notariuszem z końcem grudnia 1933.

³⁾ Notariusze, którzy oświadczyli, że chcą pozostać w notariacie, nie zostają jeszcze przez to samo notariuszami po myśli art. 124 § 1, lecz tylko wtedy, gdy zostają nimi ponownie zamianowani; nie jest jednak potrzebne zgłoszenie się po myśli art. 9 § 1 i ponowne złożenie przysięgi po myśli art. 10.

⁴⁾ Jeżeli adwokat, będący zarazem notariuszem, oświadczył, że chce pozostać w notariacie i zostaje notariuszem zamianowany, przestaje być adwokatem, jeżeliby więc mimo zamianowania złożył notarijat, musi uzyskać ponowny wpis na listę adwokatów.

⁵⁾ Akty i księgi notariuszów, których nie zamianowano, mają być oddane do archiwum notarialnego, a pieniądze i papiery wartościowe należy wnieść do depozytu sądowego (art. 112).

Art. 145.

§ 1. Aż do odwołania w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości można udzielać upoważnień do zastępowania notariuszów także osobom, które na podstawie przepisów dotychczasowych mogły być mianowane notariuszami¹⁾, a nie wykonywają zawodu adwokackiego²⁾. Listę tych osób ustala rada notarialna oraz przedstawia ją prezesowi sądu apelacyjnego i prezesom sądów okręgowych.

§ 2. Rada notarialna władna jest osobę taką skreślić z listy, jeżeli okaże się, że pod względem zawodowym lub moralnym dana osoba nie odpowiada warunkom lub godności swego stanowiska.³⁾

§ 3. Rada notarialna może w okresie, przewidzianym w § 1, zaliczyć na poczet aplikacji notarialnej w całości lub w części:

- a) czas pracy w kancelariach notarialnych przed wejściem w życie prawa niniejszego — osobom, które po ukończeniu studiów prawniczych były zatrudnione w takich kancelariach;
- b) czas aplikacji sądowej, adwokackiej lub w Prokuraturze Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jednakże nie ponad 2 lata.⁴⁾

¹⁾ Przepis art. 145 § 1 dotyczy tylko tych osób, które przed wejściem w życie prawa o notariacie posiadały warunki uzyskania notariatu, nie odnosi się więc tak, jak art. 131 § 1, do osób, które były zatrudnione w kancelarii notarialnej, ale nie posiadały kwalifikacji na notariusza.

²⁾ Osoba, o której mowa w art. 145 §§ 1 i 2, nietylko nie może być zajęta w zawodzie adwokackim, lecz musi być zajęta w kancelarii notarialnej, należy ją więc skreślić z listy w razie, gdyby u notariusza nie pracowała.

³⁾ Por. art. 131 § 2.

⁴⁾ Por. art. 131 § 3.

Art. 146.

§ 1. Z dniem wejścia w życie prawa niniej-

szego ustaje właściwość sądu grodzkiego do sporządzania czynności, które należą do zakresu działania notariusza.¹⁾

§ 2. Z zastrzeżeniem, zawartem w art. 129 § 2, ustaje również właściwość władz państwowych i komunalnych do wyznaczania urzędników celem sporządzania czynności, wymienionych w § 1, dotychczasowe uprawnienia osób już wyznaczonych, jak również uprawnienia władz (syndyków) instytucyj prawa publicznego.

§ 3. Przepis § 1 nie dotyczy zakresu działania wydziału hipotecznego.

¹⁾ Dokumentu sądowego lub notarialnego wymagają §§ 311, 312, 313, 518, 873, 1434, 1441, 1492, 1501, 1516, 1517, 1730, 1748, 1750, 2002, 2003, 2033, 2231 i nast., 2254, 2267, 2271, 2276, 2282, 2290, 2291, 2292, 2296, 2348, 2351, 2352, 2356, 2371, 2385 k. c. niem., zaś uwierzytelnienia sądowego lub notarialnego wymagają §§ 1484, 1491, 1492, 1597, 1662, 1945, 1955, 2198, 2199 k. c. niem.

Art. 147.

§ 1. Jeżeli wniosek o dokonanie w księdze gruntowej wpisu, stwierdzającego przejście, ograniczenie lub obciążenie prawa własności, poprzedza umowa, wówczas skutecznienie wpisu do księgi gruntowej powinno nastąpić dopiero po wykazaniu, że umowa została zawarta z zachowaniem formy, przepisanej w art. 82.¹⁾

§ 2. Jednakże dokonanie wpisu w księdzę gruntowej czyni ważną umowę, zawartą bez zachowania formy, przewidzianej w art. 82.²⁾

¹⁾ Por. § 313 ust. 1 k. cyw. niem., stanowiący, że umowa, którą strona zobowiązuje się przenieść własność nieruchomości, wymaga dokumentu sądowego lub notarialnego, co obecnie wobec przepisu art. 146 § 1 ogranicza się do formy notarialnej; podobny przepis zawiera § 873 ust. 2 k. cyw. niem. co do obciążenia nieruchomości, jednak tak co do przeniesienia, jak i obciążenia stanowi, że strony są związane także wtedy, gdy oświadczenia zostają złożone przed urzędem hipotecznym albo gdy je do tego urzędu podano, albo gdy uprawniony drugiej stronie wręczył zezwolenie na wpis, odpowiadający prawu hipotecznemu. Obecnie jest konieczną formą aktu notarialnego i w braku jej wpisu dokonać nie można.

²⁾ Art. 147 § 2 odpowiada § 313 zdanie 2 k. c. niem.

R o z d z i a ł V.

Zmiany w ustawie o opłatach stemplowych.

Art. 148.

W ustawie z dnia 1 lipca 1926 r. o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 41, poz. 413) wprowadza się zmiany następujące:

1) W art. 9 ustępie pierwszym skreśla się wyrazy: „29 ustępy: pierwszy i drugi;”.

2) W art. 19 skreśla się liczbę: „29”.

3) W art. 20 ustęp ostatni otrzymuje brzmie-

mnie następujące: „W razie złożenia pisma notariuszowi stosuje się art. 28“.

4) W art. 22 w ustępie przedostatnim skreśla się wyrazy: „i 29“.

5) W art. 27 część pierwsza ustępu pierwszego (do dwukropka) otrzymuje brzmienie następujące: „Notariusz jest obowiązany wymierzyć opłatę stemplową:“.

6) Art. 29 skreśla się.

7) Art. 30, zmienionemu art. LXXVII rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 804), nadaje się brzmienie następujące:

„Sekretariat sądowy wymierza opłaty stemplowe:

- 1) od postanowień sądu o przybiciu na rzecz licytanta lub nadlicytanta; na obszarze jednak, na którym obowiązuje kodeks cywilny austriacki, sekretariat sądowy nie wymierza opłaty od licytacji celem zniesienia wspólności, przewidzianej w punkcie 2 art. 131;
- 2) od orzeczeń sądowych, wydawanych w toku postępowania egzekucyjnego, na mocy których przedmioty majątkowe, będące własnością dłużnika, przechodzą na własność wierzyciela;

ponadto na obszarze, na którym obowiązuje kodeks cywilny niemiecki:

- 3) od przewłaszczenia (powzdania) i innych oświadczeń zgody;
- 4) od wniosków o wpis w księdze wieczystej lub w rejestrze okrętowym (art. 66, ustęp ostatni i art. 87);

na obszarze zaś, na którym obowiązuje prawo cywilne rosyjskie (tom X, cz. I Zb. pr. ces. ros.) — oprócz opłat, wymienionych w punktach 1 i 2:

- 5) od orzeczeń sądowych w przedmiocie wykupu majątków rodowych (art. 52, punkt 4).

Sekretariat sądowy wymierza opłaty, wymienione w punktach 1 i 2, zapomożą nakazu płatniczego, który doręcza podatnikowi.

Sporządzenie pism, wymienionych w punktach 3, 4 i 5, jest uzależnione od uprzedniego uiszczenia opłaty stemplowej, wymierzonej przez sekretariat sądowy — o ile opłata nie została odroczone na mocy art. 177.

Od pisma, stwierdzającego sprzedaż, dokonaną przez komornika, lub przyznanie wierzycielowi na własność ruchomości, z których egzekucja jest prowadzona, wymierza opłatę komornik.“.

8) W art. 31 skreśla się zdanie drugie ustępu przedostatniego.

9) W art. 35 ustęp ostatni otrzymuje brzmienie następujące:

„Artykułu niniejszego nie stosuje się do notariuszów (art. 27 zdanie ostatnie, oraz art. 28, ustępy: drugi i trzeci).“.

10) W art. 102 ustępie przedostatnim po liczbie: „28“ przecinek zastępuje się nawiasem i skreśla się wyrazy: „30 punkt 3), a na obszarze obowiązywania kodeksu cywilnego austriackiego: jedynie gotówką na podstawie wymiaru, dokonanego przez urząd skarbowy (art. 24 punkt b)“.

11) W art. 133 skreśla się ustęp ostatni.

12) W art. 161 zdanie drugie ustępu pierwszego otrzymuje brzmienie następujące: „Opłata od świadectwa, wydanego przez notariusza, może być też uiszczona gotówką do rąk notariusza (art. 28)“.

R o z d z i a ł VI.

Przepisy końcowe.

Art. 149.

Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości, a co do art. 24 § 2, 124 § 3 i 148 — w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 150.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1934 r. z wyjątkiem art. 124 § 2 oraz art. 144, które uzyskują moc obowiązującą z dniem ogłoszenia.

**DODATEK:
PRZEPISY STEMPLOWE.**

I.

WYCIĄG

Z USTAWY O OPŁATACH STEMPLOWYCH

z dnia 1. lipca 1927 r. (tekst jednolity Dz. U. R. P. Nr. 41, poz. 413 z r. 1932 przy uwzględnieniu zmian, wprowadzonych artykułem 148 prawa o notariacie).

Art. 27.

Notariusz jest obowiązany wymierzyć opłatę stempłową:

1) od sporządzonych przed nim aktów notarialnych, z wyjątkiem uchwał o powiększeniu kapitału zakładowego spółek akcyjnych i komandytowo - akcyjnych (art. 102);

2) od przedstawionych mu celem dokonania czynności urzędowej pism oryginalnych, ich wtóropisów, odpisów lub tłumaczeń (art. 3);

3) od sprzedaży drogą licytacji, przed nim odbytej.

Notariusz wymierza opłatę o tyle, o ile nie została już poprzednio uiszczona w należnej kwocie, względnie

nie podlega odroczeniu na mocy art. 9 lub 11. Notarjusz nie bada jednak prawidłowości uiszczenia, gdy ono opiera się na wymiarze urzędowym (art. 17), lub gdy przedstawiono zaświadczenie urzędu skarbowego o uiszczeniu należnej opłaty.

Art. 28.

Opłatę stemplową, wymierzoną przez notariusza, należy uiścić do jego rąk gotówką, o ile nie została odroczone na mocy art. 177.

W przypadkach, przewidzianych w punktach 1 i 2 art. 27, notariusz uzależnia dokonanie czynności urzędowej od uiszczenia opłaty.

Prócz tego w przypadku, przewidzianym w punkcie 2 art. 27 — jeżeli już upłynął termin uiszczenia opłaty lub gdy opłatę uiszczono nieprawidłowo — ma notariusz wymierzyć podwyżkę stemplową (art. 42) i przed dokonaniem czynności urzędowej wezwać strony, by podwyżkę do jego rąk uiściły. Jeżeli strony tego nie uczynią, to notariusz na żądanie stron dokona czynności urzędowej, ale zawiadomi urząd skarbowy o nieuiszczeniu wymierzonej podwyżki.

Co do terminu uiszczenia opłaty od sprzedaży drogą licytacji (art. 27 punkt 3) oraz skutków nieuiszczenia opłaty stosuje się postanowienia ustawy niniejszej, dotyczące opłaty od sądowej sprzedaży drogą licytacji (art. 59 i 71).

W przypadkach, przewidzianych w art. 9, 11 i 177, notariusz przesyła urzędowi skarbowemu w terminie, który oznaczy rozporządzenie, uwierzytelniony odpis i zaświadcza to na pierwopisie.

Notariusz zaświadcza na akcie, względnie na dokumencie, przedstawionym mu celem dokonania czynności urzędowej, uiszczenie opłaty wraz z ewentualną pod-

wyżką, ich sumę i sposób obliczenia lub powód nieopłaty.

Opłaty stemplowe, wpłacone do rąk notariusza, wnosi notariusz do kasy państwowej w terminie i w trybie, które oznaczy rozporządzenie.

Rozporządzenie ustali również wzór ksiąg poborowych, które mają być prowadzone przez notariuszów, jako też rodzaj i treść sprawozdań okresowych z czynności notariuszów w zakresie opłat stemplowych.

II.

WYCIĄG

Z PRZEPISÓW WYKONAWCZYCH DO USTAWY O OPLATACH STEMPLOWYCH

(Rozp. Min. Skarbu z dnia 10/10 1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 99 poz. 842 przy uwzględnieniu zmian, wprowadzonych Rozp. Min. Skarbu z dnia 9/12 1933 r. Dz. U. R. P. Nr. 103 poz. 797).

§ 50. Jeżeli w kontrakcie sprzedaży, albo w kontrakcie dzierżawy kupujący, względnie dzierżawca, zobowiązał się nietylko do uiszczenia ceny, względnie czynszu (tenuty), w gotówce, lecz nadto do świadczeń innego rodzaju, to notariusz ma wezwać strony do podania wartości świadczeń dodatkowych (art. 7).

§ 51. Jeżeli świadczenie, którego wartość ma służyć za podstawę wymiaru, nie może być co do ilości oznaczone przy sporządzeniu aktu notarialnego (art. 27, punkt 1), względnie nie mogło być oznaczone przy sporządzeniu pisma, przedstawionego notariuszowi celem dokonania czynności urzędowej (art. 27, punkt 2), ale na podstawie treści pisma da się ustalić najniższa ilość świadczenia lub jest w piśmie wymieniona zaliczka (art. 9,

ustęp drugi), to notariusz ma (o ile nie zachodzi wyjątek, przewidziany w ustępie ostatnim § 54) wymierzyć i pobrać opłatę tymczasową, a mianowicie według najniższej ilości świadczenia, względnie według zaliczki.

Notariusz wymierza i pobiera opłatę tymczasową za pierwsze pięciolecie: jeżeli strona — w przypadku, przewidzianym w § 11 — oświadczyła, że chce korzystać z art. 11.

§ 52. Notariusz wymierza i pobiera dodatek 10%, ustanowiony rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 6. marca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 138). Opłatę od pokwitowania, przewidzianą w art. 136, wraz z dodatkiem 10%, oblicza notariusz w kwocie 27 gr.

Dodatek oblicza się tylko przy opłacie pojedynczej, a nie przy podwyżce.

Celem obliczenia podwyżki mnoży się przez 5, względnie przez 25, tylko opłatę pojedynczą, bez dodatku 10%.

§ 53. Notariusz wymierza opłatę od aktu notarialnego (art. 27, punkt 1) także w przypadku przedstawienia mu zawiadomienia o decyzji, zezwalającej na odroczenie płatności (art. 177), a to nawet wtedy, jeżeli według owej decyzji pierwsza rata ma być zapłacona dopiero w pewien czas po sporządzeniu aktu notarialnego.

Jeżeli według decyzji odraczającej pierwsza rata ma być uiszczona przy sporządzeniu aktu notarialnego, to notariusz od uiszczenia tej raty uzależnia sporządzenie aktu.

§ 54. Jeżeli notariuszowi przedstawiono pismo oryginalne albo wtóropis, odpis lub tłumaczenie celem dokonania czynności urzędowej (art. 27, punkt 2) i notariusz jest zdania, że co do przedstawionego pisma nastąpiło naruszenie ustawy o opłatach stemplowych, to jednak nie wymierza od przedstawionego pisma ani opła-

ty pojedynczej ani podwyżki i nie jest też obowiązany do przesłania urzędowi skarbowemu (§ 16) odpisu pisma, podlegającego opłacie, ani do zawiadomienia urzędu skarbowego o dostrzeżonym ewentualnie naruszeniu ustawy o opłatach stemplowych, gdy zachodzą warunki następujące:

- a) gdy opłatę od przedstawionego pisma uiszczono uprzednio w kwocie, wymierzonej przez notariusza (art. 27 i 28), albo przez urząd skarbowy (art. 23, punkt b; art. 24, punkt b; art. 33) lub przez inny właściwy urząd państwowy (art. 32);
- b) gdy urząd skarbowy (§ 16) zaświadczył na piśmie, przedstawionemu notariuszowi celem dokonania czynności urzędowej, że od pisma tego uiszczono opłatę w należnej wysokości (§ 75);
- c) gdy strona, po oznajmieniu jej przez notariusza wysokości opłaty (względnie podwyżki), należnej od przedstawionego pisma, oświadcza, że nie żąda dokonania czynności urzędowej, dla której pismo przedstawiła.

To samo tyczy się przypadku, gdy pismo, przedstawione notariuszowi, jest zaopatrzone w zaświadczenie o odroczeniu płatności (§§ 33, 77 i 190).

§ 55. Jeżeli pismo, przedstawione notariuszowi celem dokonania czynności urzędowej (art. 27, punkt 2), zostało zaopatrzone przez urząd skarbowy w pieczęć wpływu (§ 37), to okoliczność ta, sama przez się, nie zwalnia notariusza od powzięcia decyzji w zakresie opłaty stemplowej. Notariusz jest zwolniony od obowiązku powzięcia tej decyzji, gdy pismo, o jakim mowa, jest zaopatrzone:

- a) w zaświadczenie o wymiarze, umieszczone przez urząd skarbowy, stwierdzające uiszczenie znacz-

kami stemplowemi całej kwoty, wymierzonej przez urząd skarbowy (§ 39, ustępy: pierwszy i trzeci),

- b) w zaświadczenie urzędu skarbowego, przewidziane w punkcie b) § 54 albo w ustępie ostatnim tegoż paragrafu lub
- c) w zaświadczenie o wymiarze (§ 39, ustępy: drugi i trzeci), wydane przez kasę urzędu skarbowego, a stwierdzające uiszczenie gotówką całej kwoty, wymierzonej przez urząd skarbowy. Jeżeli zaś na piśmie, zaopatrzonem przez urząd skarbowy w pieczęć wpływu, nie znajduje się żadne z zaświadczeń, wymienionych pod a), b), c), to notariusz ustala, czy pismo podlega opłacie, a jeżeli podlega: wymierza opłatę, ewentualnie też podwyżkę i uzależnia dokonanie czynności urzędowej od uiszczenia opłaty.

Jeżeli zaświadczenie o wymiarze stwierdza wymierzenie opłaty wraz z podwyżką oraz uiszczenie tylko opłaty pojedynczej, to nieuiszczenie podwyżki nie jest przeszkodą dokonania czynności urzędowej.

§ 56. Jeżeli od pisma, przedstawionego notariuszowi (art. 27, punkt 2), uiszczono uprzednio opłatę w kwocie, którą podatnik sam obliczył, która jednak zdaniem notariusza jest niższa od należności ustawowej, to notariusz wymierza różnicę między kwotą należną, a kwotą uiszczoną, ewentualnie też podwyżkę (art. 28, ustęp trzeci).

Jeżeli kwota, uprzednio uiszczona, a obliczona przez samego podatnika, jest zdaniem notariusza zgodna z należnością ustawową, ale uiszczenie nastąpiło po upływie właściwego terminu lub w sposób nieprawidłowy, to notariusz wymierza podwyżkę.

§ 57. Notariusz może wykonać czynność urzędową

(art. 27, punkty 1 i 2) mimo niewuiszczenia opłaty stempłowej lub uiszczenia jej tylko w części, jeżeli opłata należy się od pisma, wymienionego w art. 52 albo w punktach 2 lub 3 art. 53, stwierdzającego umowę między małżonkami albo krewnymi lub powinowatymi w linii prostej albo między rodzeństwem, a z zachodzących okoliczności wynika, że niezwłoczne uiszczenie opłaty jest niemożliwe i że uzależnienie czynności urzędowej od uiszczenia opłaty (art. 28, ustęp drugi) może udaremnić tę czynność ze względu na grożące jednemu z kontrahentów niebezpieczeństwo życia.

W przypadkach powyższych strony są obowiązane uiścić opłatę stempłową, wymierzoną przez notariusza (lub niewuiszczoną resztę tej opłaty) w ciągu trzech tygodni od dnia sporządzenia pisma, stwierdzającego umowę. Opłatę należy wnieść do kasy urzędu skarbowego (§ 17), w której okręgu notariusz ma siedzibę, przy deklaracji według wzoru 2; w tej deklaracji należy po wyrazie „od” dokładnie określić umowę, wymieniając imiona i nazwiska stron, przedmiot umowy, jej datę oraz nr. repertorium notariusza. Niewuiszczenie opłaty w ciągu pięciu tygodni od dnia sporządzenia pisma stwierdzającego umowę, powoduje obowiązek uiszczenia kary za zwłokę (ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. — Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 721), w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 maja 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 401).

Notariusz ma zwrócić uwagę stron na obowiązek określony w ustępie poprzednim i udzielenie tego pouczenia stwierdzić w tekście aktu notarialnego.

§ 58. Zaświadczenie notariusza o uiszczeniu opłaty, przewidziane w ustępie szóstym art. 28, ma być umieszczone — o ile chodzi o opłatę od aktu notarialnego (art. 27, punkt 1) — w tekście aktu.

○ O ile chodzi o opłatę od pisma, przedstawionego notariuszowi celem dokonania czynności urzędowej (art. 27, punkt 2), zaświadczenie ma być umieszczone w tekście świadectwa, stwierdzającego dokonanie czynności urzędowej, jeżeli świadectwo takie zostaje bądź wypisane na piśmie przedstawionem notariuszowi, bądź z pismem tem trwale związane (a zatem: w tekście świadectwa, stwierdzającego własnoręczność podpisu albo zgodność odpisu lub tłumaczenia z oryginałem albo datę okazania dokumentu; w proteście wekslowym; w zaświadczeniu o zgłoszeniu do oblaty w myśl prawa cywilnego rosyjskiego). Notariusz ma w świadectwie takim stwierdzić też uiszczenie opłaty od samego świadectwa, jeżeli w przypadku poszczególnym opłata taka się należy i została uiszczona gotówką (a nie znaczkami stempłowymi: art. 154, ustęp pierwszy; art. 157, 159 i 161). Jeżeli notariusz na przedstawionem mu piśmie nie umieszcza świadectwa o dokonaniu czynności urzędowej (np. w przypadku powołania się w akcie notarialnym na dokument inny), to ma na owem piśmie umieścić zaświadczenie, tyżące się wyłącznie uiszczenia opłaty stempłowej; data tego zaświadczenia ma być zgodna z datą dokonania czynności urzędowej.

§ 59. Zaświadczenie, o którym mowa w § 58, ma zawierać w przypadku wymierzenia opłaty przez notariusza i uiszczenia do jego rąk wymierzonej kwoty (w całości lub w części):

- 1) pełną wymierzoną sumę,
- 2) (ewentualnie) podział tej sumy na poszczególne części składowe t. j. opłatę pojedynczą, dodatek 10% i podwyżkę, a w razie wymierzenia kilku opłat — wymienienie każdej opłaty z osobna (w szczególności: gdy pismo tyczy się dwu lub więcej przedmiotów lub gdy notariusz

- wymierzył opłatę od pisma, przedstawionego mu celem dokonania czynności urzędowej i zarazem opłatę od świadectwa, stwierdzającego czynność urzędową),
- 3) przy opłatach procentowych — podstawę wymiaru i zastosowaną stopę opłaty,
  - 4) co do opłat pojedynczych — zastosowane przepisy prawne,
  - 5) ewentualne potrącenie uiszczonej uprzednio kwoty, którą obliczył podatnik sam (art. 23, punkt a; art. 24, punkt a; § 56),
  - 6) stwierdzenie, że uiszczono całą kwotę, wymierzoną przez notariusza lub, że uiszczono tylko opłatę pojedynczą bez podwyżki (art. 28, ustęp trzeci), albo tylko część opłaty z powodu zezwolenia na uiszczenie ratami (art. 177) lub z przyczyn podanych w §§ 57, 102 (ustępie drugim), 109 i 110,
  - 7) Imię i nazwisko (firmę, nazwę) płatnika.

W razie niepobrania należnej opłaty lub pobrania jej tylko w części notariusz zaświadcza powód takiego załatwienia:

- a) gdy pismo nie podlega opłacie,
- b) gdy opłatę uiszczono uprzednio w kwocie, którą podatnik sam obliczył i ta kwota zdaniem notariusza nie jest niższa od należności ustawowej, a uiszczenie nastąpiło we właściwym terminie i w sposób prawidłowy,
- c) gdy świadczenie, którego wartość ma służyć za podstawę wymiaru, nie może być co do ilości oznaczone przy sporządzeniu aktu notarialnego — lub nie mogło być oznaczone przy sporządzeniu pisma, przedstawionego notariuszowi celem dokonania czynności urzędowej — (art. 9,

- ustęp pierwszy) i zarazem w treści pisma nie jest podana ilość najniższa lub zaliczka,
- d) gdy władza skarbową zezwoliła na odroczenie płatności albo na uiszczenie ratami (art. 177), jak również w przypadkach, przewidzianych w § 57, w ustępie drugim § 102 oraz w §§ 109 i 110,
  - e) gdy notariusz wymierzył tylko podwyżkę stempłową, a strona nie uiszczała jej (art. 28, ustęp trzeci, zdanie drugie).

W przypadkach, wymienionych w punktach d), e), notariusz ma ujawnić wymiar opłaty w sposób, podany wyżej w punktach 1—5.

W przypadkach, wymienionych w punktach c), d), zaświadczenie powodu niepobrania nie jest potrzebne, gdy pismo, przedstawione notariuszowi, jest już zaopatrzone w zaświadczenie o odroczeniu płatności (przewidziane w §§ 33, 77 i 190).

§ 60. Jeżeli przed notariuszem odbyła się sprzedaż drogą licytacji (art. 27, punkt 3), to notariusz wymierza opłatę (art. 52, punkt 2 i ustęp ostatni; art. 58; art. 64, punkt 4; art. 65; art. 66, punkt 2; art. 75, punkt b; art. 79, ustęp pierwszy: punkty a, b; art. 131, punkt 2; art. 132), wraz z dodatkiem 10%, zaraz po zaoferowaniu najwyższej ceny i ten wymiar — po oznajmieniu go nabywcy — podaje w protokole licytacji w sposób określony w punktach 1—4 § 59.

§ 61. Jeżeli przedmiotem sprzedaży drogą licytacji (§ 60) jest rzecz nieruchoma (art. 12, ustęp ostatni), bądź bez przynależności bądź z przynależnościami (art. 52, ustęp ostatni) albo prawo wydobywania ciał kopalnych lub prawo do części wydobytych ciał kopalnych, względnie do ich pieniężnej równowartości (art. 64, punkty 1 i 3), to opłatę, wymierzoną przez notariusza (§ 60),

należy uiszczyć do jego rąk gotówką w ciągu trzech tygodni od dnia licytacji (art. 28, ustęp czwarty; art. 59, ustęp pierwszy; art. 65, ustęp ostatni).

W razie uiszczenia opłaty przed podpisaniem protokołu licytacji notariusz stwierdza uiszczenie w tymże protokóle; w razie uiszczenia późniejszego notariusz na żądanie płatnika wydaje mu pokwitowanie, w którym wymienia pozycję „wykazu wpływów na dochód Ministerstwa Skarbu” (§ 63). W razie uiszczenia w kasie urzędu skarbowego (§ 17) podatnik ma złożyć notariuszowi pokwitowanie, wydane przez tę kasę lub uwierzytelniony odpis tego pokwitowania.

Nieuiszczenie opłaty w ciągu pięciu tygodni od dnia licytacji powoduje obowiązek uiszczenia kary za zwłokę (ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 721).

§ 62. O ile chodzi o sprzedaż drogą licytacji przedmiotów innego rodzaju, niż wymienione w § 61, opłata ma być uiszczona gotówką do rąk notariusza niezwłocznie po dokonaniu sprzedaży (art. 28, ustęp czwarty; art. 71, ustęp czwarty; art. 80, ustęp trzeci); jeżeli nabywca nie zastosował się do tego przepisu, to notariusz stwierdza w protokóle licytacji, że sprzedaż nie doszła do skutku (art. 71, ustęp przedostatni).

Uiszczenie opłaty stwierdza notariusz w protokóle licytacji.

§ 63. Notariusz prowadzi „wykaz wpływów na dochód Ministerstwa Skarbu” według załączonego wzoru 3. Do wykazu tego zapisuje wszelkie kwoty, pobrane na mocy ustawy o opłatach stemplowych. Notariusze, mający siedzibę na obszarach, na których obowiązuje kodeks cywilny francuski lub prawo cywilne rosyjskie, zapisują nadto do wykazu wpływów kwoty, pobrane tytułem podatku od darowizn.

W kolumnie 1 rozpoczyna się z początkiem każdego okresu budżetowego nowa numeracja.

W kolumnie 5 należy podać zasadniczo tylko rodzaj pisma (wpisując np. wyrazy: „oblig“, „spółka“, „pełnomocnictwo“, „kwit“ i t. p.). Przy czynnościach jednak, mających za przedmiot przeniesienie własności nieruchomości albo dzierżawę lub najem nieruchomości, należy wymienić — oprócz rodzaju pisma — imiona i nazwiska osób działających, rodzaj rzeczy nieruchomości oraz miejscowość, w której ona się znajduje; co do nieruchomości ziemskiej również jej przestrzeń i budynki, na niej się znajdujące — jeżeli te dane są wymienione w piśmie, podlegającym opłacie.

W kolumnie 7 należy wpisywać opłaty od pism, wymienionych w art. 52, w wysokości 4%, 1%, 0,5%, 0,2% i 5 zł. (art. 58) oraz opłatę w wysokości 1% (art. 66) od przejścia własności przynależności rzeczy nieruchomości (art. 52, ustęp ostatni) i innych rzeczy ruchomych, które przechodzą na własność razem z nieruchomością (np. przenoszone razem z nieruchomością fabryczną surowce i gotowe towary). Natomiast innego rodzaju opłaty, wiążące się z przejściem własności nieruchomości, mają być wpisywane w odpowiednich innych kolumnach, a mianowicie: opłaty od pism, stwierdzających wniesienie nieruchomości do spółki tytułem wkładu rzeczowego (art. 106—108) — w kolumnie 8), opłaty zaś od pism, stwierdzających dział majątku wspólnego, w którego skład wchodzi nieruchomość (art. 131) albo umowę przygotowawczą (art. 134), tyczącą się nieruchomości albo przelew prawa, wynikającego z takiej umowy lub oferty (art. 53, punkt 3 i art. 66) — w kolumnie 10. W kolumnach 7—10 oraz 12 wymienia się odnośne kwoty bez dodatku 10%. Dodatek ten należy uwidocznic oddzielnie, a mianowicie w kolumnie 13.

§ 64. Notarjusz wnosi do kasy urzędu skarbowego (§ 17) kwoty, zapisane do „wykazu wpływów“, w terminach następujących:

1) za czas od dnia 1 do dnia 7 każdego miesiąca — w dniu 8 danego miesiąca; 2) za czas od dnia 8 do dnia 14 — w dniu 15 danego miesiąca; 3) za czas od dnia 15 do dnia 21 — w dniu 22 danego miesiąca; 4) za czas od dnia 22 do końca miesiąca — w dniu 1 miesiąca następnego.

Jeżeli termin przypada na dzień wolny od zajęć urzędowych, to wniesienie do kasy urzędu skarbowego ma nastąpić w najbliższym dniu powszednim.

Notarjuszowi wolno też wpłacać częściej, niż podano w ustępie poprzednim; nie wolno jednak jedną sumą obejmować należności z miesiąca ubiegłego i z miesiąca bieżącego.

Notarjusz przedstawia kasie urzędu skarbowego deklarację, ułożoną według załączonego wzoru 4.

Notarjusz może też przysyłać należności powyższe kasie urzędu skarbowego za pośrednictwem Pocztovej Kasy Oszczędności. Również w tym przypadku notarjusz przesyła kasie urzędu skarbowego deklarację; w deklaracji tej należy wyrazy „przy niniejszem“, zastąpić wyrazami „za pośrednictwem P. K. O.“.

Każda wpłata ma być uwidoczniona w kolumnie 14 wykazu wpływów — przez wymienienie czasu, którego wpłata dotyczy, oraz daty wniesienia do kasy urzędu skarbowego, względnie przesłania za pośrednictwem P. K. O.

§ 65. Wykaz wpływów na dochód Ministerstwa Skarbu ma być po upływie danego miesiąca podsumowany i przesłany izbie skarbowej, w której okręgu notarjusz ma siedzibę — w ciągu tygodnia po upływie danego miesiąca.

§ 66. W zawiadomieniu o nieuiszczeniu wymierzonej podwyżki (art. 28, ustęp trzeci) notariusz ma wymienić: datę pisma, podlegającego opłacie; rodzaj czynności prawnej, pismem tem stwierdzonej; jej przedmiot; imiona i nazwiska (firmy, nazwy) — tudzież, o ile to możliwe, adresy osób działających; podstawę wymiaru opłaty stemplovej; ewentualnie: kwotę opłaty stemplovej, uiszczoną przed przedstawieniem pisma notariuszowi; ewentualnie: kwotę opłaty, wymierzoną przez notariusza i do jego rąk uiszczoną; kwotę podwyżki i powód wymierzenia jej; datę wymierzenia podwyżki; wreszcie: imię i nazwisko (firmę, nazwę) osoby, na której żądanie notariusz wykonał czynność urzędową.

Zawiadomienie powyższe notariusz sporządza niezwłocznie; przesyła je urzędowi skarbowemu (§ 16) dopiero po upływie miesiąca od dnia wymierzenia podwyżki, zaopatrzywszy w adnotację: „Odwołanie wniesiono dnia . . . .” lub „Odwołania nie wniesiono”; adnotacja ta ma być zaopatrzona w podpis i pieczęć notariusza. Zawiadomienia, sporządzone w pierwszej połowie miesiąca należy przesłać urzędowi skarbowemu w czasie od dnia 16 do 20 miesiąca następnego; zawiadomienia zaś, sporządzone w drugiej połowie miesiąca, należy przesłać w czasie od dnia 1 do 5 miesiąca drugiego, następującego po upływie miesiąca danego (np. zawiadomienia, sporządzone w czasie od dnia 1 do dnia 15 stycznia, należy przesłać w czasie od dnia 16 lutego do dnia 20 lutego; zawiadomienia zaś, sporządzone w czasie od dnia 16 do dnia 31 stycznia, należy przesłać w czasie od dnia 1 do dnia 5 marca).

§ 67. Notariusz ma w każdym przypadku, w którym wymierzył opłatę od sprzedaży nieruchomości, albo praw do ciał kopalnych drogą licytacji (§ 61) i w którym opłaty tej nie uiszczono w ciągu trzech tygodni od

dnia licytacji (art. 59), zawiadomić urząd skarbowy niezwłocznie o nieuiszczeniu opłaty. W zawiadomieniu tem należy wymieni: datę licytacji, jej przedmiot, imię i nazwisko (firmę, nazwę) i adres nabywcy (względnie wszystkich nabywców); podstawę wymiaru i kwotę wymierzonej opłaty.

§ 68. Odpisy, wymienione w ustępie piątym art. 28, ma notariusz przysyłać urzędowi skarbowemu (§ 16) za okres od dnia 1 do dnia 15 każdego miesiąca — najpóźniej do dnia 20 tegoż miesiąca; za okres zaś od dnia 16 do końca miesiąca — w ciągu pierwszych pięciu dni miesiąca następnego. Notariusz ma przysyłać odpisy — w powyższych terminach — również w przypadkach, wymienionych w § 57, w ustępie drugim § 102 oraz w § 111.

Postępowanie ze środkami odwoławczymi w przypadkach wymiaru opłat stemplowych, dokonanego przez notariusza, określają §§ 98 i 100.

§ 98. Jeżeli wniesiono odwołanie od wymiaru opłaty lub podwyżki, dokonanego przez notariusza, to notariusz ma na odwołaniu wymieni datę, w której odwołanie otrzymał i tę adnotację zaopatrzyć w swój podpis i w pieczęć.

O rozstrzygnięciu odwołania od wymiaru, dokonanego przez notariusza, izba skarbowa zawiadamia notariusza i odwołującego się.

Ustęp poprzedni stosuje się odpowiednio do wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego w przedmiocie opłat stemplowych, wymierzonych przez notariusza.

§ 100. Za dowód nieważności (ustęp pierwszy art. 49) nie uważa się wyroku sądowego, opierającego się na przyznaniu, lub wydanego zaocznie, bez udowodnienia stanu faktycznego, na którym wyrok się opiera.

W przypadkach, wymienionych w art. 49, w punkcie a) ustępu drugiego, petent ma podać dokładnie, z jakich powodów nastąpiło odwołanie czynności prawnej. O ile chodzi o umowę o nabycie nieruchomości (art. 52, punkt 1), albo prawa wydobywania ciał kopalnych art. 64, punkt 1), dozwoleń zwrotu opłaty lub uchYLENIE wymiaru zależy od tego, aby nie nastąpiły ani oddanie przedmiotu umowy w posiadanie nabywcy, ani wpis prawa własności na jego rzecz w księdze wieczystej.

Jeżeli odwołanie czynności prawnej (punkt a) pociąga za sobą utratę zadatku lub obowiązek zwrotu zadatku w podwójnej wysokości, albo uiszczenia kary za zawód (odstępny), to może być dozwolone tylko obniżenie opłaty do kwoty, przypadającej według zadatku lub kary za zawód.

Ustęp przedostatni § 98 stosuje się również do orzeczeń, wydanych na skutek wniosku, przewidzianego w art 49 a dotyczącego się opłaty, wymierzonej przez notariusza.

SKOROWIDZ ALFABETYCZNY.

(Liczby, odbite tustym drukiem, oznaczają artykuły Prawa o notariacie, zaś liczby, odbite kursywą — stronicie niniejszej książki.)

A. Administracyjna władza — 129 Administracyjne kolegium — 41, 42, 47, 57, 62 Administracyjny Trybunał — <i>33, 40</i> Adopcja p. przysposobienie Adwokacka aplikacja p. a- plikacja Adwokacki egzamin p. egza- min Adwokackie zastępstwo — <i>48</i> Adwokat — 49, 144, 145, <i>37, 38, 181</i> Akcyjna spółka p. spółka Akta — 111—115 Akt notarialny — 63, 81, 82, 85, 88, 105, 136	forma a. — 86, 15, 119, <i>120, 121, 122, 123, 124,</i> <i>125</i> odczytanie a. — 87, 129, <i>130</i> podpisy na a. — 84, 85 redakcja a. — 83 treść a. — 84 Akt prywatny — 129 Alfabet — 75 Alfabetyczny skorowidz — 116 Analfabeta — 70, 72, 75, 85, 96, 104, 113, 114, <i>119</i> Aplikacja adwokacka — 131, 145 notarialna — 7, 8, 58, 59, 131, 139, 145, 86 sądowa — 131, 145

- w Prokuratorji Generalnej
— **131, 145**
- Aplikant notarialny — **34, 56, 57, 61, 139**
obowiązki a. — **58**
prawa a. — **60**
skreślenie z listy a. — **61**
- Archiwum
hipoteczne — **113**
notarialne — **112, 113, 114, 143**
- Asesor
notarialny — **15, 20, 21, 34, 60, 61, 62, 139**
walnego zgromadzenia — **30**
- B.
- Banki hipoteczne — **16**
Biurowość sądów dyscyplinarnych — **54**
Budżet — **28**
- C.
- Choroba — **20, 45**
Cyfry — **78, 117**
Cywilne prawa p. prawa
Czek — **63, 106**
Czynności notarialne — **3, 63, 123**
nieważność c. — **19, 20**
odmowa wykonania c. — **66, 98, 136**
sprzeciwiające się porządkowi lub dobremu oby-
- czajom — **64, 96, 93, 94**
zakaz c. — **64, 65**
- D.
- Data — **78**
Dekret
Rady Regencyjnej w przedmiocie przepisów tymczasowych o notariacie — **123**
Delegowany sędzia p. sędzia
Depozyt — **107, 108, 109, 110, 116, 121, 151, 152, 153, 156**
sądowy — **110, 112, 121, 154, 155**
Dobre obyczaje — **64, 96, 93, 94**
Docent — **15**
Dokument — **63, 69, 77, 78, 106, 112, 114, 117, 121**
publiczny — **81, 88**
Dopiski — **78**
Doręczanie oświadczeń — **101, 102**
miejsce d. — **101**
Dostawa (umowa o d.) — **135**
Dowód osobisty — **69, 103**
Dyscyplinarne postępowanie — **39, 50, 52, 123, 127**

- biurowość d. — 54
 kary d. — 44, 45, 62, 127
 koszty post. d. — 54
 odpowiedzialność d. asesorów — 62
 odpowiedzialność d. notariuszów — 44, 55
 sądy d. — 34, 47, 51
 uchwały w p. d. — 50
- Dyscyplinarny
 rzecznik — 32, 48, 51
 sędzia — 32
 wyrok — p. wyrok
- Dziedziczenia umowy — 130
- Dzierżawa — 135
- E.
- Egzekucyjne postępowanie — 148
- Egzamin
 adwokacki — 139, 177
 notarialny — 7, 8, 59, 60, 139, 27, 88, 89
 sędziowski — 139, 177
- Egzaminacyjna komisja — 59
- Emerytura — 22, 24, 124
- F.
- Formularz — 77
- Fundusz zapomogowy — 28
- Funkcjonariusz publ. — 1
- G.
- Głosowanie
 tajne — 29
 zwyczajna większość przy g. — 29, 35
- Głuchoniemy — 70, 71, 72, 109
- Głuchy — 70, 71, 72, 108, 109
- Godziny
 pozaurzędowe — 43
 urzędowe — 19
- Gruntowe księgi p. księgi
 Grzywna — 45, 46, 51, 53, 62
- H.
- Handel — 16
- Hipoteczna kancelarja p. kancelarja
- Hipoteczne księgi p. księgi
 prawo p. prawo
- Hipoteczny
 pisarz — 136
 wydział — 132, 136, 146
- I.
- Ilość notariuszów — 2
- Incompatibilitas notariuszów — 15, 16, 38
- Instytucje
 kredytowe państwowe — 110, 121, 164
 prawa publicznego — 146

- stanowisko w zarządzie —
65, 38, 95, 96
- Izba notarialna
 administracja i. — **34**
 majątek i. — **34**
 organa i. — **26**
 osobowość prawna i. — **25**
 składki na rzecz i. — **22**
 terytorjalny zasięg i. — **25**
 wykroczenia i. — **41**
 zgromadzenia i. — **34**
- J.
- Język
 obcy — **68, 21, 22, 101, 102, 110, 111**
 polski — **4, 7, 68, 73**
 urzędowania — **4**
- K.
- Kancelarja
 hipoteczna — **131**
 notarialna — **18, 131, 145**
- Kandydat notarialny — **139**
- Kara
 dyscyplinarna p. dyscyplinarne postępowanie porządkowa — **27**
- Kaucja notarialna — **133, 140**
- Kodeks
 cywilny — **141**
 cywilny austriacki — **148, 105, 120, 169, 178**
- cywilny Królestwa Polskiego — **120**
 cywilny niemiecki — **148, 105, 120, 129, 169, 183, 184**
 handlowy — **16, 118, 119**
 karny — **14**
 Napoleona — **134, 105, 120, 169, 172, 173**
 postępowania cywilnego — **101, 119, 124, 131, 133, 143**
 zobowiązań — **119, 132, 133, 143**
- Kolegium administracyjne p. administracyjne kolegium
- Komisant — **16**
- Komisarz sądowy — **16**
- Komisja egzaminacyjna p. egzaminacyjna komisja
- Komornik — **148**
- Komunalne
 opłaty p. opłaty władze — **146**
- Konkurs na stanowisko notariusza — **23**
- Koperta — **107**
- Koszty postępowania dyscyplinarnego — **54**
- Kredytowe
 instytucje państwowe p. instytucje

- towarzystwa ziemskie —
     16
 Krewny — 65
 Księgi
     gruntowe — 140, 147
     hipoteczne — 132, 133
     wieczyste — 148
 Księgi notariusza — 112,
     114, 116
     depozytów — 116, 121
     protestów — 116, 120
     przychodów i rozchodów
     — 116
     wzór k. — 122
 Kuratela — 65
- L.
- Lektor — 15
 Licytacja nieruchomości —
     16
 Licytant — 148
 Lista
     adwokatów — 144
     aplikantów — 34, 36, 62
     asesorów — 34, 36, 62
     notariuszów — 34
     skreślenie z listy aplikan-
     tów — 62
     skreślenie z listy asesorów
     — 62
     zastępców notariuszów —
     131, 145
 List polecony — 101
- M.
- Majątek
     izby notarialnej — 34
     rodowy — 148
 Małżonek — 65
 Maszyna do pisania — 77
 Mianowanie notariusza — 6,
     7, 8
     unieważnienie m. — 9, 29
 Minister
     skarbu — 149
     sprawiedliwości — 2, 5,
     6, 9, 11, 12, 41, 42,
     53, 122, 124, 125,
     131, 144, 145, 149
 Mocodawca — 117
- N.
- Nadlicytant — 148
 Nadzór — 39
     naczelny n. — 42
     prawo do n. — 37, 38
 Nagana — 45, 46, 53, 62
 Najem — 135
 Nakaz płatniczy — 148
 Następca prawny — 90
 Niedbalstwo — 43
 Niemy — 70, 71
 Nieobecność notariusza — 20
 Niepiśmienny p. analfabeta
 Nieruchomość — 82, 135,
     122
 Niesporne sądownictwo p.
     sądownictwo

- Nieumiejętność — 43
 Nieważność — 88, 130, 131
 Niewidomy — 70, 71, 110
 Niezdolność do pracy — 12, 28
 Nominacja p. mianowanie
 Notarialna
   czynność p. czynność
   kancelarja p. kancelarja
   rada p. rada
     O.
 Obciążenie prawa własności — 82
 Obecność na walnem zgromadzeniu — 27
 Objęcie notariatu — 9
 Oblata — 135
 Obligi pożyczkowe — 135
 Obrońca — 49
 Obywatelskie prawa p. prawa
 Obywatelstwo polskie — 6, 24
 Ochrona prawna — 23
 Odcisk palca — 75, 96, 112, 113
 Odpis — 63, 94, 97, 139, 140
   uchwał dyscyplinarnych — 50
   wierzitelny — 92, 93, 94, 97, 113
 Odpowiedzialność solidarna — 79
   za personel — 71
   za szkody — 43, 79, 15, 17, 32, 34
   za zastępcę — 71
 Odwołanie — 41, 51
 Ograniczenie prawa własności — 82
 Opieka — 65
 Opłaty — 80
   komunalne — 79
   państwowe — 66, 79, 117, 99
   samorządowe — 66, 79, 117, 99
   stemplowe — 148, 118
 Opróżnienie stanowiska notariusza — 21
 Orzeczenie sądowe — 82
 Osobowość prawna — 25
 Oświadczenie — 63, 101
   ostatniej woli — 142
   p. rozporządzenia ost. woli
     P.
 Państwowe
   opłaty p. opłaty
   władze — 146
 Papiery wartościowe — 63, 109, 112, 121
 Pełnomocnictwo — 82, 135
 Personel — 43, 71, 102
 Pieczęć — 91
   wzór p. — 5
   zastępcy notariusza — 21

- Pieniądze — **63, 109, 112, 121**
 Pisarz hipoteczny — **136**
 Podpisy p. akt notarialny p. poświadczenia
 Podział notariuszów — **132**
 Pokwitowanie — **108**
 Polecony list p. list
 Polubowny sąd — **123, 124**
 Poprawki — **78, 97**
 Porządek publiczny — **64, 96, 93, 94**
 Porządkowa kara p. kara
 Poseł — **15**
 Pośrednictwo — **16**
 Poświadczenie — **63**
   czasu okazania dokumentu — **94, 98**
   doręczenia — **101**
   forma p. — **95**
   pozostawiania przy życiu — **94, 99**
   stawiennictwa lub niestawiennictwa — **94, 100**
   treść p. — **95, 98**
   własnoręczności podpisu — **94, 96, 138, 139**
   zgodności odpisu — **94, 97, 139, 140**
 Pouczenie — **125, 126**
 Powinowaty — **65**
 Powzwanie — **148**
 Pozbawienie stanowiska no-
   tarjusza — **45, 46, 51, 53**
 Praca (umowa o p.) — **135**
 Prawo
   cywilne — **7, 12**
   cywilne rosyjskie — **148**
   hipoteczne — **136**
   międzydzielnicowe — **122**
   międzynarodowe prywatne — **124**
   obywatelskie — **7, 12**
   o spółkach akcyjnych — **119, 146**
   o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością — **119, 146**
   o ustroju sądów powszechnych — **55, 81**
   ubogich — **34, 49, 61**
   własności do nieruchomości — **82, 147**
 Prawna
   ochrona p. ochrona
   osobowość p. osobowość
 Prezes
   izby notarialnej — **126**
   Rady Ministrów — **8**
   rady notarialnej — **30, 32, 33, 119**
   sądu apelacyjnego — **12, 15, 19, 20, 21, 27, 32, 36, 37, 40, 41, 57, 126, 131, 145**

- sądu okręgowego — **9**,
17, 18, 20, 32, 37, 38,
50, 53, 102, 115, 131,
134, 145
- Profesor uniwersytetu — **15**
- Prokurator — **8, 48, 50, 125**
- Prokuratorja Generalna —
131, 145
- Protest — **63, 106, 111**
księga p. — **116, 120**
- Protokół — **63**
doreczenia — **100**
forma p. — **105**
poświadczenia — **100**
przebiegu czynności p. —
104
przechowywanie p. — **111**
przyjęcia na przechowa-
nie — **107, 108, 109**
rady notarialnej p. — **40**
walnego zgromadzenia p.
— **40**
walnych zgromadzeń spó-
łek i stowarzyszeń —
103
z rewizji — **38**
- Przechowanie
dokumentów — **107,**
108, 112
papierów wartościowych
109, 112
pieniędzy — **109, 112**
walut — **109, 112**
- Przechowywanie — **63**
aktów — **111, 112**
aktów poprzednika — **115**
ksiąg — **112**
odpisów protestów — **111**
protokółów — **111**
termin p. — **114**
- Przedawnienie roszczenia o
odszkodowanie — **43**
- Przedsiębiorstwo robót (u-
mowa o pr.) — **135**
- Przejęcie notariusza p. prze-
niesienie
- Przejęcie prawa własności do
nieruchomości — **82**
- Przekład — **68, 73**
- Przekreślenia — **78, 97**
- Przemysł — **16**
- Przeniesienie notariusza —
9, 10, 11, 12, 124
- Przerwa w pełnieniu obo-
wiązków — **20**
- Przewinienie — **39, 44**
- Przewodniczący walnego
zgromadzenia — **29,**
30
- Przewoźnik — **16**
- Przymusowe ubezpieczenia
p. ubezpieczenia
- Przysięga — **10**
- Przysposobienie — **65**
- Publiczna wiara p. wiara
- Publiczny funkcjonarjusz p.
funkcjonarjusz

- Q.
- Quorum — 35
- R.
- Rachunki — 28, 40
- Rada notarialna — 12, 17, 18, 19, 20, 26, 39, 40, 53, 112, 119, 138
- lista zastępców notariuszów — 131, 145
- losowanie ustępujących członków r. — 126
- nadzór — 38
- objęcie czynności przez r. — 32
- pierwsza r. — 126
- prezes r. — 30, 32, 33, 119
- przedstawienie protokółów — 40
- regulamin r. — 34, 40
- rozwiązanie r. — 42
- skład r. — 28, 29, 30, 32
- uchwała r. — 27, 35
- zakres działania r. — 34
- zastępca prezesa r. — 30, 32, 33
- Radca prawny — 37
- Regulamin
- rady notarialnej — 34, 40
- walnego zgromadzenia — 30
- Reforma rolna — 129, 168
- Rejestr okrętowy — 148
- Rejestrowy sąd — 119
- Repertorium — 76, 93, 108, 116, 117, 118, 119, 120
- Rewizja — 39
- nadzwyczajna — 38, 65
- zwyczajna — 38, 65
- Rozjemstwo polubowne — 34
- Rozporządzenia ostatniej woli — 68, 130, 141
- p. także oświadczenia ost. woli
- Rozporządzenie
- Ministra b. dzielnicy pruskiej w przedmiocie zmiany przepisów o notaryacie — 123
- Ministra Sprawiedliwości z 1854 r. — 123
- Ministra Sprawiedliwości z 1860 r. — 137
- Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie zmiany niektórych postanowień o notaryacie w górnośląskiej części woj. śląskiego — 123
- Ministra Sprawiedliwości z 24/12 1928 r. 104/943/1928 o tłuma-

- czach przysięgłych —
111
 Ministra Sprawiedliwości o
 pieczęciach z 31/10
 1933 r. 88/686/1933
 — 23
 Ministra Sprawiedliwości z
 31/10 1933 r. 28/685/
 1933 — 17
 Ministra Sprawiedliwości z
 24/11 1933 r. 93/718/
 1933 — 17
 Ministra W. R. i O. P. o
 nostryfikacji zagranicz-
 nych dyplomów nauko-
 wych z 3/4 1924 r.
 989/84/1924 — 25
 Prezydenta Rp. o dniach
 świątecznych z 15/11
 1924 r. 101/928/1924
 — 43
 Prezydenta Rp. o ustroju
 sądów powszechnych z
 6/2 1928 r. 12/93/
 1928 — 24, 26, 81
 (p. także prawo o u-
 stroju)
 Prezydenta Rp. o przysię-
 dze z 25/6 1929 r. 47/
 383/1929 — 30
 Prezydenta Rp. o ustroju
 adwokatury z 7/10
 1932 r. 86/733/1932
 — 24, 30
 Prezydenta Rp. o nabywa-
 niu nieruchomości przez
 obcokrajowców z 3/12
 1932 r. 109/897/1932
 — 168
 Rady Ministrów o przenie-
 szeniu własności nieru-
 chomości ziemskich z
 1/9 1919 r. 73/428/
 1919 — 168
 Rozwiązanie rady notarial-
 nej — 42
 Rzecznik dyscyplinarny —
32, 48, 51
 S.
 Samorządowe opłaty p. o-
 płaty
 Sąd
 dyscyplinarny p. dyscypli-
 narne postępowanie
 Najwyższy — **66, 99**
 okręgowy — **66**
 polubowny — 123
 rejestrowy p. rejestrowy
 sąd
 Sądownictwo niesporne —
123
 Sądowy
 komisarz p. komisarz
 sekretariat p. sekretariat
 wyrok p. wyrok
 Sekretariat sądowy — **148**
 Sekretarz — 30

- Senator — 15
 Sędzia — 8, 123
   apelacyjny — 47
   delegowany — 37, 125
   dyscyplinarny — 32
   okręgowy — 47
 Sędziowski egzamin p. egza-
   min
 Siedziba
   izby — 27
   notariusza — 3, 18, 18
 Skarbu minister p. minister
 Skarb Państwa — 22, 24,
   53, 124
 Składki — 28
 Skorowidz alfabetyczny —
   116
 Skrobania — 78
 Skrócenia — 78, 115, 116
 Służba domowa — 71
 Spółdzielnia — 103, 146,
   164
 Spółka — 103
   akcyjna — 103
   stanowisko w zarządzie s.
   — 65, 38, 95, 96
 Sprawiedliwości minister p.
   minister
 Sprawozdanie roczne — 28,
   40
 Sprzedaż ruchomości lub pa-
   pierów wartościowych
   — 16
- Stanowisko notariusza —
   13, 16, 34
 Statut — 103
 Stowarzyszenie — 103
 Studja uniwersyteckie — 7
 Substytut notarialny — 139
 Szkoły akademickie — 15,
   35, 36, 40
   ś.
 Śmierć notariusza — 28
 Świadek — 69, 70, 71, 72,
   141, 105, 106, 107
 Święte dni — 43
   T.
 Tajemnica — 14
 Termin
   losowania ustępujących
   członków rad notarial-
   nych — 126
   nadzwyczajnego walnego
   zgromadzenia notariu-
   szów — 27
   objęcia czynności przez
   radę notarialną — 32
   odpowiedzi na podanie o
   zaliczenie w poczet ap-
   likantów — 57
   oprawienia protokółów i
   aktów — 111
   pierwszego walnego zgro-
   madzenia izby — 126
   ponownego egzaminu no-
   tarjalnego — 59

- przechowywania aktów i ksiąg notariusza — **114**
 przedawnienia się roszczenia o odszkodowanie — **43**
 przedstawienia listy asesorów i aplikantów notarialnych — **36**
 przedstawienia odpisu protokołu rewizji — **38**
 rewizji zwyczajnej — **38**
 trwania aplikacji — **58**
 trwania mandatu członka rady notarialnej — **29**
 ukonstytuowania się pierwszych rad notarialnych — **126**
 utraty prawa wybieralności do rady notarialnej — **46**
 utraty prawa wybierania do rady notarialnej — **46**
 wciągnięcia do repertorium — **118**
 wyborów do nowej rady notarialnej, po rozwiązaniu poprzedniej — **42**
 wykreślenia kaucyj z ksiąg hipotecznych — **133, 140**
 wyznaczenia sędziów do sądów dyscyplinarnych — **47**
 zażalenia do Sądu Najwyższego — **66**
 zażalenia na skreślenie z listy aplikantów notarialnych — **62**
 zażalenia z powodu odmowy dokonania czynności przez notariusza — **66**
 zgłoszenia się do objęcia notariatu — **9**
 zgłoszenia wniosków — **28**
 złożenia depozytu notarialnego do depozytu sądowego — **110**
 zwyczajnego walnego zgromadzenia — **27**
 Testament — **68, 134, 142**
 Tłumacz — **73, 111**
 Tłumaczenie p. przekład
 Tożsamości stwierdzenie — **69, 103, 135, 103**
 U.
 Ubezpieczenie przymusowe — **22, 28**
 Uboczne zajęcie — **16, 17**
 Ubogich \ prawo — **34, 49, 61**
 Uchwała
 dyscyplinarnego sądu — **50**

- kolegium administracyjnego — **41**
 rady notarialnej — **27, 35**
 walnego zgromadzenia — **29, 34**
 Uchybienia p. wykroczenia
 Ugoda — **82, 123, 124**
 Układ — **82**
 Unieważnienie mianowania
 — **9, 29**
 Uniwersyteckie studja — **7**
 Upomnienie — **45, 46, 53, 62**
 Urlop notariusza — **15, 20, 37**
 Urzędowe godziny — **19**
 Usprawiedliwienie — **27**
 Ustawa
 dotycząca zmiany postanowień ustaw dyscyplinarnych — **123**
 notarialna z 1855 r. — **137**
 notarialna z 1866 r. — **123**
 notarialna z 1871 r. — **123**
 o dniach świątecznych z 18/3 1925 r. 34/234/1925 — **43**
 o języku urzędowania z 31/7 1924 r. 78/757/1924 — **21**
 o języku urzędowania z 31/3 1925 r. 32/226/1925 — **21**
 o konieczności nadawania niektórym czynnościom prawnym formy aktu notarialnego — **137**
 o likwidacji serwitutów z 7/5 1920 r. 42/249/1920 — **168**
 o likwidacji serwitutów z 10/1 1922 r. 10/65/1922 — **168**
 o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców z 24/3 1920 r. 31/178/1920 — **168**
 o opłatach stemplowych — **148, 118**
 o postępowaniu dyscyplinarnem przeciw sędziom — **123**
 o sądownictwie niespornem — **123**
 o scalaniu gruntów, tekst jednolity 92/833/1927 — **168**
 o szkołach akademickich z 15/3 1933 r. 29/247/1933 — **36**
 o wykonaniu reformy rolnej — **129**
 o zmianie niektórych postanowień ustawy notarialnej — **123**

Utrata praw — 12

W.

Walne zgromadzenie notariuszów — 26, 29, 30, 34, 42, 62

nadzwyczajne — 27

pierwsze — 126

przewodnictwo na w. z. — 126

regulamin — 30

zakres działania — 28

zwyczajne — 27

Waluty — 109

Warrant — 106, 112

Wartościowe papiery p. papiery

Ważność aktu — 128

Weksel — 63, 106

Wiadomość o czynnościach notarialnych — 67

Wiara publiczna — 1, 15

Wiek — 7

Wina — 43

Władze

administracyjne p. administracyjne władze

komunalne p. komunalne władze

państwowe p. państwowe władze

ziemskie p. ziemskie władze

Wnioski

członków izby — 28

jednej piątej notariuszów — 27

Wybory

do rady notarialnej — 29, 42

ściślejsze — 29

Wydatki — 79

Wyjaśnienia — 12, 100

Wykroczenia — 41

p. także przewinienie

Wykształcenie zawodowe aplikantów — 34

Wynagrodzenie

notariusza — 5, 24, 34, 79, 80, 59, 60, 99, 118

obniżenie w. — 34, 61

prawo ubogich — 34, 49, 61

Wypis — 63, 89, 90, 91, 93, 94, 97, 113

Wyrok

dyscyplinarny — 12, 53

sądowy — 12

Wywabianie — 78

Wyznaczenie notariusza przez radę — 59, 61

Z.

Zagraniczne świadectwo naukowe — 24

Zajęcia uboczne — 16, 17

Zaliczenie w poczet aplikantów — 57	madzenia notariuszów — 27
odmowa z. — 57	Zawieszenie notariusza — 21, 66
Załączniki — 84, 87	Zażalenie — 57, 62, 66, 45, 84, 85, 98, 99, 136
Zastaw handlowy — 16	Zdolność do działań prawnych — 69, 135, 104, 110
Zastępca	Zgłoszenie się do objęcia notariatu — 9
notariusza — 15, 20, 21, 43, 60, 62, 65, 131, 145, 47	Zgromadzenie izby — 34
prezesa rady notarialnej — 30, 33	Ziemskie władze — 129
Zastępstwo stron — 16	Zrzeczenie się stanowiska notariusza — 52
Zaufana osoba — 72	Zwinięcie notariatu — 11
Zawiadomienie	Zwolnienie notariusza — 12, 124
o mianowaniu — 9	Zwód Praw — 132, 135, 105, 120, 169
o przerwie w pełnieniu obowiązków — 20	
o składzie rady notarialnej — 32	
o terminie walnego zgromadzenia	

